

Regioninių švietimo valdymo informacinių sistemų plėtra ir švietimo politikos analizės specialistų kompetencijos tobulinimas (II etapas).

Švietimo politikos analizė. 1 dalis

Bendradarbiaujant su:

Turinys

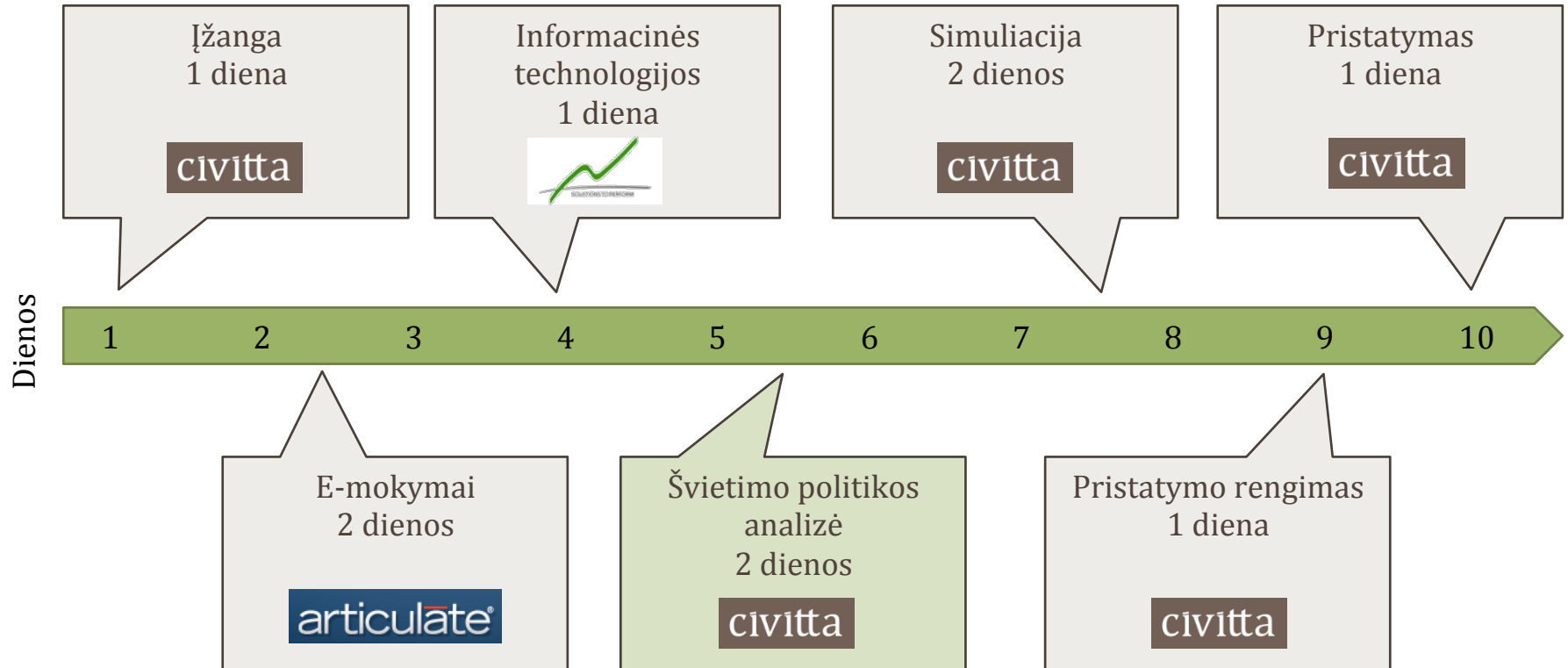
1.	E-mokymų rezultatų apžvalga
2.	Švietimo politika
3.	Politikos analizė
3.1.	Problemų tyrimas
3.2.	Sprendimų kūrimas
3.3.	Sprendimų pasirinkimas
3.4.	Sprendimų forminimas

Mokymų tvarkaraštis: Švietimo politikos analizė

Laikas	Tema
09:00 – 10:00	E-mokymų rezultatų apžvalga, problemų aptarimas
10:00 – 10:30	Savivaldybės dalyvavimas švietimo politikoje
10:30 – 10:45	<i>Pertrauka</i>
10:45 – 12:30	Politiniai procesai
12:30 - 13:15	<i>Pertrauka</i>
13:15 – 14:30	Politikos analizė
14:30 - 14:45	<i>Pertrauka</i>
14:45 – 16:15	Politikos analizė (tęs.)

IV modulis – Švietimo politikos analizė

Kokias kompetencijas tobulinsime?

Analizuosime

- Savivaldybės dalyvavimą švietimo politikoje
- Švietimo politikos tikslus
- Politikos ideologijas

Pritaikysime žinias praktikoje

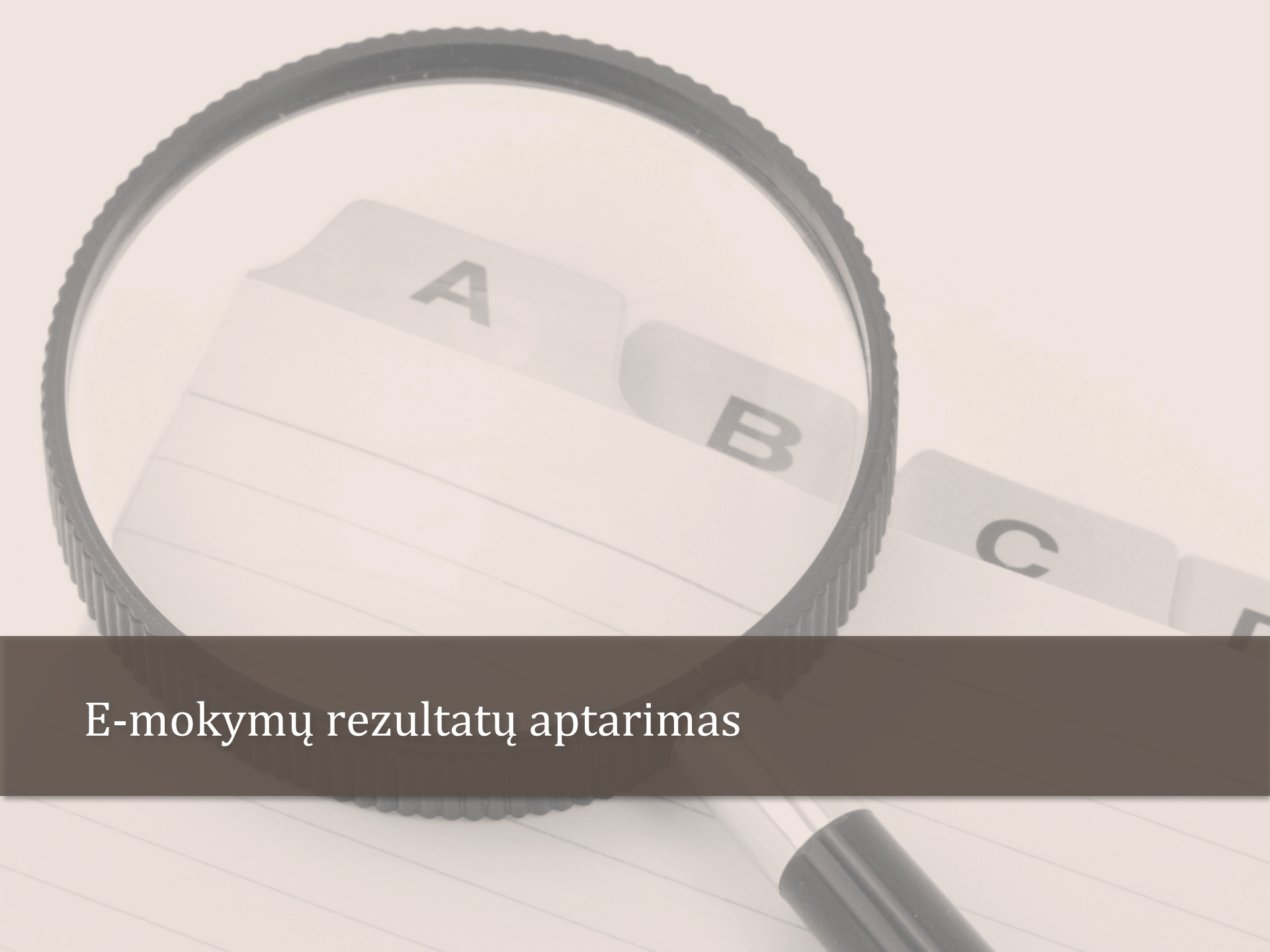

- Savivaldybės dalyvavimą švietimo politikoje
- Švietimo politikos tikslus
- Politikos ideologijas

Tobulinsime kompetencijas

- Analitinis ir kūrybinis mąstymas;
- Komandinio darbo įgūdžiai;
- Analitinis modeliavimas.

E-mokymų rezultatų aptarimas

Sunkiausias atvejis (pagal vertinimo formas)

Kartu išspręsimė užduotį, kuri sukėlė daugiausiai keblumų.

Pakartojimas

Praktinė užduotis:

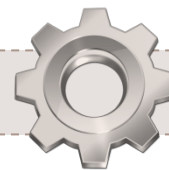

Bendra vaikų ir mokinių skaičiaus kaita Kauno miesto savivaldybės mokyklose pateikta lentelėje žemiau.

Įstaigos tipas	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ikimokyklinio ugdymo įstaigos	11263	11628	12111	12202	12264	12815	13317
Neformalaus ugdymo įstaigos	7253	7433	7162	9757	9569	9932	8270
Darželiai - mokyklos	840	754	556	531	487	474	477
Pradinės mokyklos	3442	3291	2888	2838	2739	2740	2743
Progimnazijos						1924	3308
Pagrindinės mokyklos	1062	922	1368	2325	2647	2675	3053
Jaunimo mokyklos	335	332	331	280	273	244	181
Vidurinės mokyklos	35029	33661	32208	29807	26327	21657	16632
Suaugusiųjų mokyklos	2438	2110	2287	2179	1579	1052	951
Gimnazijos	7811	7327	6744	6153	7434	7853	8893
Specialiosios mokyklos	62	44	46	36	522	514	486
Iš viso mokinių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose	51019	48441	46428	44149	42008	39133	36724
Priešmokyklinio ugdymo vaikų skaičius mokyklose	649	526	393	413	461	390	394
Iš viso mokinių skaičius	51668	48967	46821	44562	42469	39523	37118

Praktinė užduotis

Praktinė užduotis:

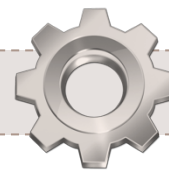

1. Kiek % iš viso mokinių bendrojo ugdymo mokyklose sumažėjo Kauno mieste duotuoju laikotarpiu?
 - A. 23 %
 - B. 28 %
 - C. 32 %
 - D. 40 %
 2. Kiek mokinių Kauno mokymo įstaigose vidutiniškai sumažėja kasmet?
 - A. 2017
 - B. 2341
 - C. 2416
 - D. 2425
- Pavaizduokite sumažėjimą grafiškai.
3. Kokią dalį visų mokinių sudarė mokiniai gimnazijose 2012 m.?
 - A. 24 %
 - B. 20 %
 - C. 17 %
 - D. 14 %

Pavaizduokite mokinių struktūrą grafiškai.

Praktinė užduotis (ats.)

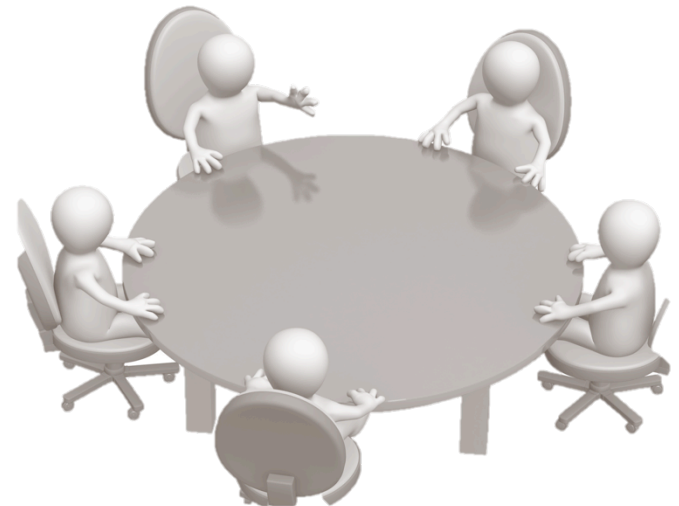
Praktinė užduotis:

1. Kiek % iš viso mokinių bendrojo ugdymo mokyklose sumažėjo Kauno mieste duotuoju laikotarpiu?
A. 23 %
B. 28 %
C. 32 %
D. 40 %
2. Kiek mokinių Kauno mokymo įstaigose vidutiniškai sumažėja kasmet?
A. 2017
B. 2341
C. 2416
D. 2425
3. Kokią dalį visų mokinių sudarė mokiniai gimnazijose 2012 m.?
A. 24 %
B. 20 %
C. 17 %
D. 14 %

Pakartojimas

- Ką dar norėtumėte išspręsti/pakartoti ?

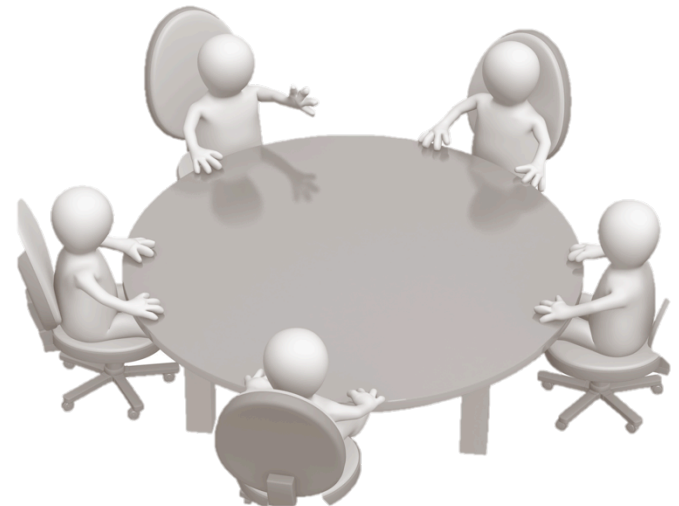
Tobulintinos srities išgryninimas konsensuso būdu

- Kokią sritį norėsite nagrinėti toliau?
- Intuityviai suformuluokite tos srities probleminį klausimą.
- 15-20 min.

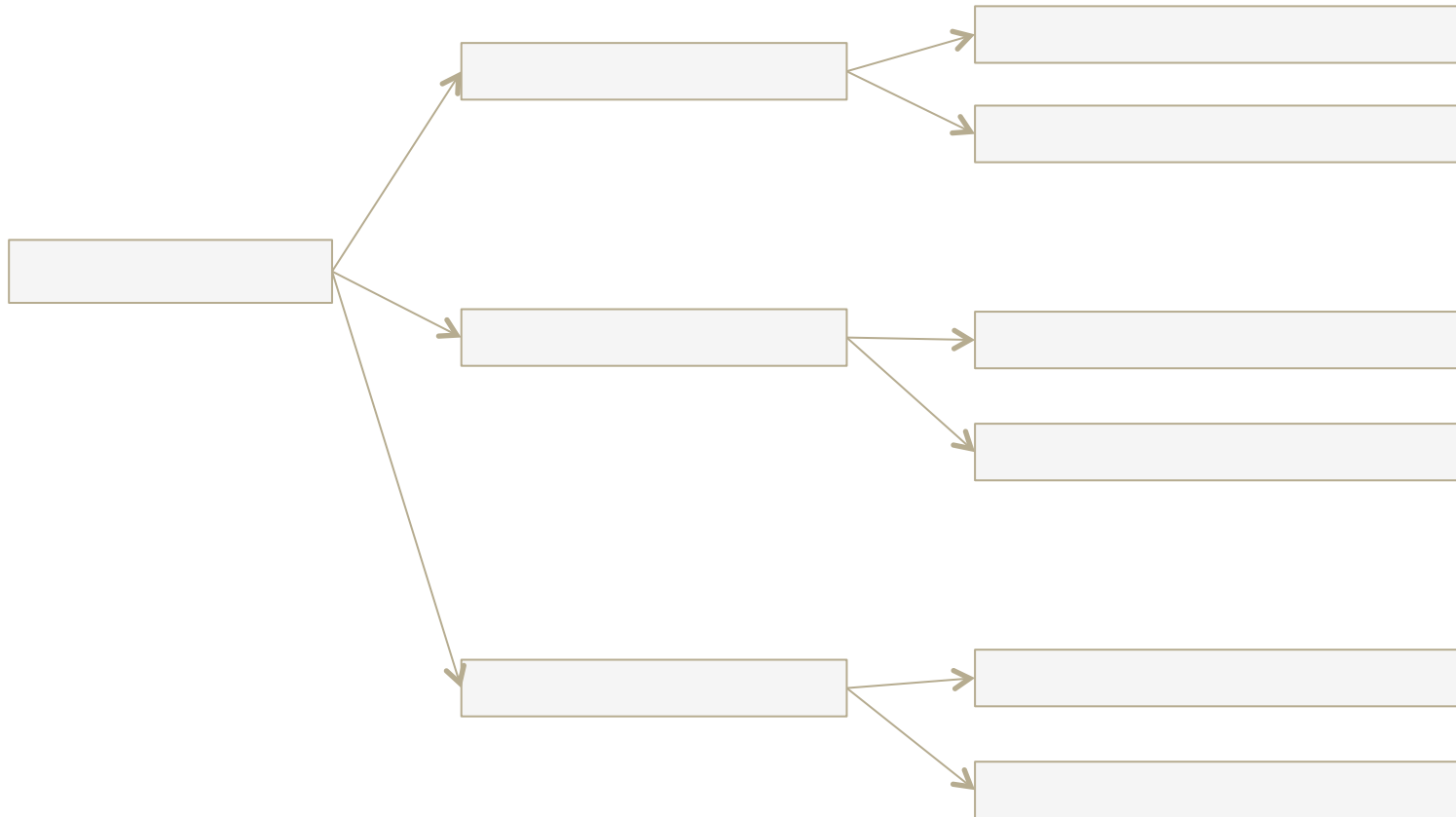

Pakartojimas

- Nubraižykite sprendimų medį pasirinktam probleminiam klausimui.

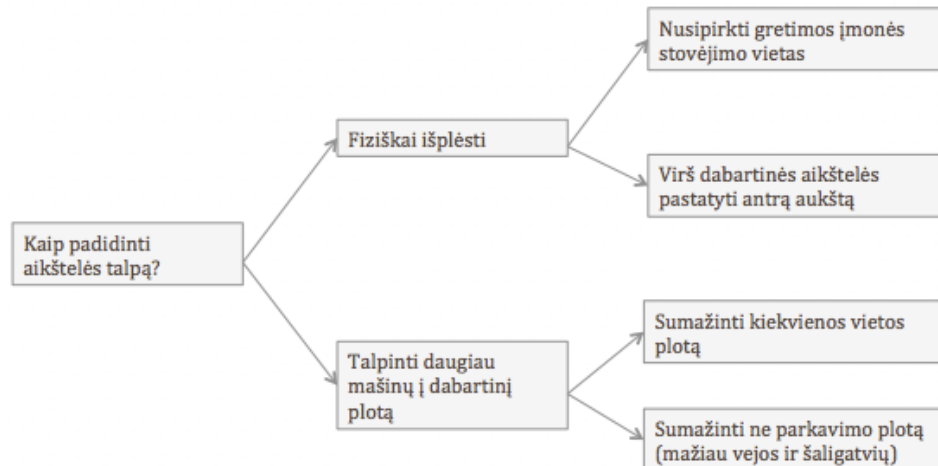
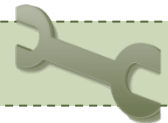
Sprendimų medis

Problemų sprendimų medis – analizės įrankis

- Problemų sprendimų medžiai – analizės įrankis, naudojamas kryptingai spręsti rūpimus klausimus.
- Nustačius sprendžiamą klausimą, per priežasties ir pasekmės ryšius platesnis klausimas skaidomas į mažesnes klausimo sudedamąsias dalis, taip kuriant klausimo (problemos) sprendimo hierarchiją.
- Iš esmės – į kokius mažesnius klausimus reikia atsakyti, kad būtų išspręstas rūpimas klausimas.

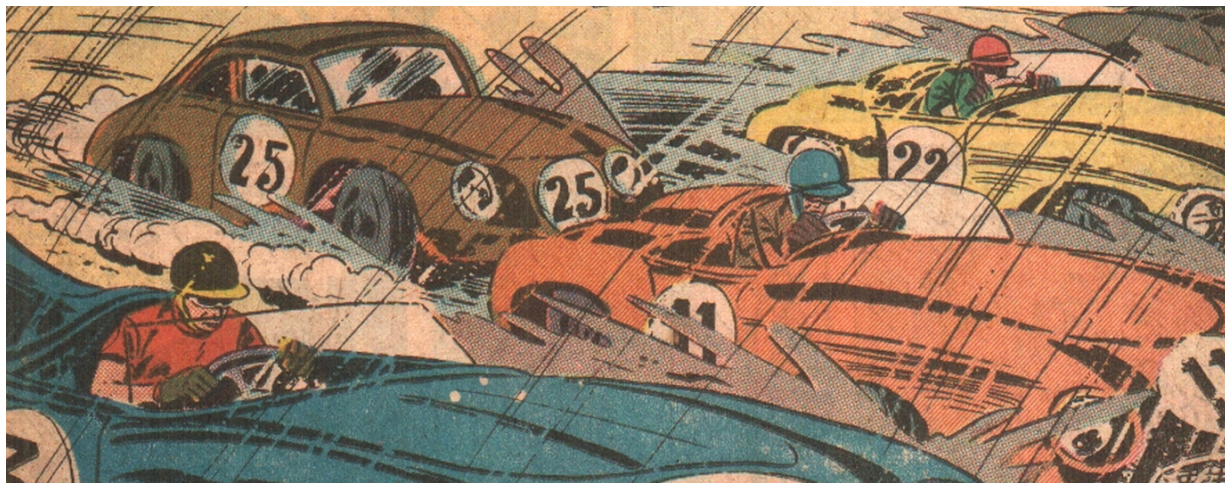
Pavyzdys:

Įvardiname problemą

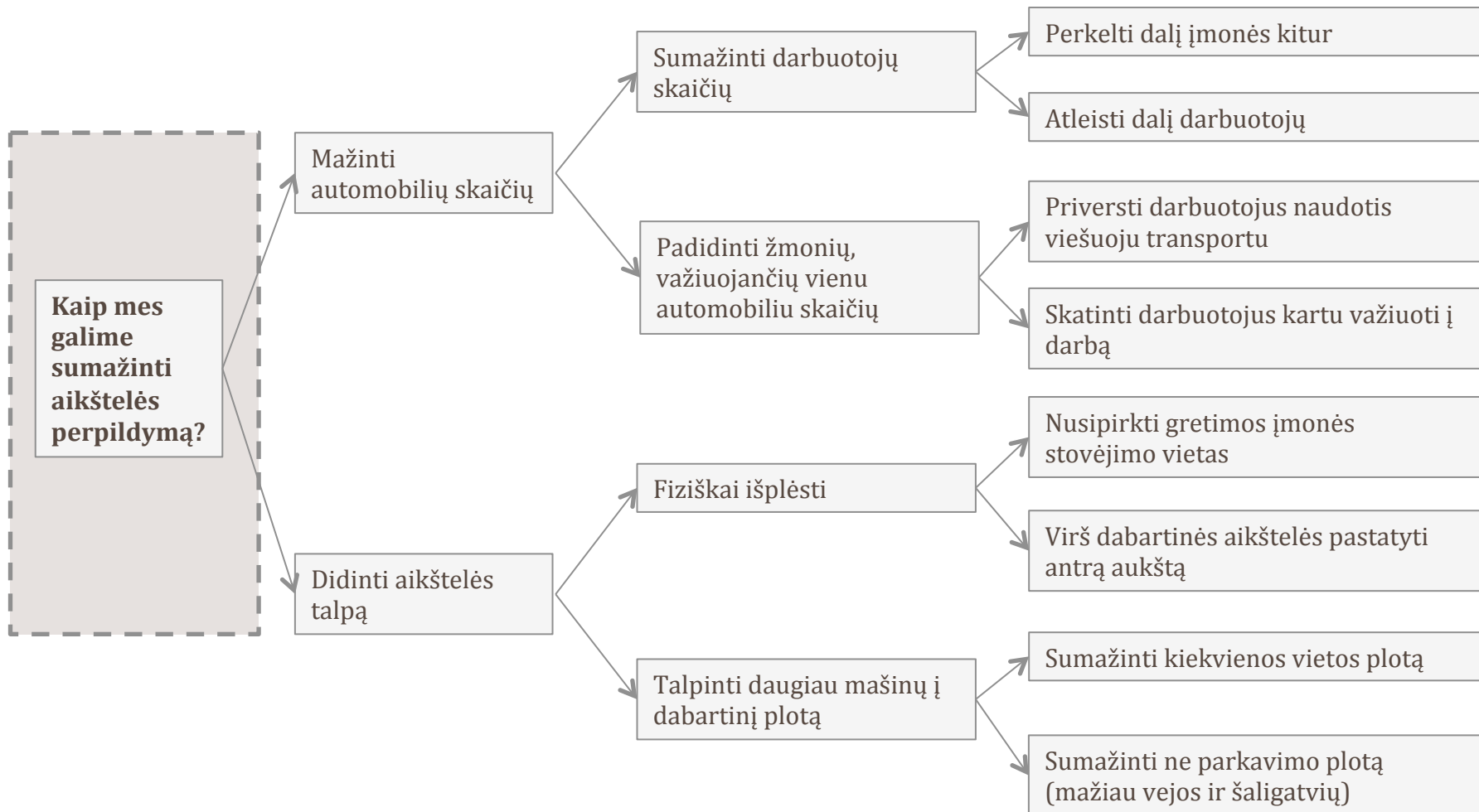
Problema: įmonės stovėjimo aikštelėje nepakanka stovėjimo vietų.

Kokį pagrindinį klausimą išsikelsite šios problemos sprendimui?

„Skubu į darbą, kol dar yra vietų prisiparkuoti“

Svarbiausia – rasti tinkamą klausimą, nuo kurio galėtume pradėti vaisingą diskusiją

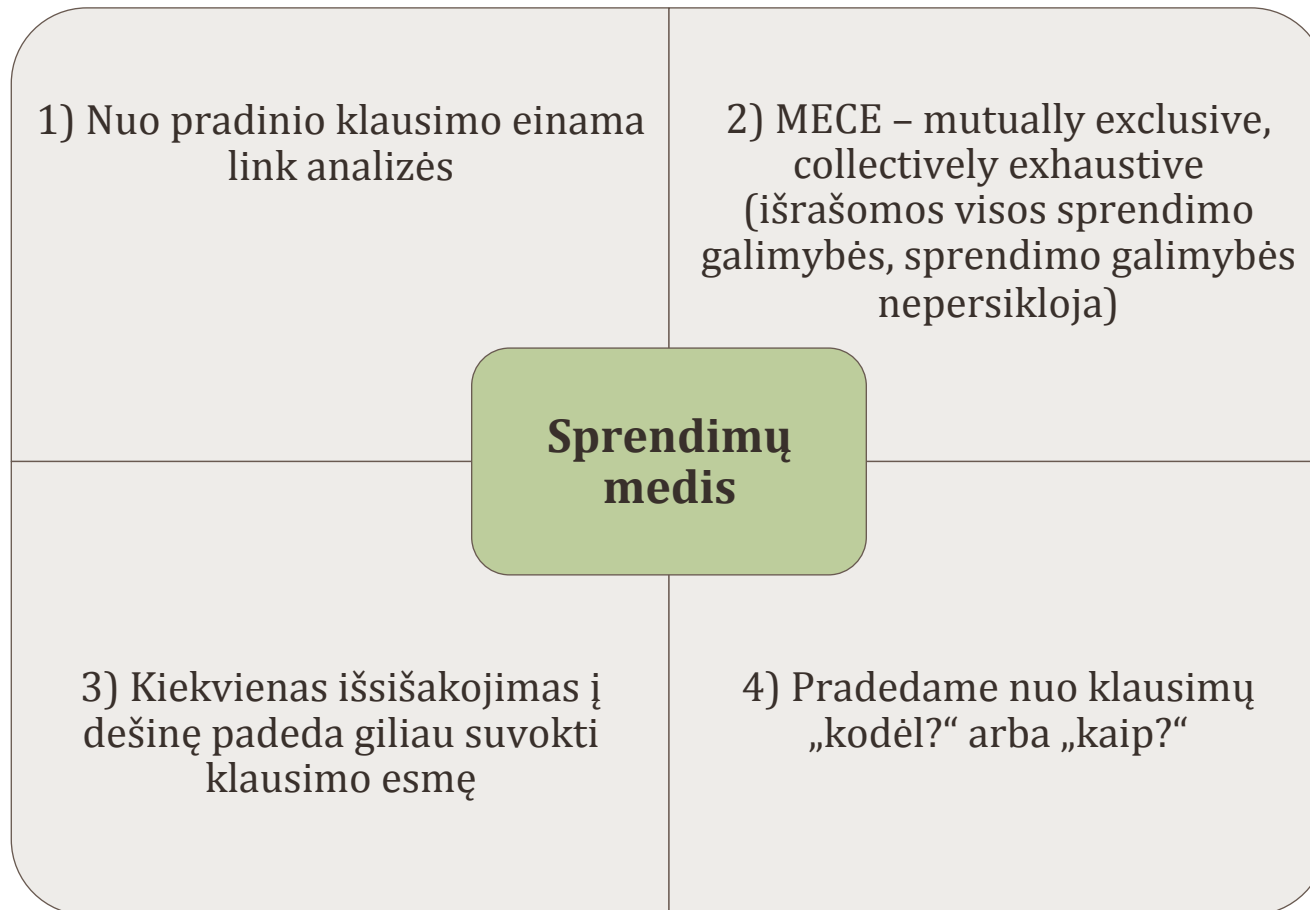

Tinkamai iškėlę klausimą galime kryptingai nustatyti problemos sudedamąsias dalis

Tinkamas pagrindinis klausimas yra toks, pagal kurį sudarę sprendimų medį galime iškelti pagrįstas pirmines hipotezes

- ✓ Konkretus ir pamatuojamas
- ✓ Pakankamai platus analizei
- ✓ Nėra nukreiptas netinkama kryptimi
- ✓ Savyje neturi paslėptos hipotezės
- ✓ Nėra kelių klausimų samplaika

Į ką turėtume atkreipti dėmesį kuriant spendimo medžius

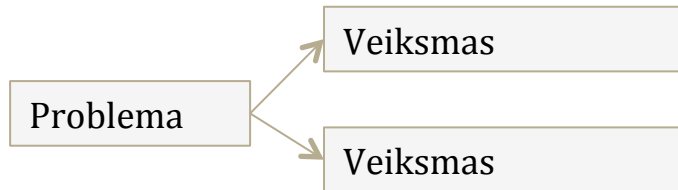

4 | Pradedame nuo klausimų „kodėl?“ arba „kaip?“

Dažnai klausimą naudinga frazuoti abiem būdais

Kaip?

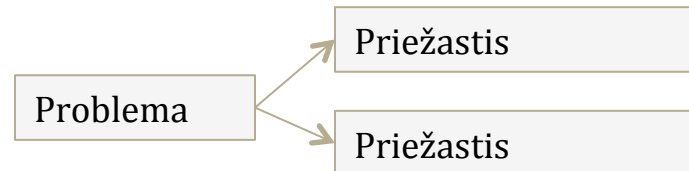
Išvardiname galimus
sprendimo būdus

**Galimi
sprendimai**

Kodėl?

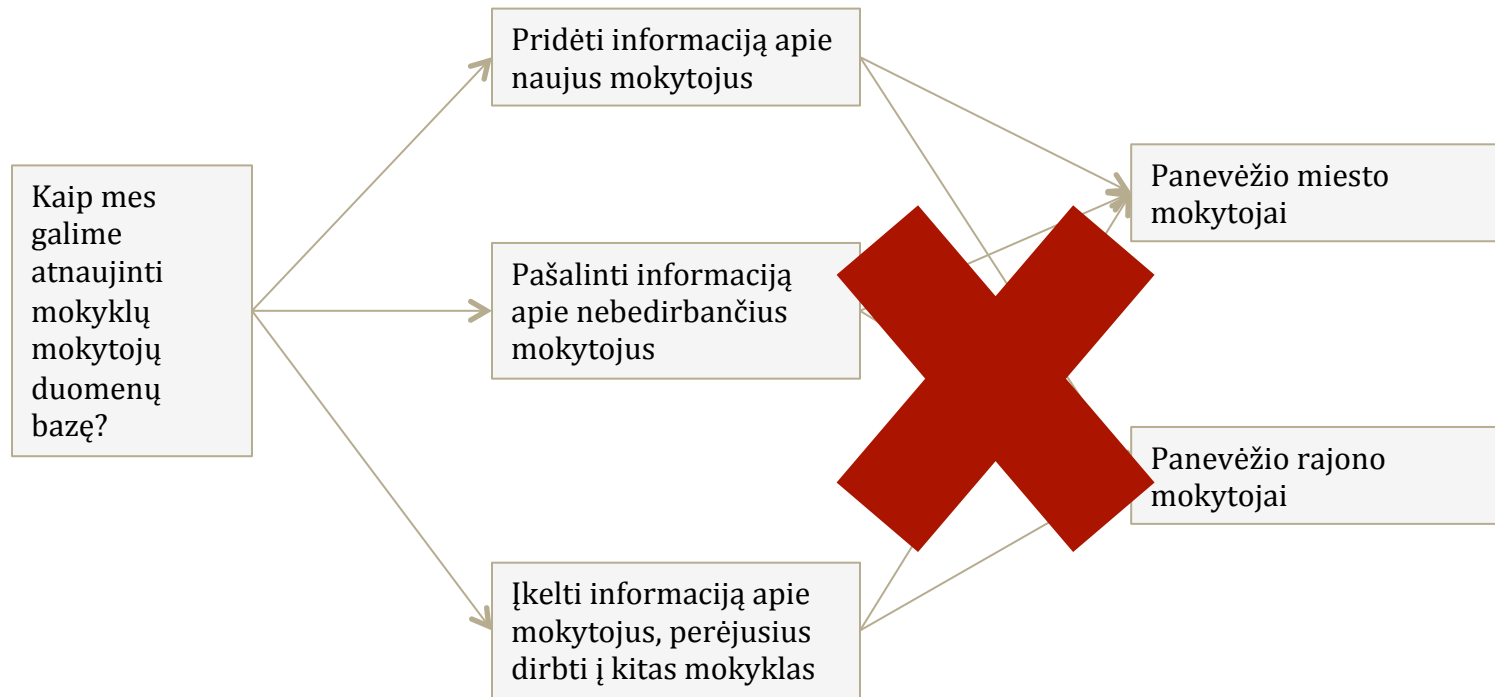
Skaidome problemą į
potencialias jos priežastis

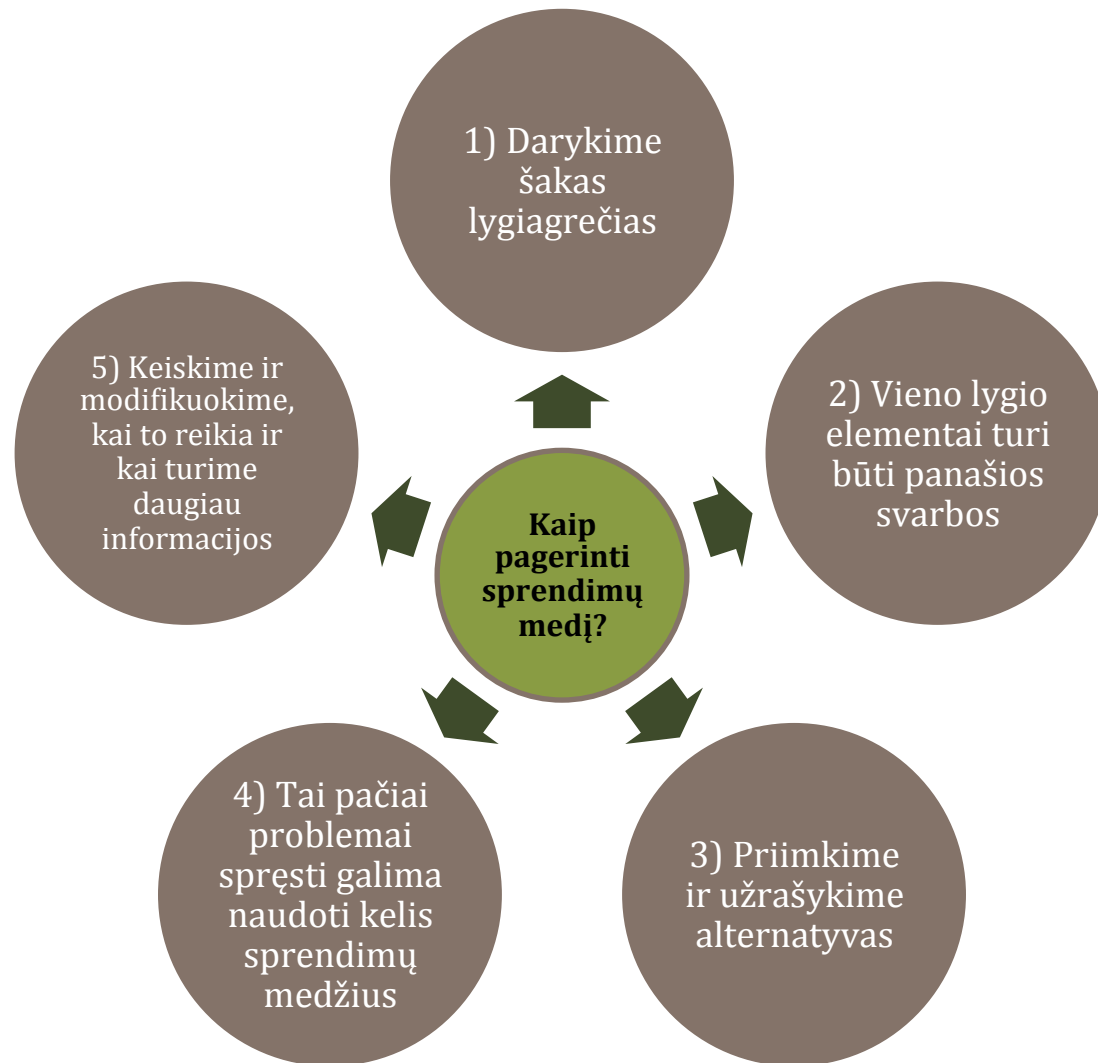
Diagnozė

Prieš konstruojant sprendimų medį būtina pasirinkti A arba B, bet ne abu iš karto

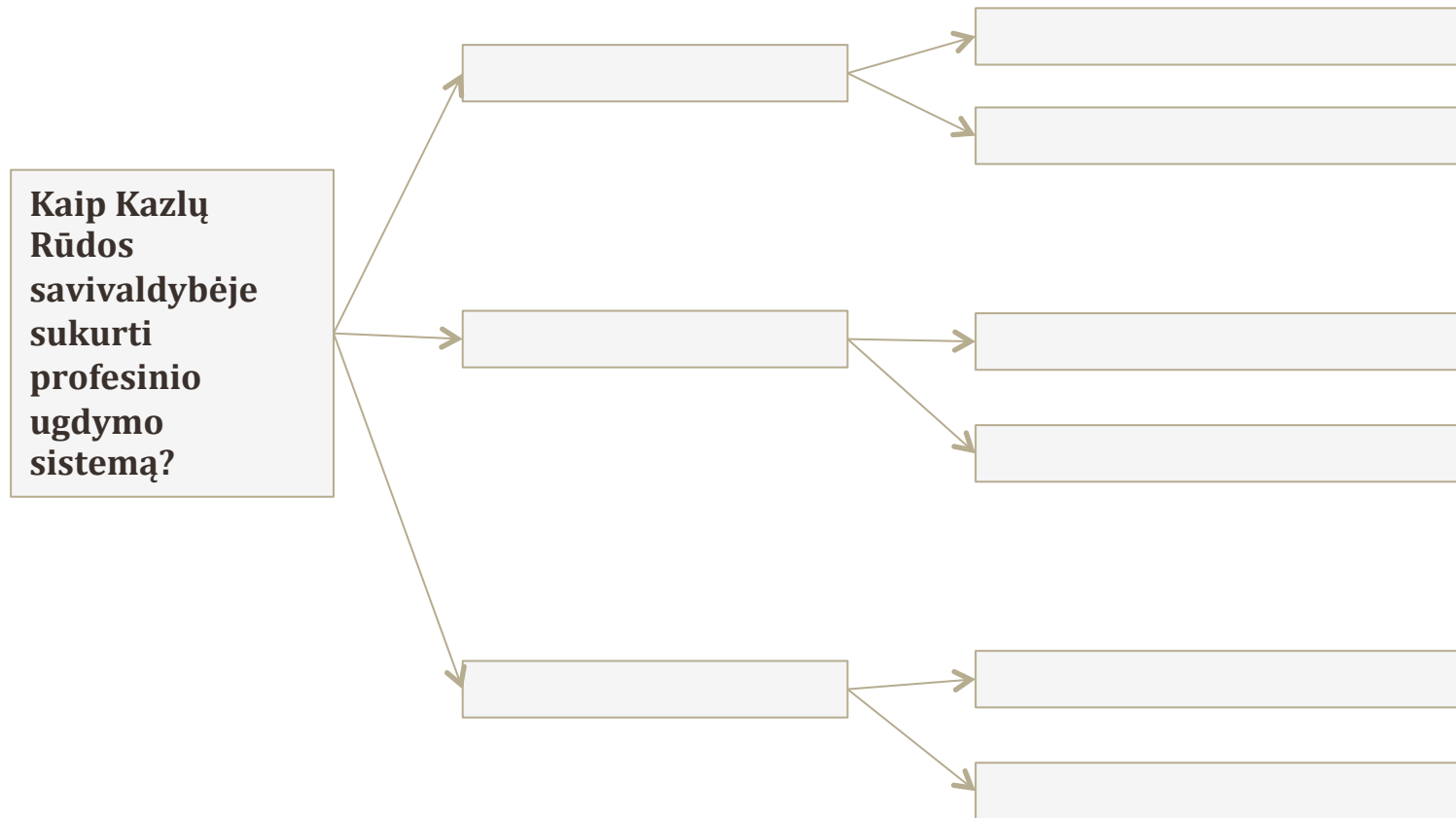
Sprendimų medžių šakos negali persikloti

Mažos didelių sprendimo medžių taisyklės

Sprendimų medis

Šiaudelių bokštas

Linksmoji užduotis

- 2 komandos iš kokteilinių šiaudelių stato bokštą.
- Kalbėtis tarpusavyje negalima.
- Kieno aukštesnis bokštas, tas laimi.
- **20 min.**

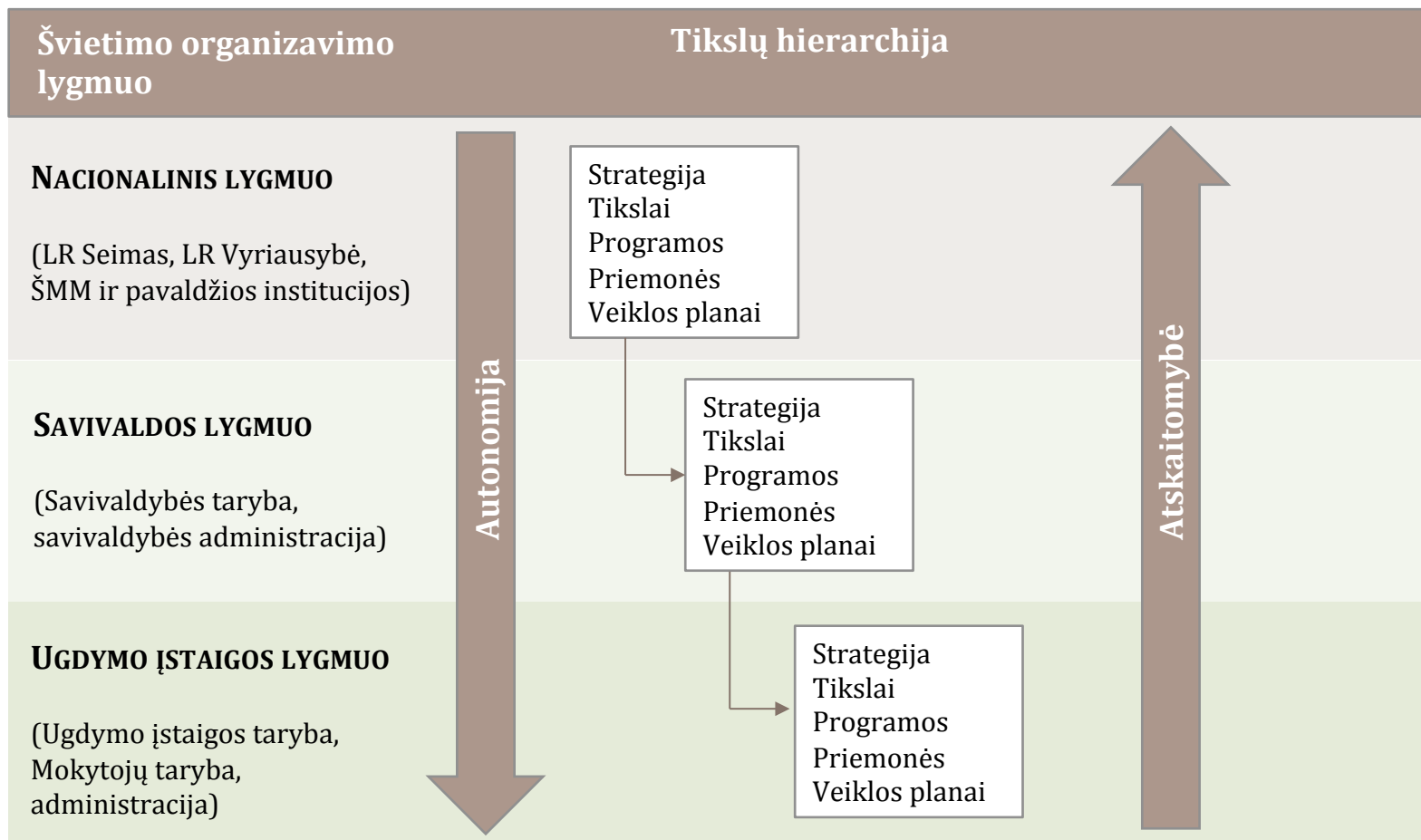

Savivaldybės dalyvavimas švietimo politikoje

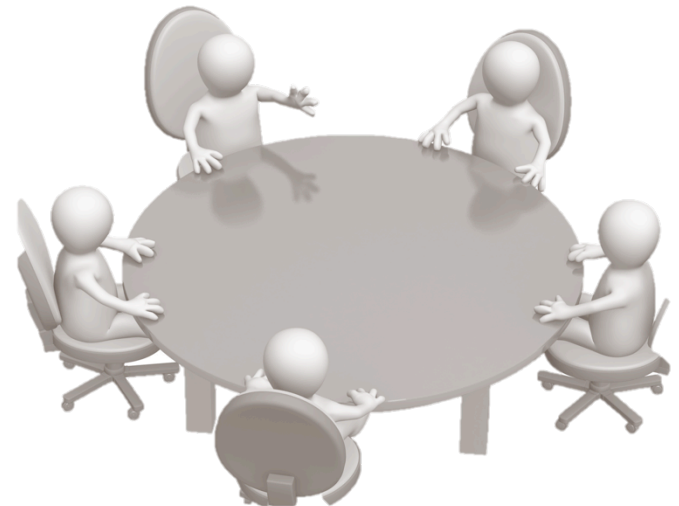
Savivaldybės dalyvavimas švietimo politikoje

Šaltinis: Švietimo administracijos darbuotojų kompetencijų ir poreikių situacijos atrinktose aštuoniose savivaldybėse vertinimo tyrimas

Užduotis

- Kaip jūs įsivaizduojate visą sistemą? Kokios yra kiekvienos institucijos rolės?
- Kokie dokumentai yra esminiai? Reikalingiausi?

Savivaldybės švietimo padalinių uždaviniai ir funkcijos apima platų veiklos sričių spektrą

Analizė ir stebėseną	<ul style="list-style-type: none">• Švietimo būklės savivaldybėje analizė• Mokinių skaičiaus prognozavimas• Informacinių sistemų tvarkymas, kt.
Konsultavimas ir informavimas	<ul style="list-style-type: none">• Informacijos teikimas (visuomenei ŠMM)• Pranešimų rengimas• Mokyklų konsultavimas ir informavimas, kt.
Teisės aktų rengimas	<ul style="list-style-type: none">• Savivaldybės institucijų teisės aktų ir potvarkių projektų rengimas, teikimas juos tvirtinti, jų įgyvendinimo organizavimas• Siūlymų savivaldybės institucijoms teikimas, švietimo biudžeto rengimas, ilgalaikė švietimo plėtra, kt.
Švietimo organizavimas	<ul style="list-style-type: none">• Mokyklų tinklo formavimas ir įgyvendinimas• Mokinių pasiekimų tyrimai, pasiekimų patikrinimai• Vaikų įtraukimas į švietimo veiklą, programas, kt.
Pagalbos teikimas	<ul style="list-style-type: none">• Švietimo pagalbos organizavimas ir teikimas• Savivaldybės mokyklų veiklos priežiūra, veiklos kokybės išorės vertinimo inicijavimas, pažangą skatinančių priemonių taikymas, kt.

Šaltinis: Švietimo decentralizacija ir savivaldybių funkcijos

Kokias savivaldybės švietimo funkcijas padeda geriau atlikti RŠVIS?

Analizė ir stebėseną	<ul style="list-style-type: none"> Švietimo būklės savivaldybėje analizė Mokinių skaičiaus prognozavimas Informacinių sistemų tvarkymas, kt. 	☐ ☐ ☐
Konsultavimas ir informavimas	<ul style="list-style-type: none"> Informacijos teikimas (visuomenei, ŠMM) Pranešimų rengimas Mokyklų konsultavimas ir informavimas, kt. 	☐ ☐ ☐
Teisės aktų rengimas	<ul style="list-style-type: none"> Savivaldybės institucijų teisės aktų ir potvarkių projektų rengimas, teikimas juos tvirtinti, jų įgyvendinimo organizavimas Siūlymų savivaldybės institucijoms teikimas, švietimo biudžeto rengimas, ilgalaikė švietimo plėtra, kt. 	☐ ☐
Švietimo organizavimas	<ul style="list-style-type: none"> Mokyklų tinklo formavimas ir įgyvendinimas Mokinių pasiekimų tyrimai, pasiekimų patikrinimai Vaikų įtraukimas į švietimo veiklą, programas, kt. 	☐ ☐ ☐
Pagalbos teikimas	<ul style="list-style-type: none"> Švietimo pagalbos organizavimas ir teikimas Savivaldybės mokyklų veiklos priežiūra, veiklos kokybės išorės vertinimo inicijavimas, pažangą skatinančių priemonių taikymas, kt. 	☐ ☐

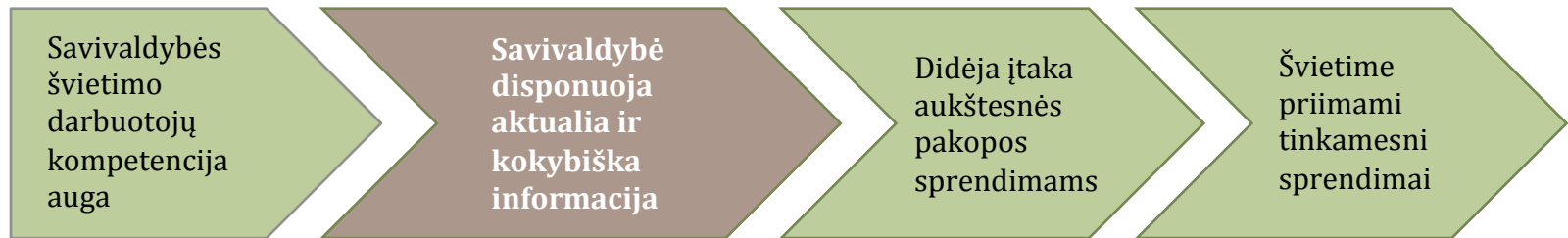
Šaltinis: Švietimo decentralizacija ir savivaldybių funkcijos

Kokias savivaldybės švietimo funkcijas padeda geriau atlikti RŠVIS?

Analizė ir stebėsena	<ul style="list-style-type: none"> Švietimo būklės savivaldybėje analizė ☒ Mokinių skaičiaus prognozavimas ☒ Informacinių sistemų tvarkymas, kt. ☒
Konsultavimas ir informavimas	<ul style="list-style-type: none"> Informacijos teikimas (visuomenei, ŠMM) ☒ Pranešimų rengimas ☒ Mokyklų konsultavimas ir informavimas, kt. ☒
Teisės aktų rengimas	<ul style="list-style-type: none"> Savivaldybės institucijų teisės aktų ir potvarkių projektų rengimas, teikimas juos tvirtinti, jų įgyvendinimo organizavimas ☐ Siūlymų savivaldybės institucijoms teikimas, švietimo biudžeto rengimas, ilgalaikė švietimo plėtra, kt. ☐
Švietimo organizavimas	<ul style="list-style-type: none"> Mokyklų tinklo formavimas ir įgyvendinimas ☐ Mokinių pasiekimų tyrimai, pasiekimų patikrinimai ☐ Vaikų įtraukimas į švietimo veiklą, programas, kt. ☐
Pagalbos teikimas	<ul style="list-style-type: none"> Švietimo pagalbos organizavimas ir teikimas ☐ Savivaldybės mokyklų veiklos priežiūra, veiklos kokybės išorės vertinimo inicijavimas, pažangą skatinančių priemonių taikymas, kt. ☐

Šaltinis: Švietimo decentralizacija ir savivaldybių funkcijos

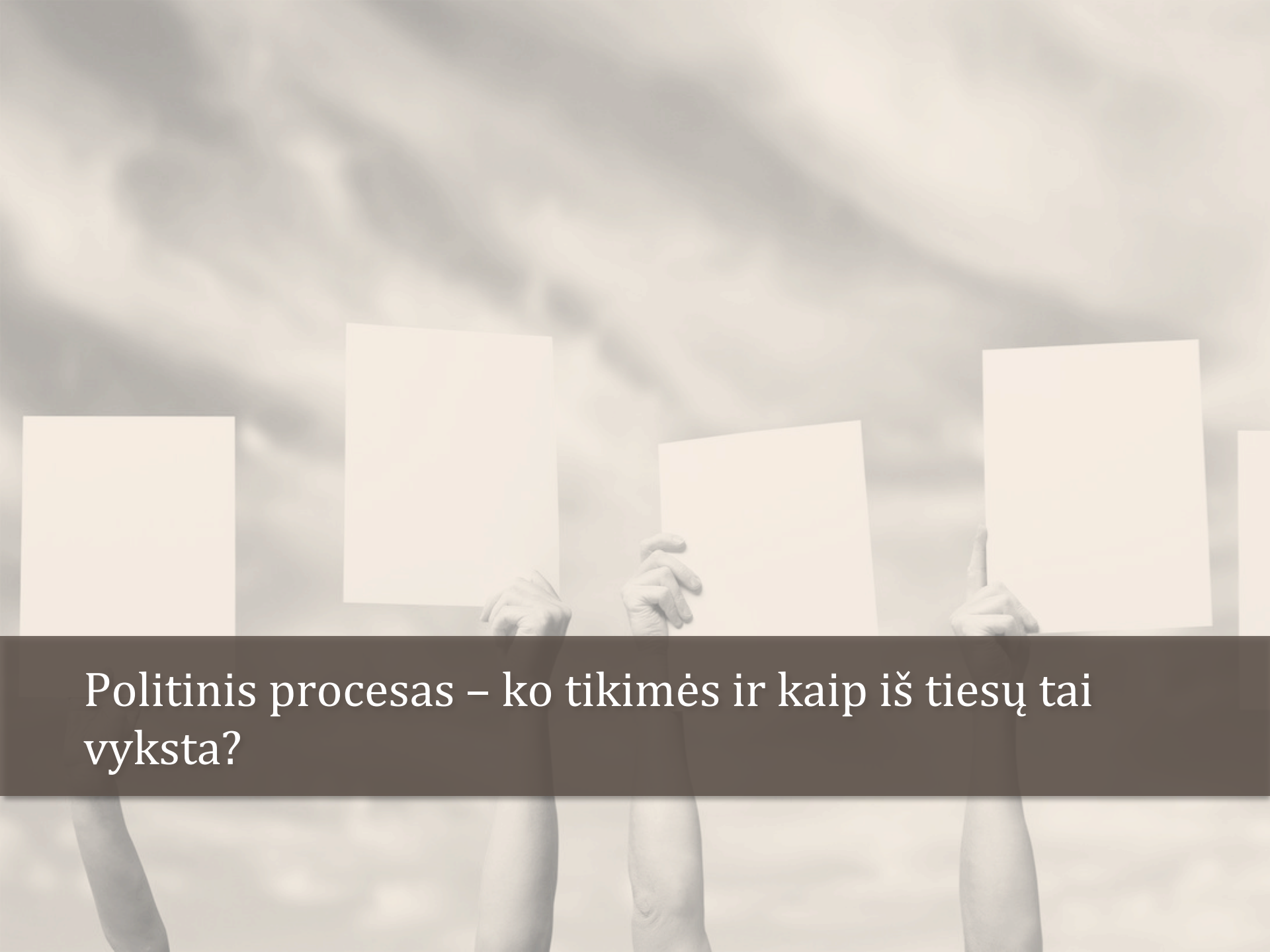
Informacija – vienas iš pagrindinių savivaldybės įrankių

- Pagrindinis įrankis, kuriuo savivaldybės gali daryti įtaką valstybės kompetencijai priskirtiems sprendimams, yra esamą padėtį atspindinčių duomenų turėjimas ir gebėjimas juos analizuoti bei interpretuoti.
- Siekiant stiprinti savivaldybių vaidmenį kuriant švietimo politiką ir dalyvavimą priimančiais sprendimais, svarbu ugdyti analitines ir komunikacines (informacijos pateikimo, argumentavimo, dalyvavimo viešajame diskurse) kompetencijas.

Ar stiprūs analitikai gali daryti įtaką švietimo politikai?

Politisinis procesas – ko tikimės ir kaip iš tiesų tai vyksta?

Švietimo politika: ką sužinosime?

- Švietimo politikos samprata: elementai, prioritetai, charakteristikos, procesas ir kryptys
- Švietimo politikos tipologija
- Švietimo interesų grupių modelis

Kokius klausimus sprendžia švietimo politika?

Kurios iš šių problemų galėtų būti švietimo politikos problemos?

1

Vietų ikimokyklinio
ugdymo įstaigose
stoka

2

Gamtos mokslų
pamokų vedimo
kokybė

3

Aukštas
nepilnamečių
nusikalstamumo
lygis

4

Socialiai remtinų
vaikų maitinimas
ugdymo įstaigoje

5

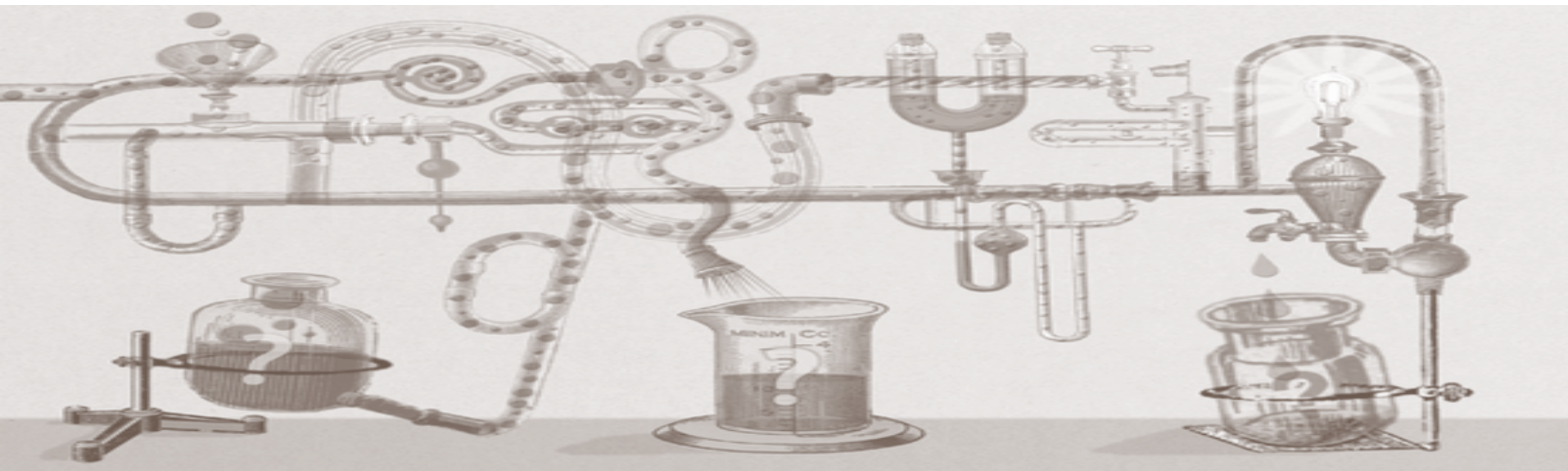
Augantys
savivaldybės
gyventojų
emigracijos mastai

6

Žemi 5-8 klasių
mokinių ugdymo
pasiekimai

Švietimo politika yra tik viena iš viešosios politikos sričių

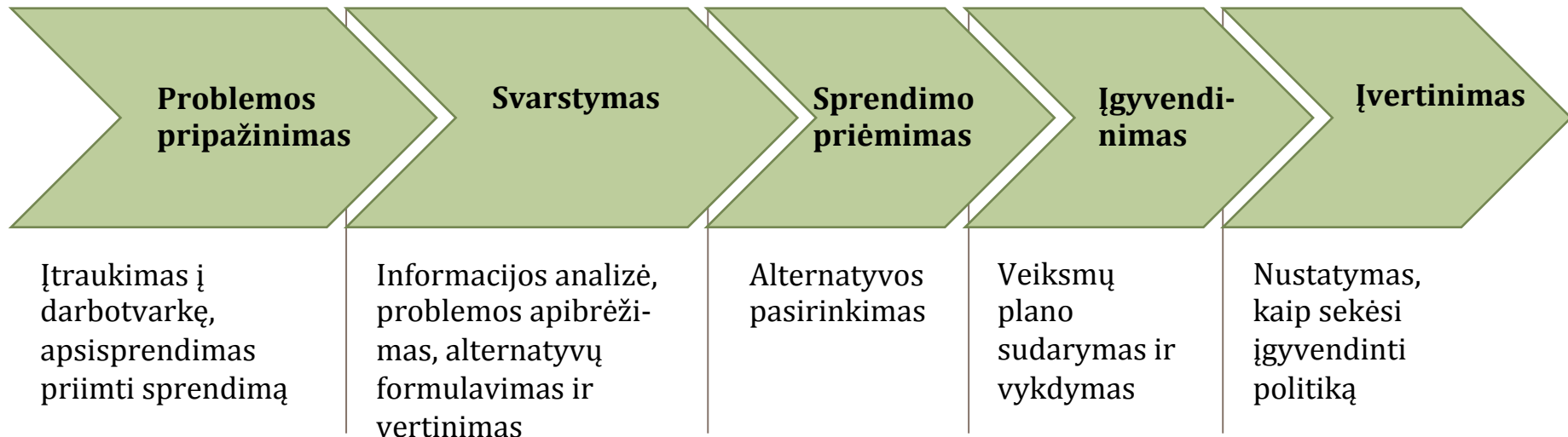
- **Švietimas gali būti įrankis** tiek socialinėje, tiek sveikatos apsaugos, tiek ekonomikos politikoje, tačiau to nereikia painioti su švietimo politika
- Švietimas – veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus (Švietimo įstatymas, 2011 m.)
- Švietimo politika iš esmės yra priemonių ir veiklų visuma, skirta užtikrinti kokybišką ir prieinamą visuomenės išsilavinimą

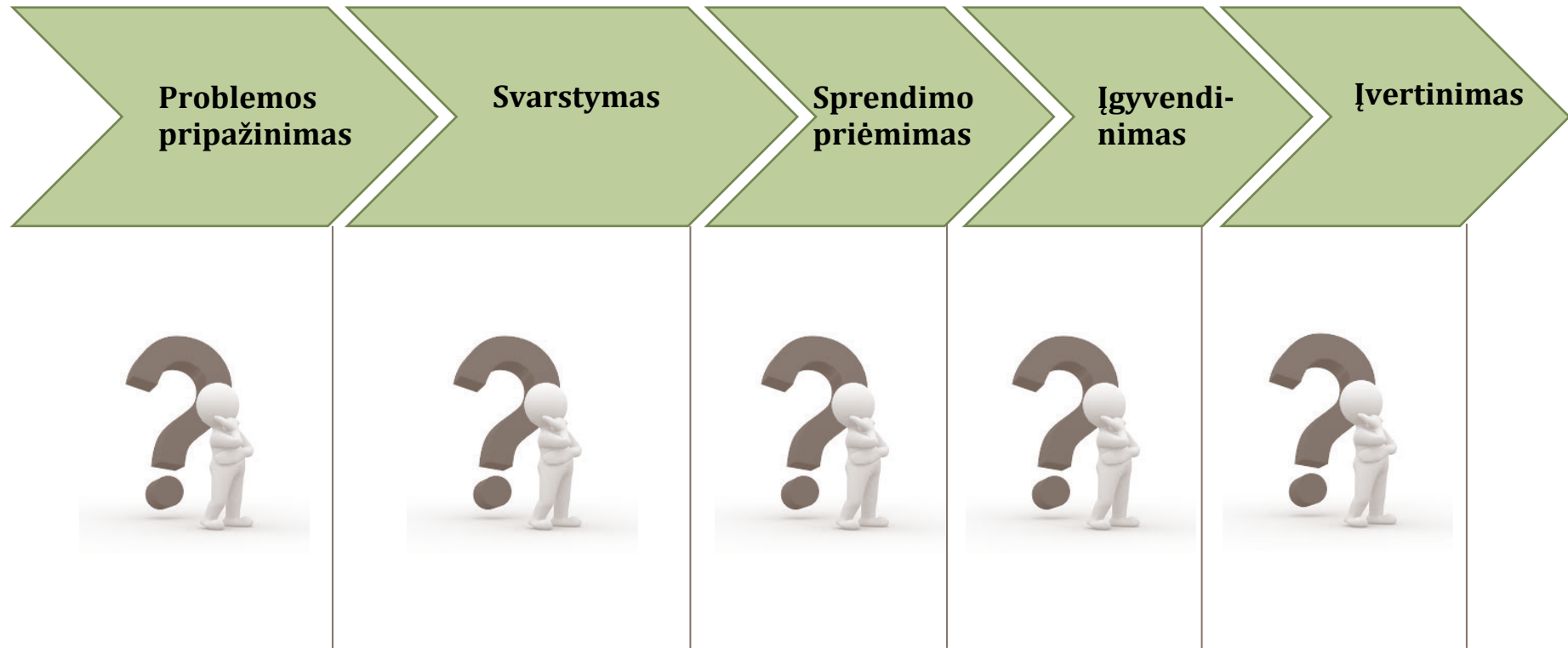
Idealaus politinio proceso stadijos

- Švietimo politika - dinamiškas procesas, kuris turi tam tikrus vaidmenis atliekančius veikėjus ir taisykles, tačiau gali būti labai kompliktuotas.
- Yra keletas požiūrių į viešosios politikos procesą – kiekvienas jų pateikia tam tikrą modelį.
- Klasikinis modelis - linijinis arba racionalios politikos modelis, pagrįstas ekonominio racionalumo tradicija. Jis yra patogus mąstymo, analizės ir planavimo įrankis, nes teikia nuoseklią struktūrą, kuri padeda įveikti realybės kompleksiskumą.

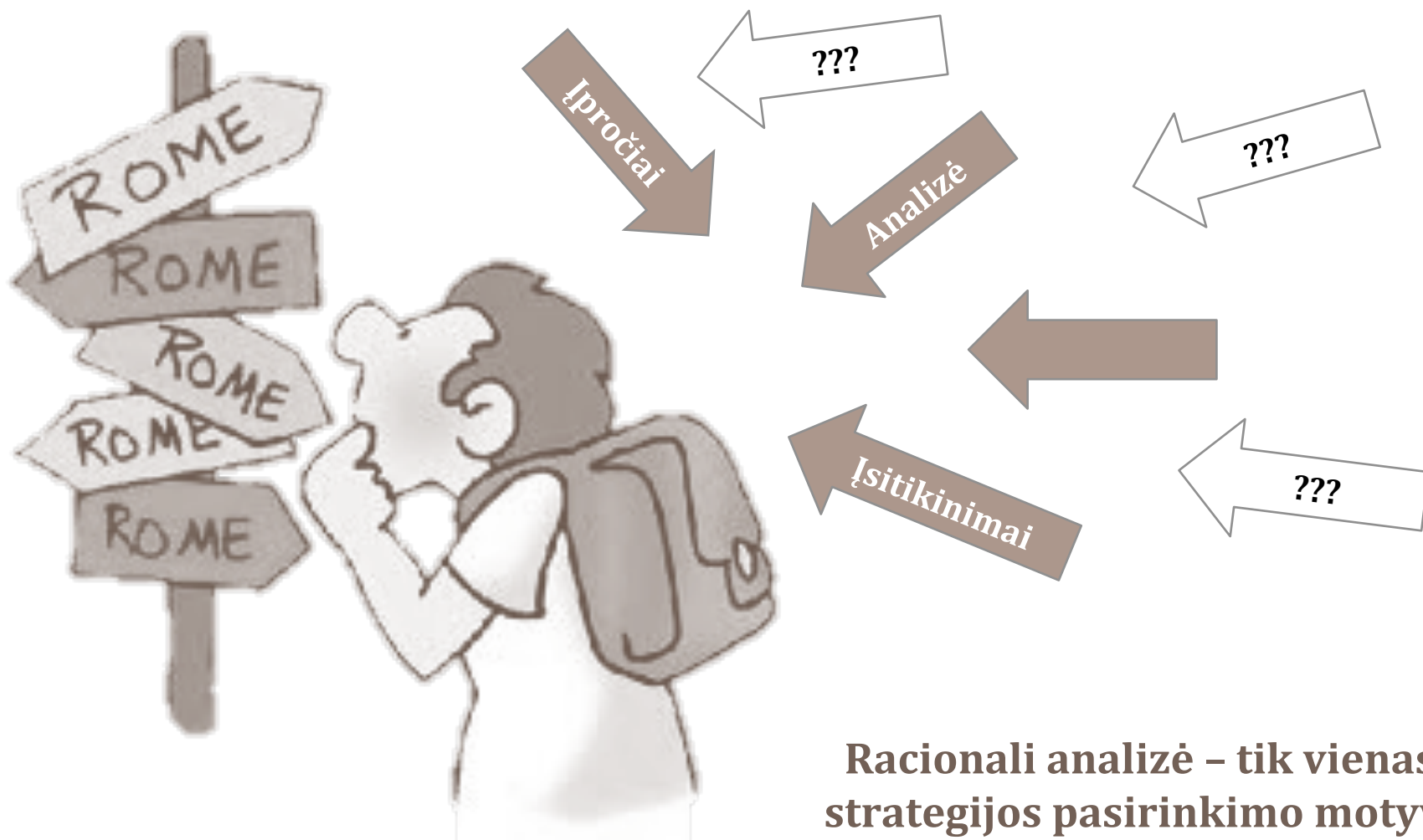
Politinio proceso stadijos

Kuriuose šio ciklo etapuose yra svarbi analizė?

Dažniausiai gali būti ne vienas kelias – strategija - tam pačiam tikslui pasiekti

**Racionali analizė – tik vienas iš strategijos pasirinkimo motyvų.
Kas dar?**

Politiniam procesui įtaką daro įvairūs veiksniai

1. Idealoginės pažiūros
2. Politiniai tinklai
3. Interesų grupės
4. Komunikacija
5. Politikos kryptis („iš viršaus į apačią“, „iš apačios į viršų“)

I. Švietimo politika grindžiama vertybių sistema, kurios pobūdį lemia filosofinės, ideologinės ir etinės pažiūros

Liberalusis požiūris	Konservatyvusis požiūris	Socialistinis požiūris
<ul style="list-style-type: none">▪ Pasisako už pasirinkimo laisvę švietime▪ Prieš cenzūrą▪ Už lygias konkurencines galimybes▪ Už švietimo paslaugų privatizavimą▪ Pabrėžiamas kokybiškas bendrasis lavinimas, nes veikti savarankiškai gali tik geras žinias ir gebėjimus turintis asmuo▪ Daug dėmesio skiriama ir aukštajam mokslui, kuris suteikia individui galimybes išnaudoti savo potencialą	<ul style="list-style-type: none">▪ Už tradicijomis paremtą auklėjimą▪ Už tradicinius mokymo metodus▪ Nesižavi mokymo ir auklėjimo naujovėmis▪ Už individo integravimąsi į nacionalinę kultūrą▪ Už selektyvią švietimo sistemą, išsaugančią tradicinį visuomenės susisluoksniavimą ir statusus▪ Mokykla – kultūros saugotoja	<ul style="list-style-type: none">▪ Už lygias visų piliečių galimybes siekiant mokslo▪ Prieš bet kokią selekciją ir diskriminaciją▪ Už palankias sąlygas mokytis suaugusiems, nes tai mažina socialinius kontrastus▪ Papildomas dėmesys labiausiai pažeistoms socialinėms grupėms▪ Už valstybinį bendrojo lavinimo sistemos išlaikymą bei ženklią valstybės paramą studijuojantiems▪ Už valstybinį profesinio rengimo ir aukštojo mokslo “produkcijos” užsakymą

Vyraujanti politinė ideologija ir švietimo politika: sutampa ar ne?

Olandija

Vyraujančios politinės jėgos

- Krikščionys demokratai
- Liberalai
- Socialdemokratai

Švietimo politikos kryptys

- Mokyklų savarankiškumas
- Orientacija į veiklos efektyvumą
- Bendruomenės įtraukimas

Suomija

Vyraujančios politinės jėgos

- Socialdemokratai
- Konservatoriai

Švietimo politikos kryptys

- Savarankiškumas ir įgalinimas
- Menkai reglamentuotas ugdymo turinys
- Mokyklos atsakomybė už veiklos efektyvumą

Škotija

Vyraujančios politinės jėgos

- Nacionalistai
- Leiboristai

Švietimo politikos kryptys

- Tradicijomis paremta švietimo politika
- Naujose programose – tik pageidaujami rezultatai
- Stiprus mokyklų vertinimas ir konsultavimas

REFORMUOJAMA

Skirtingos švietimo politikos ir jų istorijos - skirtingi rezultatai

Olandija

2 vieta Europoje pagal ugdymo rezultatus (PISA reitingas).

Suomija

1 vieta Europoje pagal ugdymo rezultatus (PISA reitingas).

Škotija

15 vieta Europoje pagal ugdymo rezultatus (PISA reitingas).

Švietimo politikos ir pasiekimų ryšys iš pirmo žvilgsnio - paradoksalus:

- mažai ugdymo reglamentavimo ir priežiūros – geri rezultatai;
- stipri saikinga stebėsena ir daug savarankiškumo – geri rezultatai;
- daug mokyklų priežiūros - ne patys geriausi.

Kaip tai būtų galima paaiškinti?

Lietuva PISA reitinge 2009 m. buvo gerokai žemiau vidurkio, pakilti aukščiau pastaraisiais metais nepadeda jokios taikytos priemonės. Kodėl?

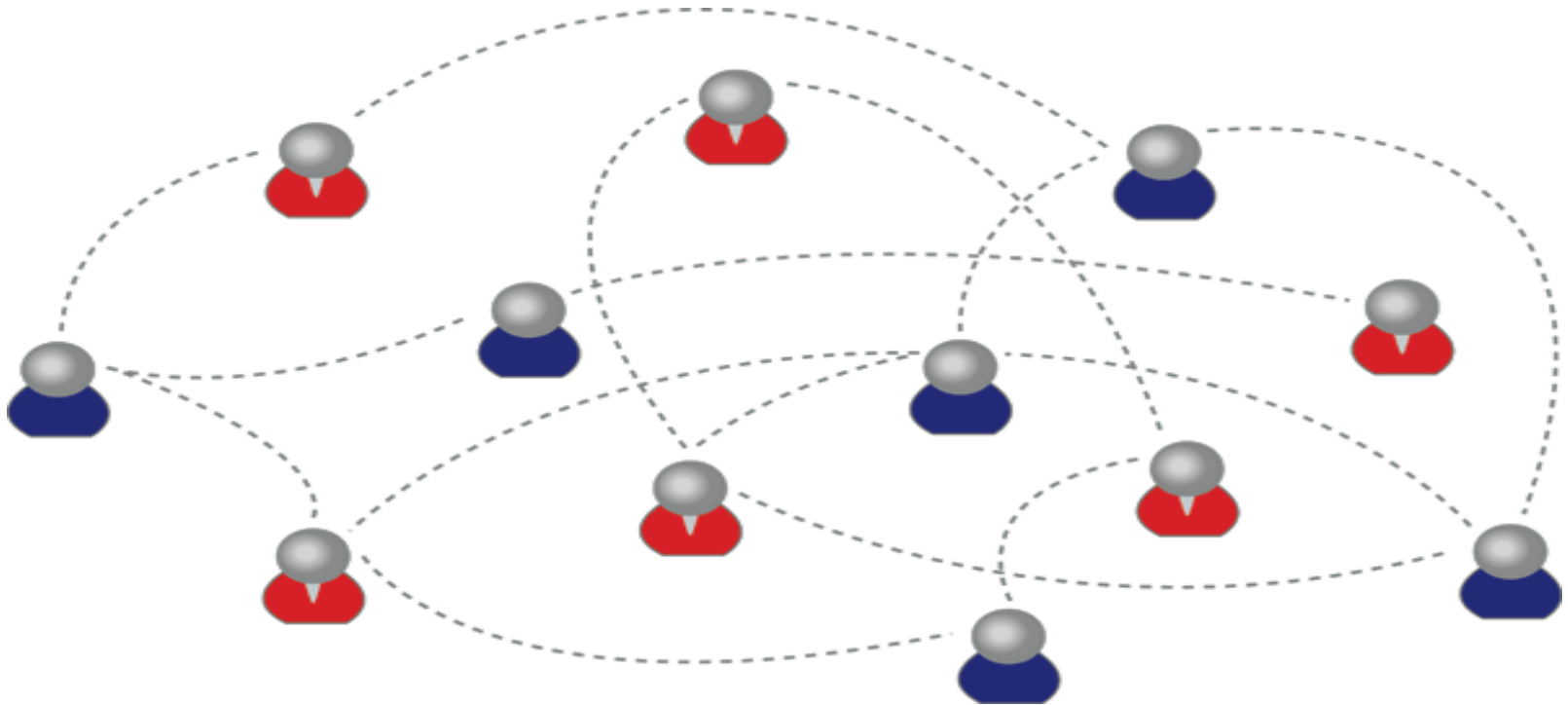

II. Politiniai tinklai kaip politikos kūrimo būdas

- ▶ **Probleminis tinklas:**
dėmesys tai pačiai tema ar problemai skiriantis interesams, vertybėms, problemos formulavimui ir sprendimų įsivaizdavimui.
- ▶ **Pažinimo (episteminės) bendruomenės:**
tam tikros srities profesionalai, kuriuos sieja normatyviniai įsitikinimai, priežastinių ryšių įsivaizdavimas, požiūris į žinių patikimumą ir pan.
- ▶ **Politinės bendruomenės:**
pastovūs politikos veikėjai, labai susiję dėl savo darbo (pareigų), bet galintys skirtis principiniais įsitikinimais.
- ▶ **Šalininkų koalicijos:**
skirtingose vietose ir lygmenyse dirbantys asmenys, kuriuos sieja pamatiniai įsitikinimai ir kurie koordinuoja savo veiksmus.

II. Politiniai tinklai kaip politikos kūrimo būdas

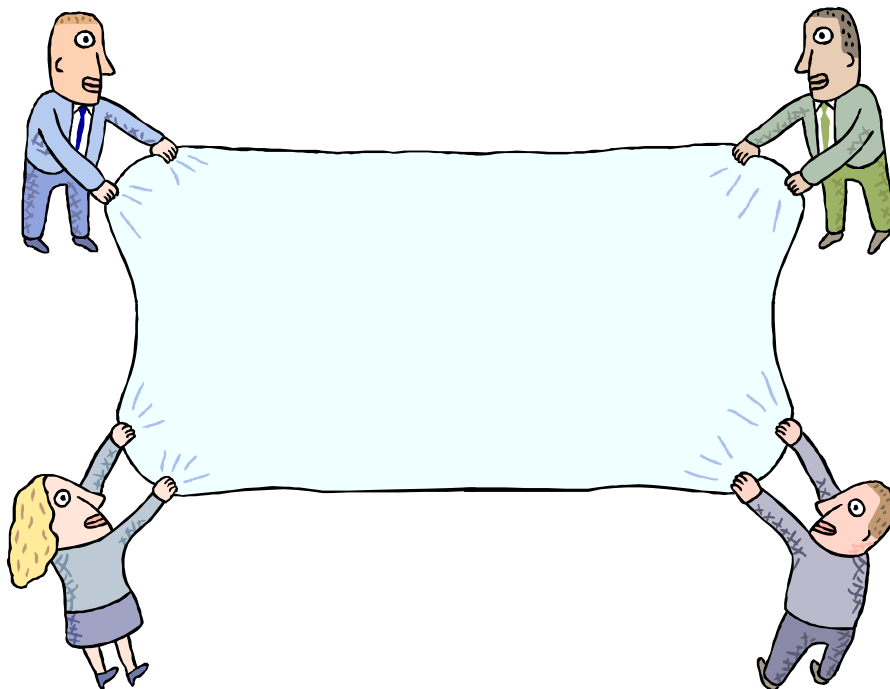

Kas sudaro švietimo sprendimams turintį įtakos tinklą Jūsų savivaldybėje?
Kaip jis atrodo?

III. Politika kaip suinteresuotų grupių kova

- Nors sprendimus priima įgaliota valdžia, jie paliečia įvairių grupių interesus.
- Šios ne tik siekia daryti įtaką sprendimams, bet ir rungtiasi vienos su kitomis dėl palankesnio joms varianto.

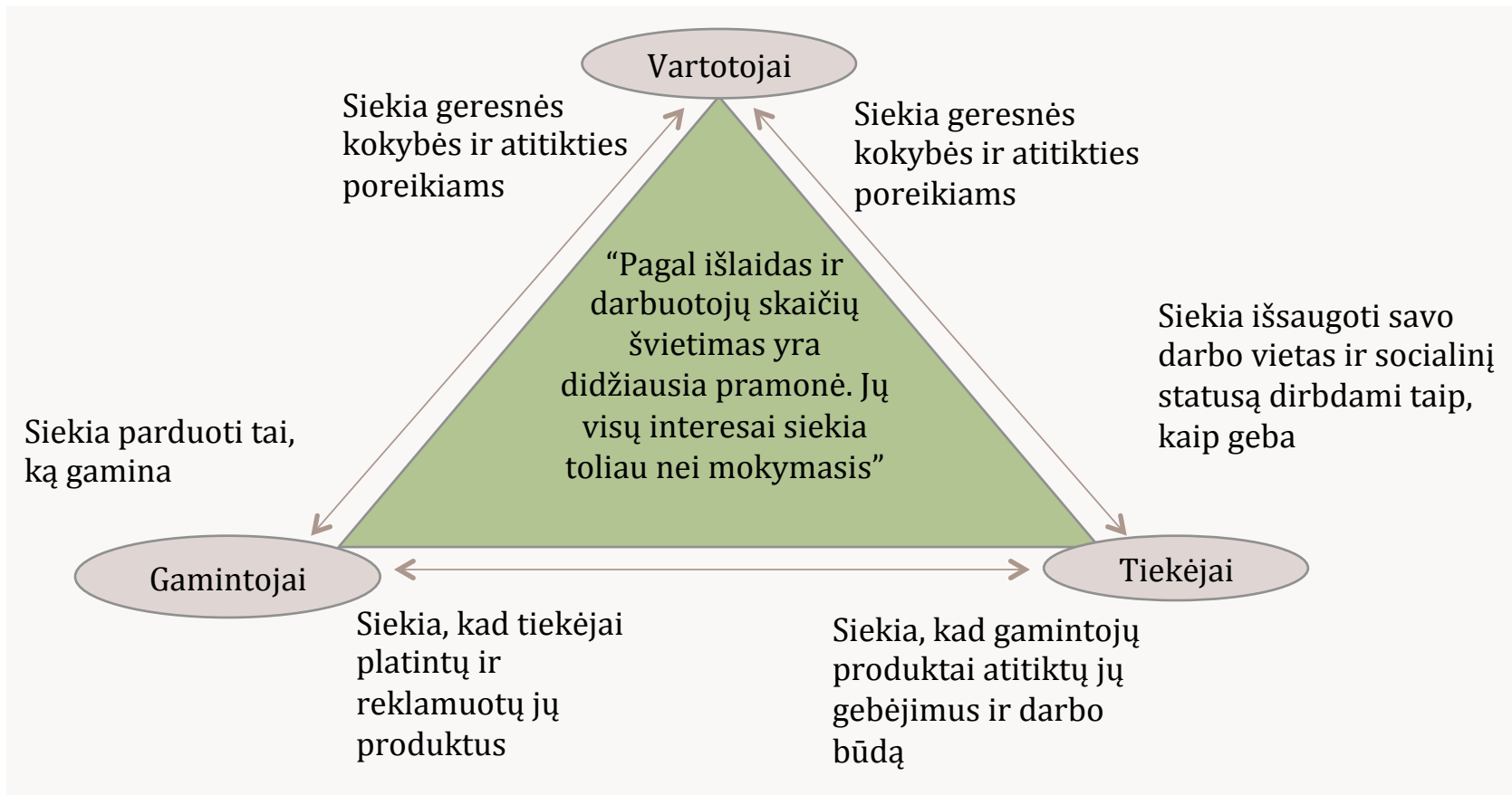
„Padėkite“ ant tento kokį nors keblų savivaldybės sprendimą, kurį Jums sunku priimti.

Kieno interesus ir kaip jis paliečia?

Kaip jie norėtų sprendimą pakreipti?

Vieno įtampos lauko pavyzdys - interesų grupės pagal gaunamą naudą švietime

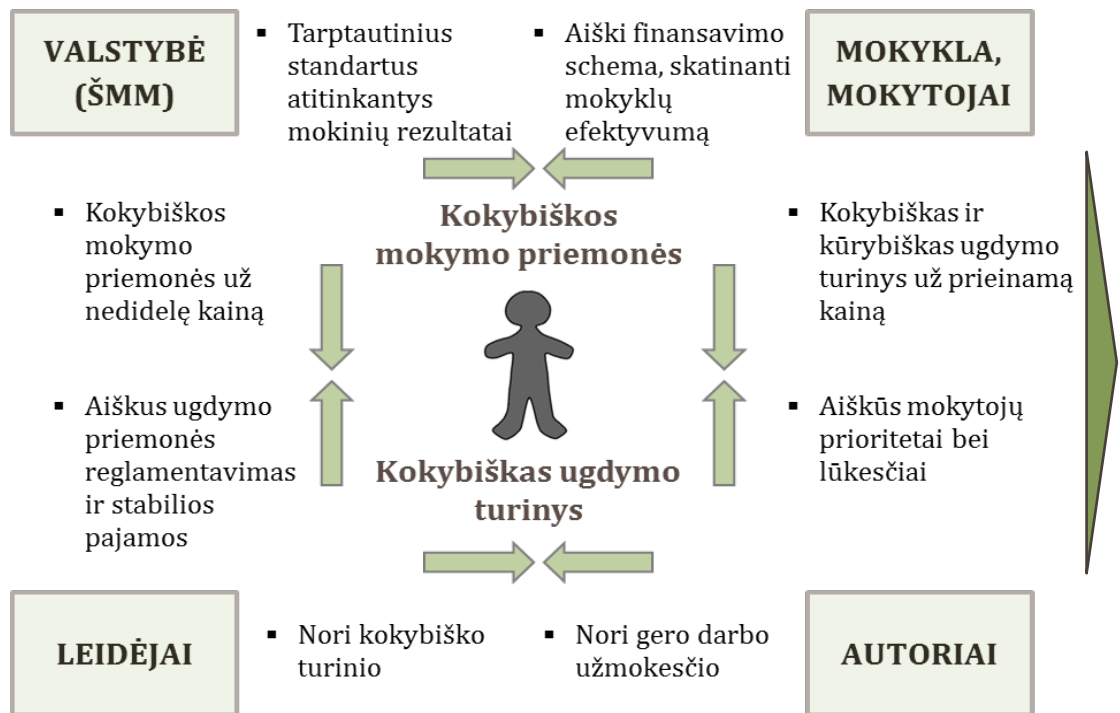

Šaltinis: N.McGinn seminaro medžiaga, 2004

Suinteresuotų grupių kovos pavyzdys

Situacijos aprašymas

Šiuo metu mokytojai, įstaigų vadovai, ŠMM atstovai nėra patenkinti ugdymo priemonių kokybe ir tai trukdo užtikrinti kokybišką mokinių ugdymą. Tuo tarpu leidėjai ir autoriai taip pat nori užtikrinti kokybiškas ugdymo priemones, tačiau neturi gairių, pagal kurias galėtų kurti kokybiškas mokymo priemones.

Visos interesų grupės siekia vieno tikslo: kokybiškos ugdymo priemonės ir turinys

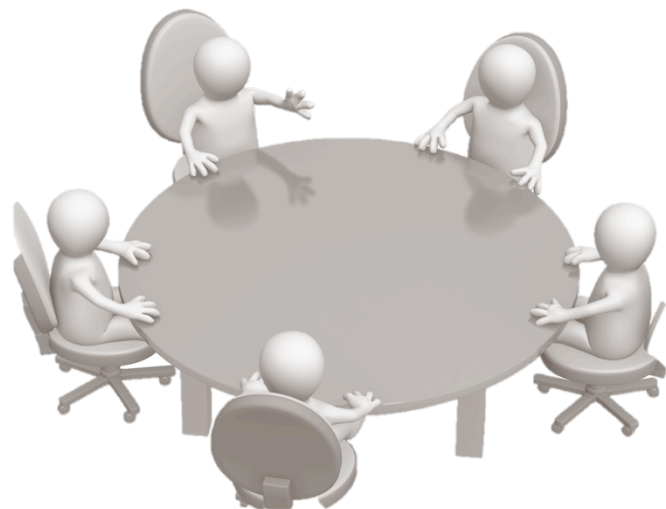
Vis dėlto, egzistuojančios papildomos aplinkybės lemia, jog sprendimas nėra akivaizdus, kad būtų užtikrintos kokybiškos priemonės

Reikia turėti keletą alternatyvų ir jas visapusiškai įvertinus galima pasirinkti optimaliausią sprendimą

Suinteresuotų grupių kova

- Situacija: mokinių mokykloje maitinimas
- Identifikuokite, kokios interesų grupės veikia šioje situacijoje
- Nustatykite bent po du tikslus, kurių siekia kiekviena interesų grupė

Kas yra švietimo vartotojai, gamintojai, tiekėjai?

Vartotojai

Gamintojai

Tiekėjai

Kuriai grupei jūs priskirtumėte save?

Kas yra švietimo vartotojai, gamintojai, tiekėjai?

Vartotojai

Mokiniai, studentai,
tėvai, darbdaviai,
darbuotojų sąjungos

Gamintojai

Programų kūrėjai,
vadovėlių autoriai, vado-
vėlių leidėjai, švietimo
tyrimo centrai, mokymo
priemonių gamintojai, kt.

Tiekėjai

Mokytojai, mokyklų
vadovai, švietimo
valdininkai

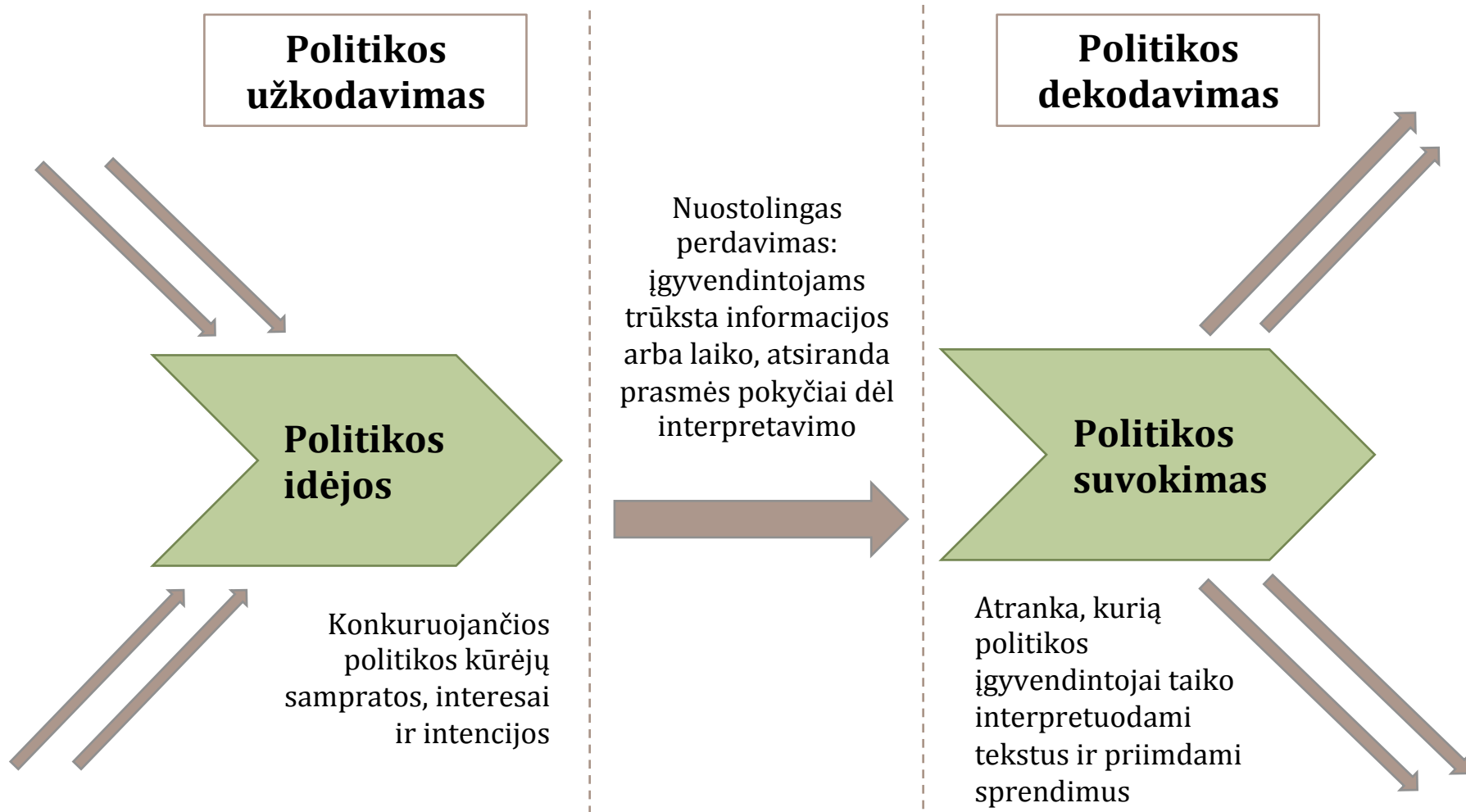
IV. Politika kaip tekstas

Net nedalyvaujant politikos kūrime mus nuolat supa politiniai pasakojimai – politikų viešos kalbos, žiniasklaidos pranešimai, pokalbiai. Jie ne tik atspindi tikrovę, bet ir ją kuria:

- atkreipia dėmesį į tam tikrus dalykus ir verčia mąstyti tam tikru būdu (viešasis diskursas);
- pasakoja esamos padėties istoriją – viena prisimena, kita nutyli, viską interpretuoja;
- rašytiniuose politikos tekstuose užkoduoja tam tikras idėjas.

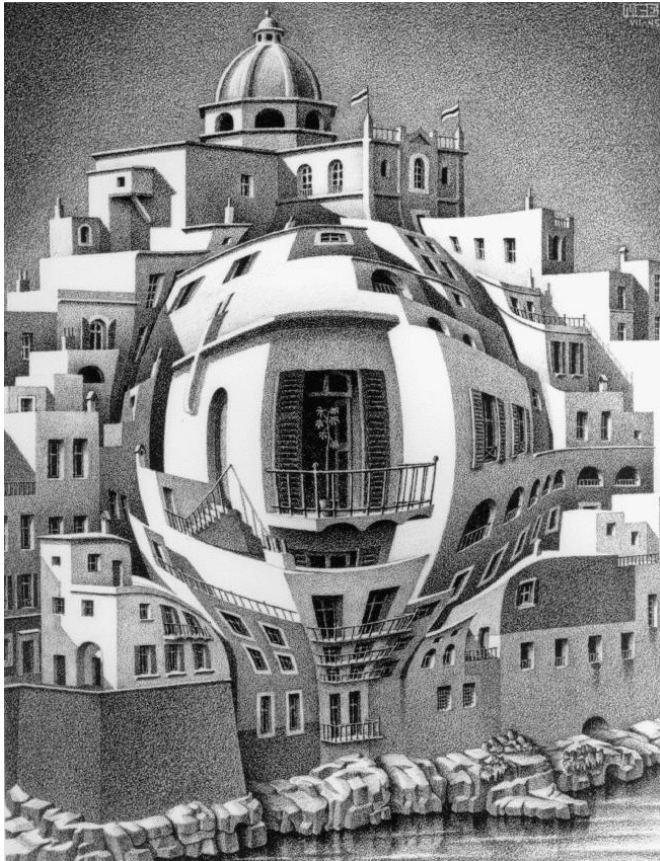

Politikos idėjos ir politikos suvokimo problema

Pagal: Trowler P. (2003). Education policy.

Visuomenė politinių „tekstų“ dažnai net neskaito – pasitikima žiniasklaidos dekodavimu

Žiniasklaidos tikslas – atkreipti dėmesį. Todėl ji naudoja retorines priemones ir hiperbolizuoja.

Peržiūrėkite pastarųjų metų švietimui skirtų straipsnių „Dialoge“, savo rajono spaudoje ar interneto portaluose formuluotes. Kokį švietimo poveikslą jos kuria? Kiek ir kuo jis pagrįstas?

15 min.

Formuluotės žiniasklaidoje

- Geros mokyklos paieškose – dėmesys lyčių lygybei ir gabiems mokiniams (Lrytas)

"Ekspertai išanalizavo Naujosios Zelandijos ir Škotijos ir Šveicarijos Cugo kantono geros mokyklos modelius."

- Norime daugiau mokytojų vyrų? Mokėkime didesnes algas
- Mokytojų perteklių – į pensiją ir vaikų darželius
- Šiandien - korepetitorius brandos egzaminui, rytoj - pirmajai vestuvių nakčiai
- Lietuva save stumia į tamsiausią neraštingumo kampą

Sugedęs telefonas

Kortelę gavęs asmuo kitiems negirdint trumpai perpasakoja gautą politikos idėją kitam mokymų dalyviui. Idėją išgirdęs žmogus savais žodžiais perpasakoja, ką išgirdęs trečiam asmeniui, ir t.t. Paskutinis žmogus garsiai pasako, kokią žinią jis išgirdo.

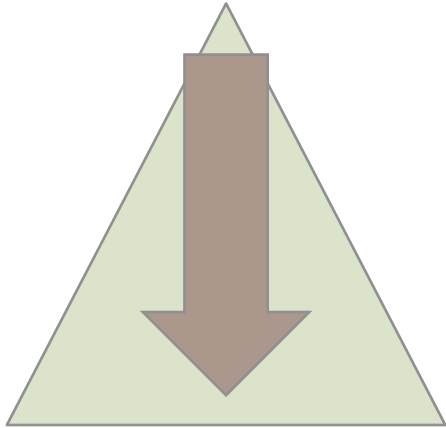

**Ar jūsu savivaldībā pasitaiko tokiu situāciju?
Kā daryti, kad komunikācija būtu efektīvāka?**

V. Skirtingų krypčių politika

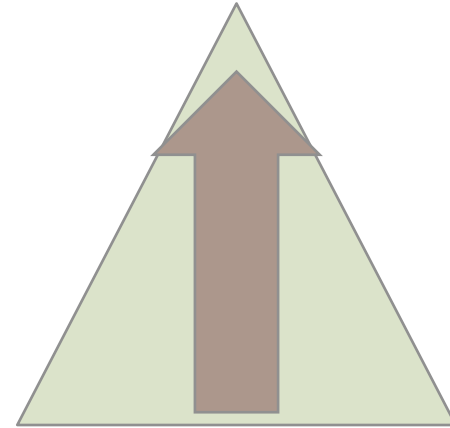
Iš viršaus į apačią

„Varžanti politika“, centralizuota

Iš viršaus į apačią nukreiptą politiką formuoja centrinės valdžios struktūros ir paveda vykdyti žemesniesiems švietimo padaliniams.

Iš apačios į viršų

„Laisvinanti politika“, decentralizuota

Iš apačios į viršų politika inicijuojama ugdymo įstaigų, bendruomenės, suinteresuotų grupių.

- Pagal kurį švietimo politikos tipą jūs norėtumėte dirbti?
- Kokias iniciatyvas iš apačios esate inicijavę?
- Kuri būdas yra efektyvesnis?

„Iš viršaus į apačią“ vs. „iš apačios į viršų“ pavyzdžiai

Iš viršaus į apačią

Bendrasis ugdymas

- Reglamentuotas lėšų naudojimas
- Centralizuotas atlyginimų ir personalo poreikių planavimas
- Mokslo metų pradžios-pabaigos, pamokos trukmės nustatymas
- Valstybės parengtas ugdymo turinys

Iš apačios į viršų

Ikimokyklinis ugdymas

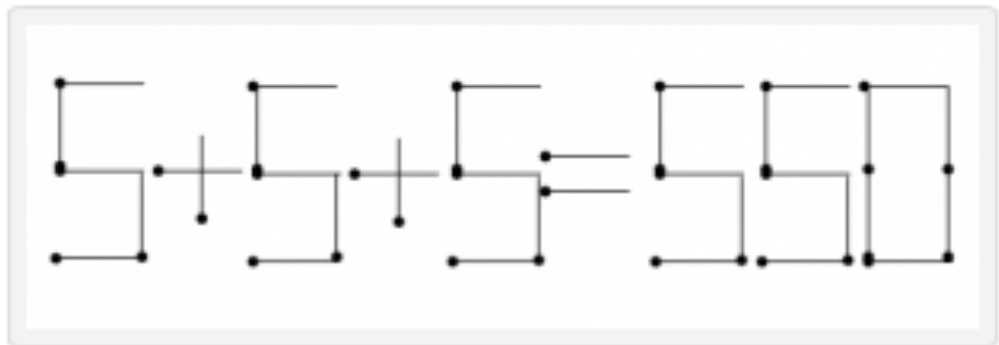
- Reglamentuotas lėšų naudojimas
- Įstaigos parengta ikimokyklinio ugdymo programa
- Savivaldybės paruoštas ikimokyklinio ugdymo organizavimo aprašas
- Savivaldybė atsakinga už ikimokyklinio ugdymo prieinamumo užtikrinimą

Degtukai – lygybė

Linksmoji užduotis

Reikia pridėti vieną degtuką, kad lygybė būtų teisinga:

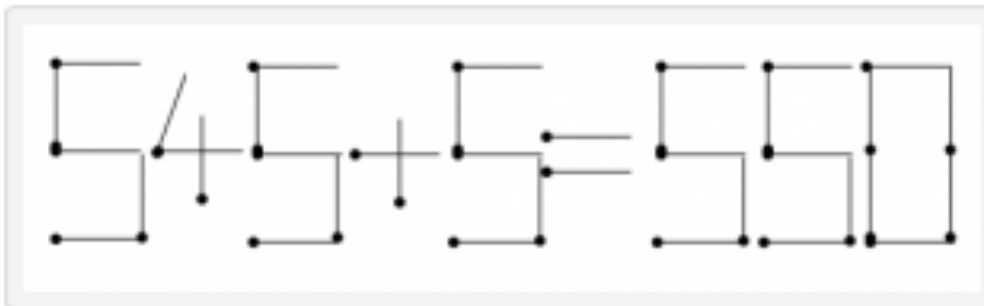
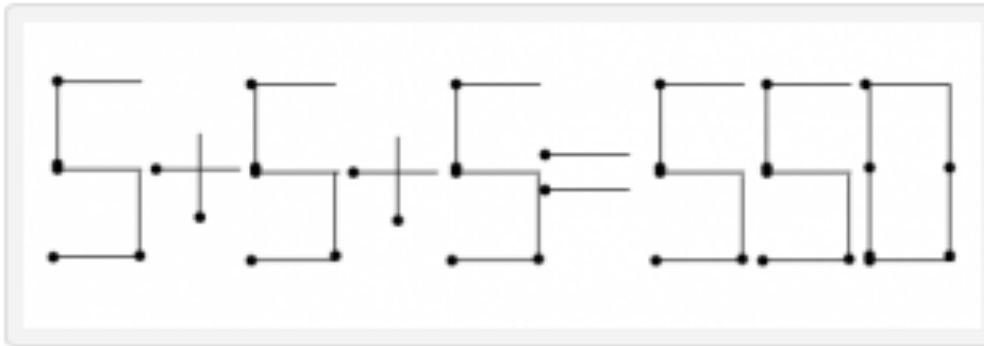

Degtukai – lygybė (ats.)

Linksmoji užduotis

Atsakymas:

Kas yra politikos analizė? Koks jos santykis su vertinimu ir stebėsena?

Politikos analizė: ko išmoksime?

- Politikos analizės tipologija
- Politikos analizės, stebėsenos ir vertinimo ryšiai bei skirtumai
- Politikos analizės žingsniai

Politikos analizė – ar tai mokslas?

Politikos analizė

Tai tarpdisciplininė analizė, naudojanti politikos mokslo, filosofijos, sociologijos, psichologijos, ekonomikos, istorijos, teisės, antropologijos, filologijos ir kitų mokslų žinias bei metodus.

Kaip yra?

Padėties apibūdinimas

Kodėl yra taip, kaip yra?

Priežasčių išsiaiškinimas

Kas gali būti, jeigu...?

Prognozavimas

Ko verta siekti?

Vertybinis pagrindimas

Ką daryti?

Strategijos rekomendavimas

Šaltinis: Vaiva Vaicekauskienė, 2007

Politikos analizė, švietimo stebėseną (monitoringas) ir švietimo vertinimas

Politikos analizė

Politikos analizės objektai:

- problemos;
- sprendimai – kūrimas, atranka, rekomendavimas, įgyvendinimo vertinimas.

Labai įvairūs įrankiai - integruoja įvairių šaltinių informaciją, naudoja įvairius metodus, apibendrina.

Politikos rekomendavimas, politinių strategijų ir programų įgyvendinimo vertinimas.

Švietimo stebėseną

Švietimo stebėsenos objektas:

- švietimo būklė, atsižvelgiant į švietimui keliamus tikslus, uždavinius ir švietimo kontekstą.

Pagrindinis įrankis – administracinė statistika ir rodikliai. Jei jų trūksta – tyrimai.

Analizuoti ir vertinti švietimo būklę, prognozuoti jos pokyčius

Švietimo vertinimas

Švietimo vertinimo objektai:

- švietimo sistema;
- ugdymo, mokymo programos;
- mokyklos;
- mokytojai;
- mokiniai.

Remiantis sutarta metodika, kuria ir interpretuoja duomenis.

Akreditavimas ir sertifikavimas; atsiskaitomumas; objekto tobulinimas ir organizacijos mokymasis.

Koks ryšys tarp politikos analizės, stebėsenos ir vertinimo?

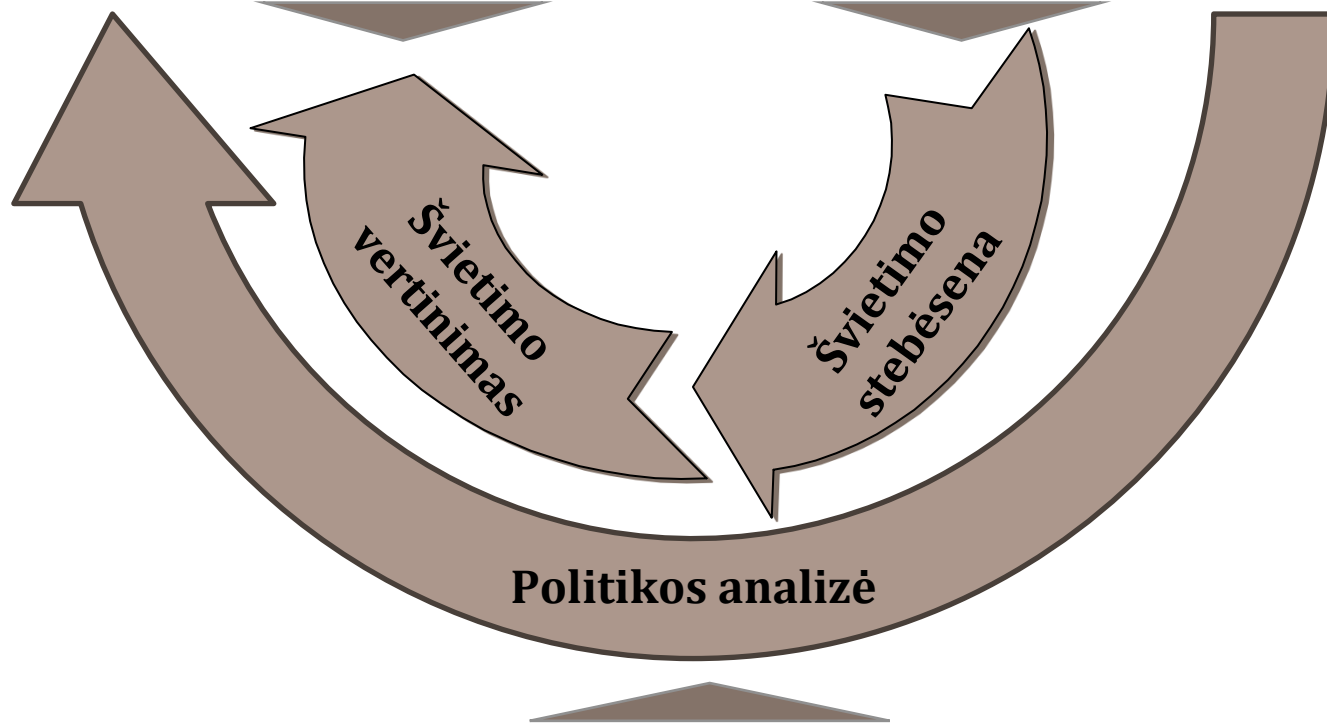
- Pabandykite nubraižyti schemą, vaizduojančią politikos analizės, švietimo stebėsenos, švietimo vertinimo procesus

Švietimo stebėseną (monitoringą) ir švietimo vertinimą kaip švietimo politikos analizės dalį

Sisteminis kokio nors švietimo objekto vertės nustatymas, naudojant specialius kriterijus, standartus, rodiklius ir išsamesnę metodiką.

Švietimo būklės stebėjimas, kuriam naudojami administraciniai duomenys ir aprašomoji informacija.

Politikos analizė yra tarpdisciplininio tyrimo procesas, skirtas kurti, kritiškai įvertinti ir perteikti informaciją, kuri yra naudinga suprantant ir tobulinant viešosios politikos priemones.“ (Dunn, 2004:1-2)

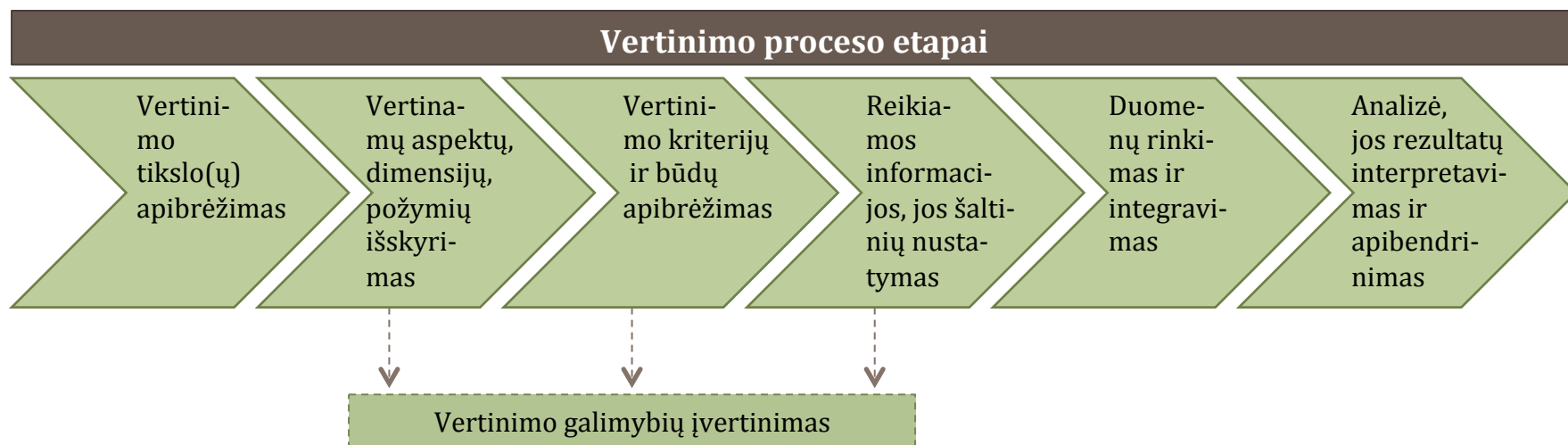
Kieno šie klausimai: stebėsenos, vertinimo ar PA?

	Kaip daryti?	
	Ką reikia daryti?	
	Ko verta siekti?	
	Ko tai verta?	
	Ką tai reiškia?	
	Kodėl taip yra?	
	Kas gali būti, jeigu ?...	
	Kaip yra?	
	Kur? Kada? Kiek?	
	Kas yra? Ar yra?	

**NORMATYVINĖ
ANALIZĖ
(preskriptyvioji):**
interpretuoja, aiškina ir
ieško prasmės;
nurodo, ką reikėtų daryti

**APRAŠOMOJI
(deskriptyvioji)
ANALIZĖ:**
konstatuoja padėtį;
remiasi statistika;
naudoja statistinius
analizės metodus;
yra vertybiškai neutrali

Vertinimas politikos analizėje

- Metodiško ar sisteminio vertinimo atlikimo tvarka: pirmiausia numatomas vertinimo tikslas; vėliau išskiriamos vertinamos dimensijos, aspektai ar požymiai; išsiaiškinama, koku būdu ar kokias priemones naudojant bus įvertinama; surenkami duomenys, jie analizuojami ir padaromos išvados.
- Tiek politikos analizė, tiek švietimo vertinimas remiasi ta pačia bendrąja vertinimo teorija, tačiau, kaip minėta, politikos analizėje vertinimas tėra viena iš ją sudarančių veiklų.
- Pagrindiniai **švietimo vertinimo objektai** – švietimo sistema; ugdymo arba mokymo, arba studijų programa; mokykla, mokytojas, mokinys.

Šaltinis: Vaiva Vaicekauskienė, 2007

Dažniausi švietimo vertinimo kriterijai

Bendrieji švietimo vertinimo kriterijai:

- Kokybė
- Teisingas paskirstymas – lygybė
- Nešališkumas
- Prieinamumas
- Socialinis teisingumas
- Ekonominis veiksmingumas

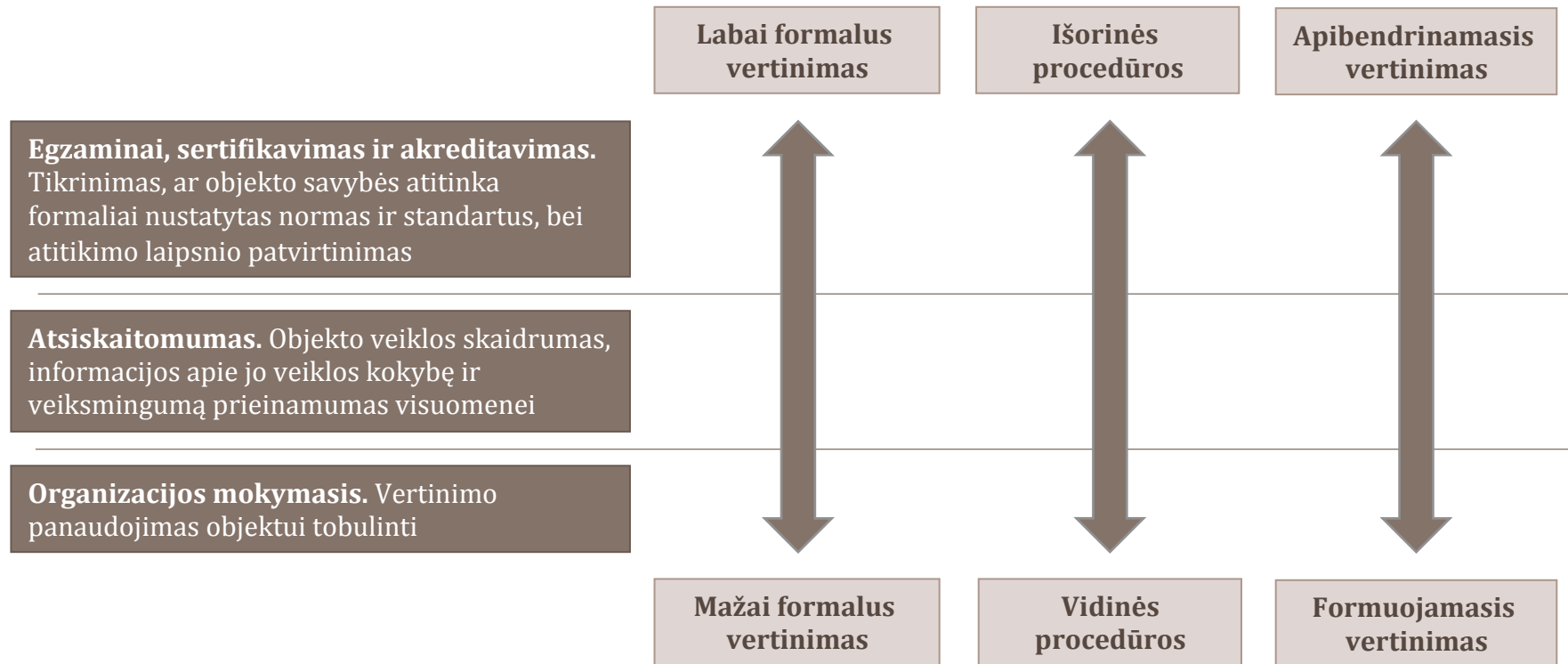
Populiariausi švietimo vertinimo kriterijai:

- Kokybė
- Teisingas paskirstymas:
 - *Lygybė ar nešališkumas*
 - *Prieinamumas*
 - *Socialinis teisingumas*
- Ekonominiai:
 - *Veiksmingumas*
 - *Efektyvumas*

Šaltinis: Doc. Dr. Algirdas Monkevičius, Mykolo Romerio universitetas

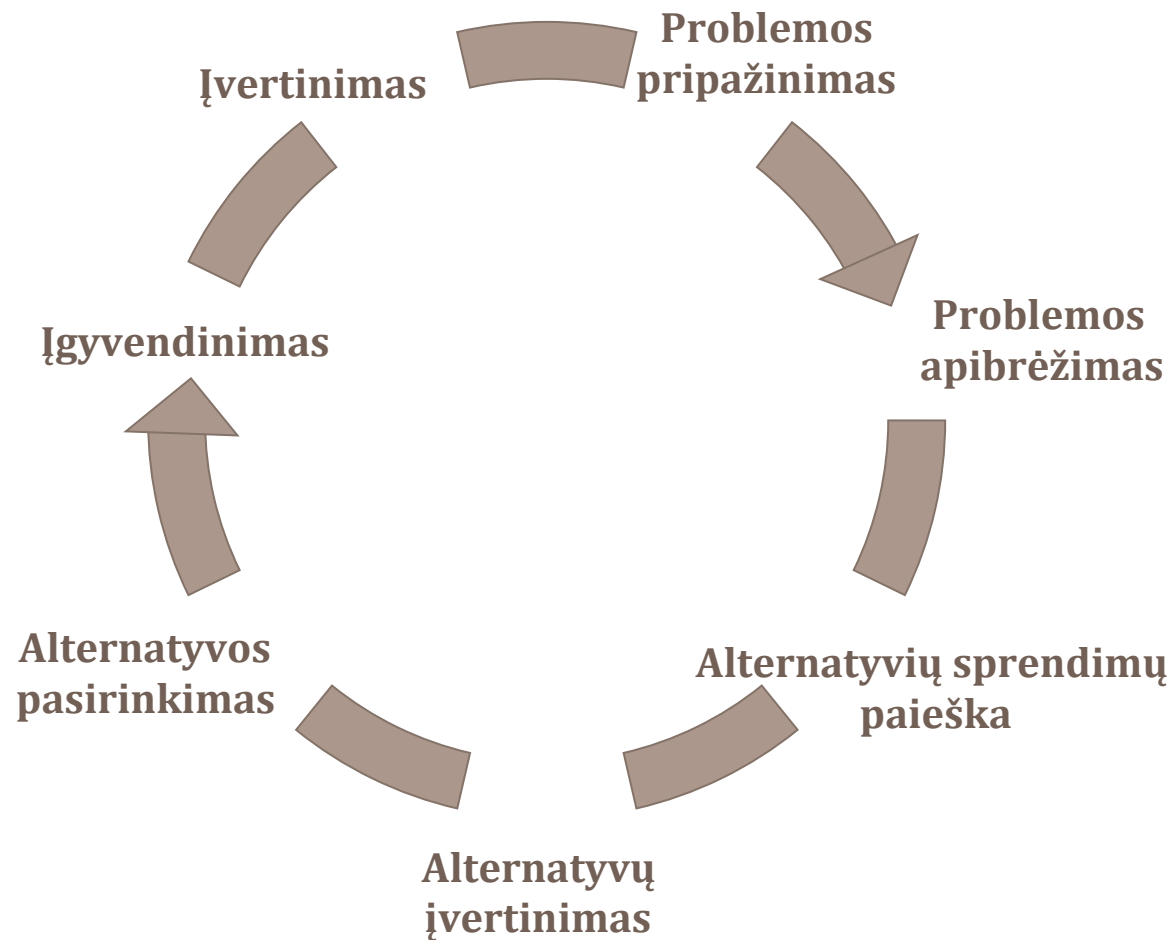
Švietimo vertinimo tipai pagal tikslus

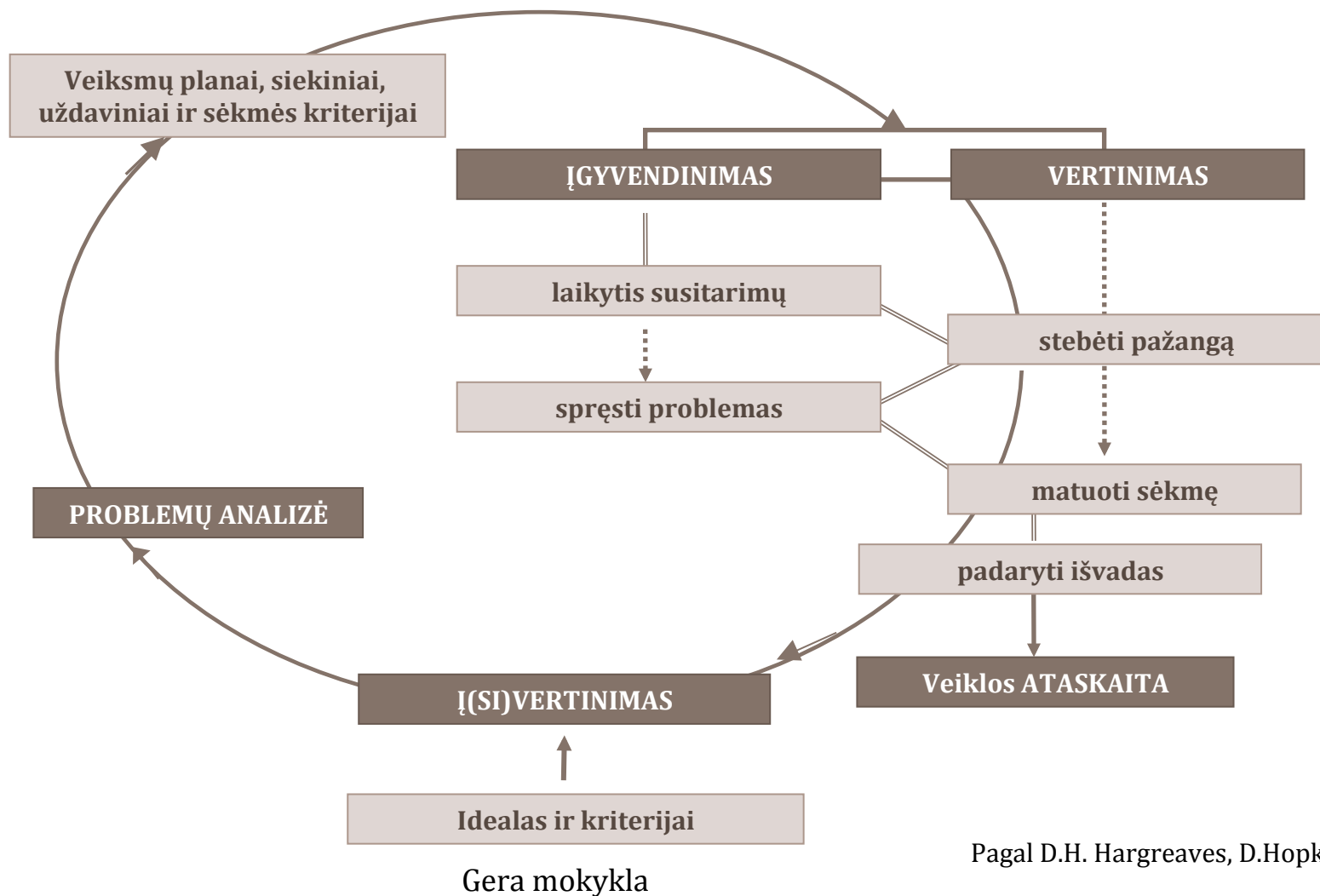
- Švietimas vertinamas siekiant įvairių tikslų. Išskiriamos trys pagrindinės švietimo vertinimo tikslų grupės:
 - Akreditavimas ir sertifikavimas;
 - Atsiskaitomumas;
 - Organizacijos mokymasis ir tobulinimas.

Šaltinis: Vaiva Vaicekauskienė, 2007

Politikos analizė politikos įgyvendinimo cikle

Mokyklos vertinimo ir įsivertinimo ciklas

Pagal D.H. Hargreaves, D.Hopkins

Politikos analizė ar analizė politikai?

Politikos analizė

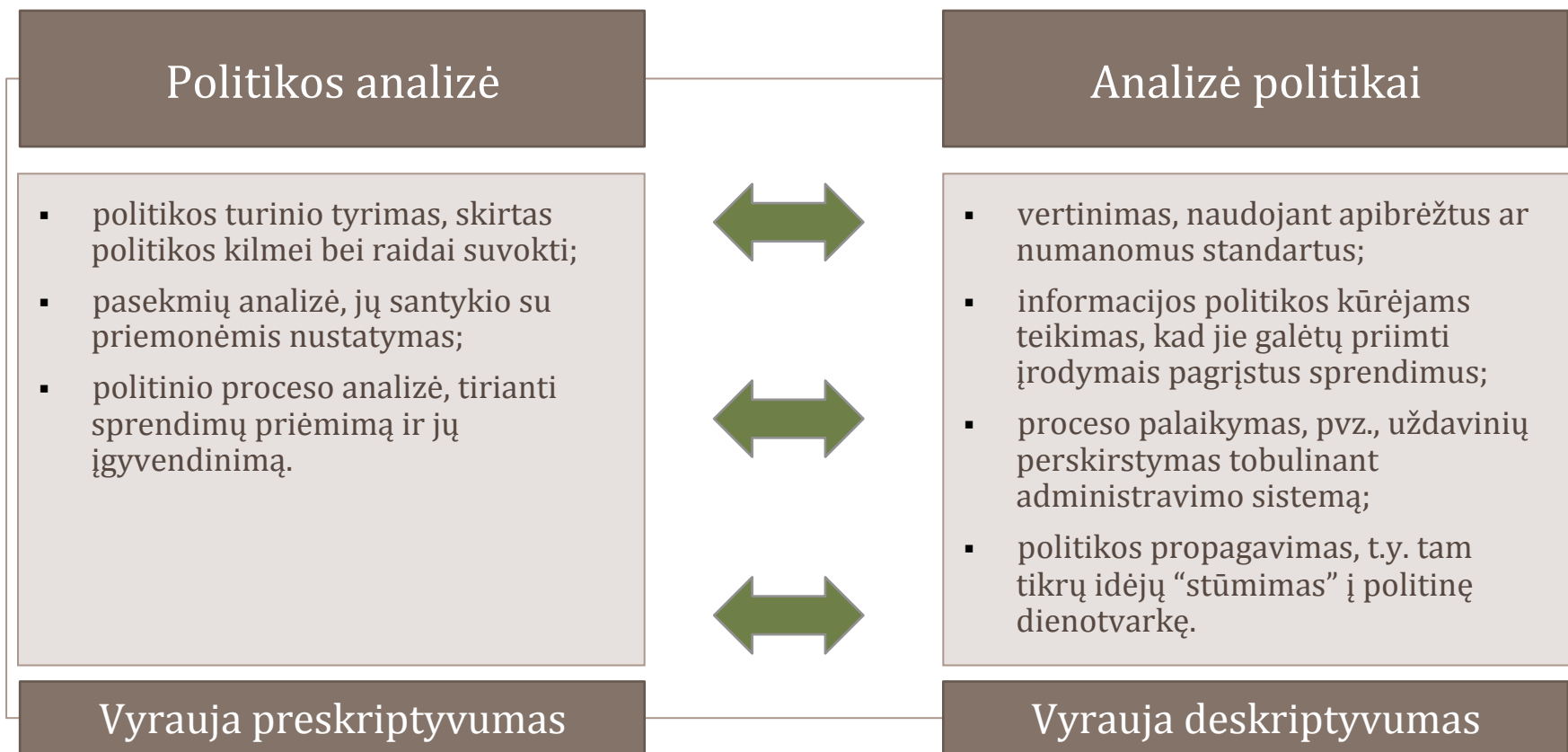

Analizė politikai

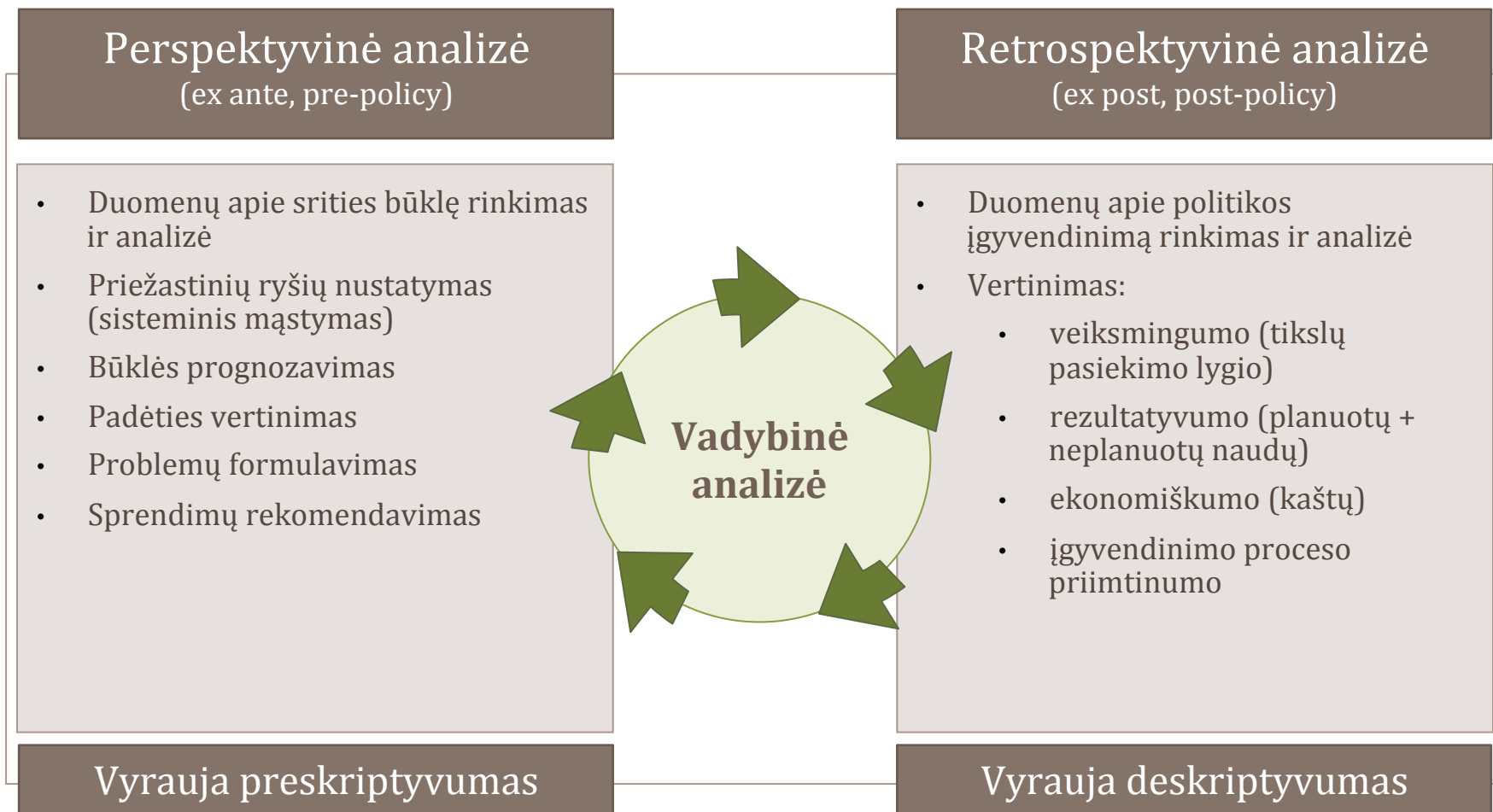
Koks yra skirtumas tarp politikos analizės ir analizės politikai?
Kuri iš šių funkcijų turi būti taikoma kasdieniniame Jūsų darbe?

Politikos analizė ar analizė politikai?

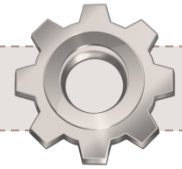
Švietimo sistemos dalyvių užduotis – atlikti analizę politikai, pagal kurią būtų detalai išanalizuota esama situacija bei pasiūlytos alternatyvos šiai situacija tobulinti.

Perspektyvinė ir retrospektyvinė analizė

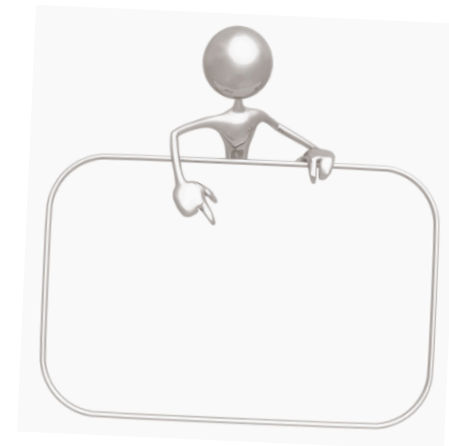

Praktinė užduotis: švietimo vertinimas

Praktinė užduotis:

- Atsižvelgiant į pateiktą mokyklos vertinimo ir įsivertinimo ciklą, bei į egzistuojančią praktiką savivaldybėje, sudarykite savivaldybės švietimo stebėsenos ir vertinimo schemą.
- Kurios šios schemos grandies įgyvendinimas yra sudėtingiausias? Kaip jis galėtų būti supaprastintas?
- Kaip šiuo metu savivaldybėje sudaromi svarbiausi švietimo vertinimo kriterijai ir kaip nustatomos siektinos šių kriterijų reikšmės?

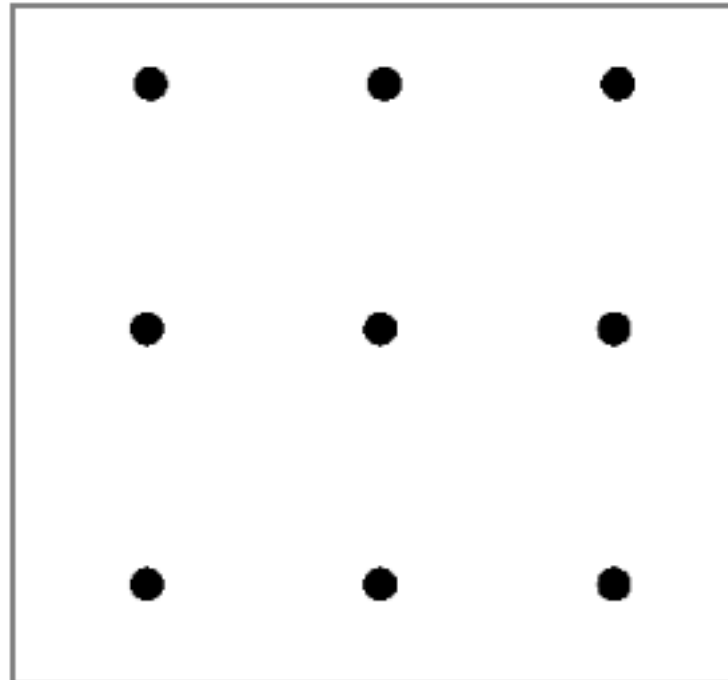

Sujunkite visus taškus

Linksmoji užduotis

Sujunkite 9 taškus 4 tiesiomis linijomis, neatkeldami rašiklio nuo popieriaus lapo.

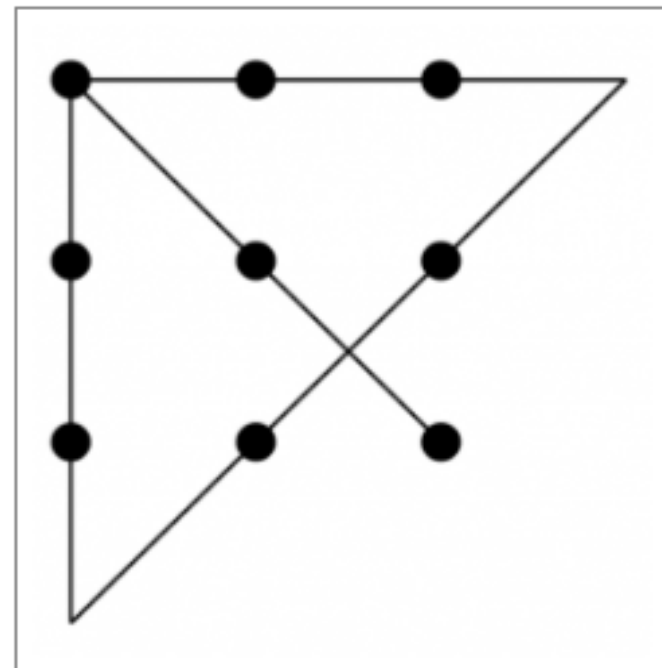
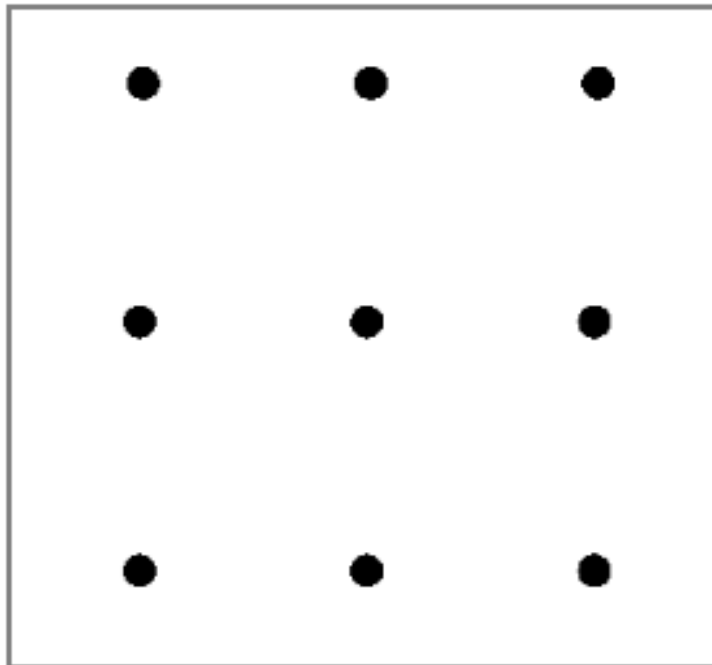

Sujunkite visus taškus (ats.)

Linksmoji užduotis

Sujunkite 9 taškus 4 tiesiomis linijomis, neatkeldami rašiklio nuo popieriaus lapo.

Švietimo stebėseną pagal Lietuvos įstatymus

TIKSLAS

Analizuoti ir vertinti švietimo būklę, prognozuoti jos pokyčius.

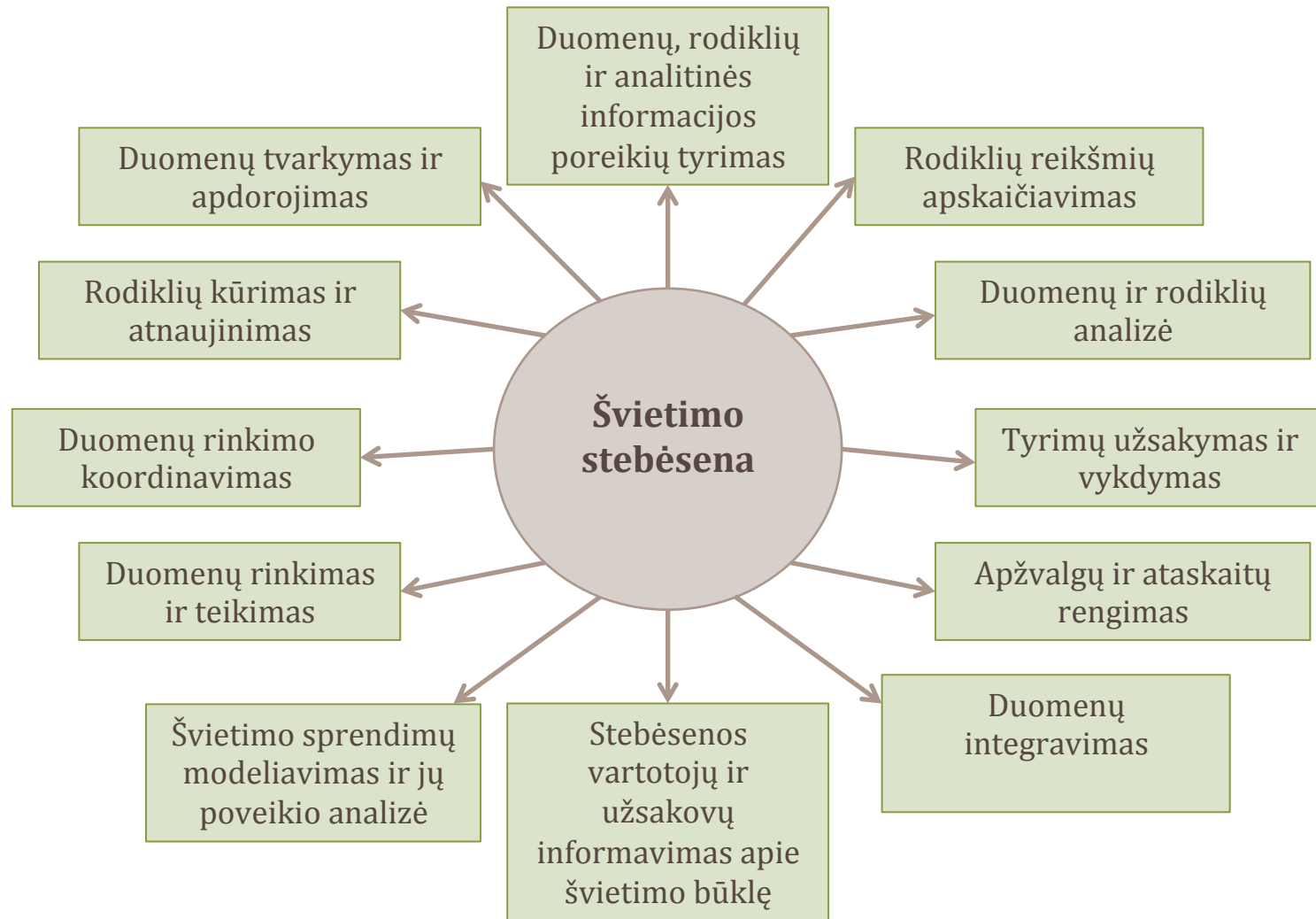
UŽDAVINIAI

- 1 Atsižvelgiant į švietimo valdymo subjektų poreikius (keliamus tikslus) rinkti, integruoti ir kaupti informaciją apie švietimo sistemos būklę ir vertinti strateginių švietimo uždavinių įgyvendinimo padėtį;
- 2 Analizuoti, vertinti ir prognozuoti švietimo sistemos kaitą;
- 3 Teikti ir skelbti duomenis ir/arba analitinę informaciją stebėsenos užsakovams ir vartotojams;
- 4 Vadovaujantis analizės rezultatais inicijuoti reikiamų sprendimų priėmimą.

OBJEKTAS

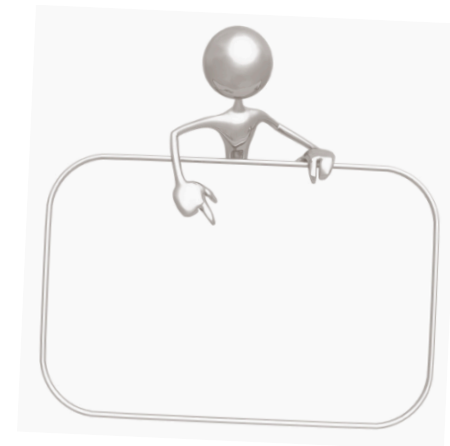
Švietimo būklė atsižvelgiant į švietimui keliamus tikslus, uždavinius ir švietimo kontekstą.

Švietimo stebėsenos veiklos: kokia seka? kas?

Užduotis

- Sužymėkite švietimo stebėsenos veiklų seką skaičiais: kokie veiksmai po kokių eina?
- Kas turėtų būti atsakingas už kiekvieną iš veiksmų?

Švietimo stebėseną organizuoja 3 lygmenimis

Švietimo stebėsenos lygmenys

Valstybės	Savivaldybės	Mokyklos
		
Švietimo ir mokslo ministerija bei ministro įgaliotos institucijos	Savivaldybės administracijos direktoriaus	Mokyklos vadovas

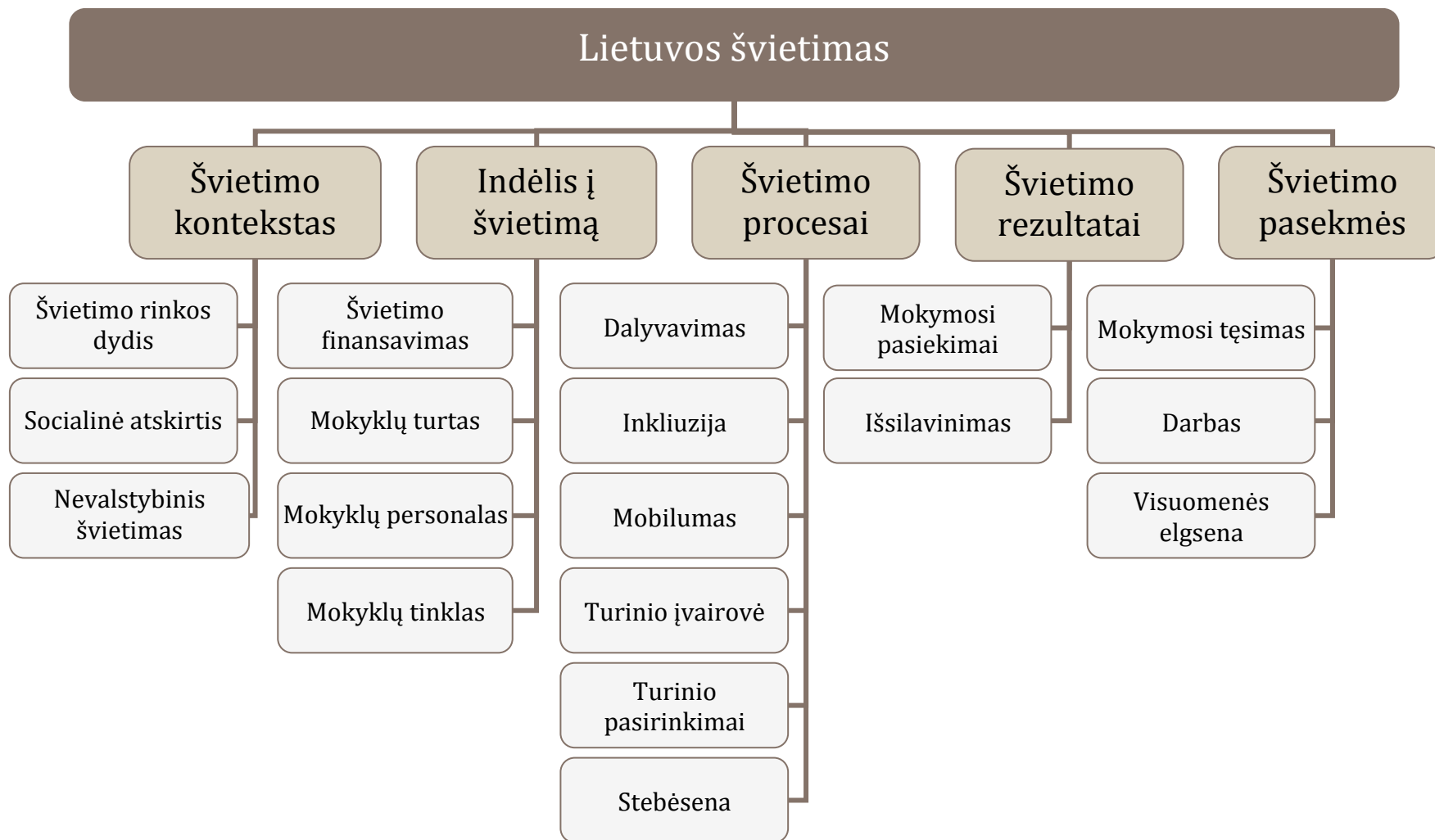

Švietimo stebėsenos rūšys

Reguliari

Nereguliari

Valstybės švietimo stebėsenos rodikliai

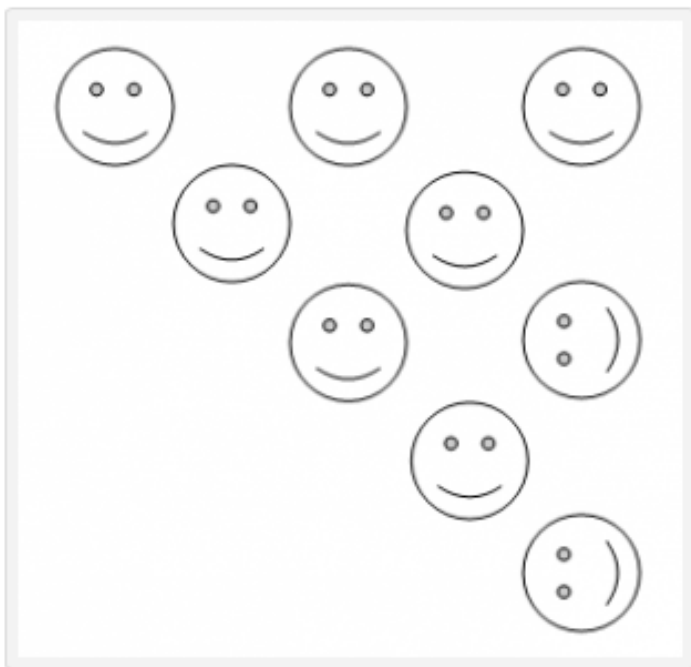
Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012.08.14 įsakymu patvirtinti valstybės (strateginiai) švietimo stebėsenos rodikliai apibendrintai pavaizduoti aukščiau.

Monetos – trikampis

Linksmoji užduotis

Perkelkite kuo mažiau monetų taip, kad trikampis virstų kvadratu:

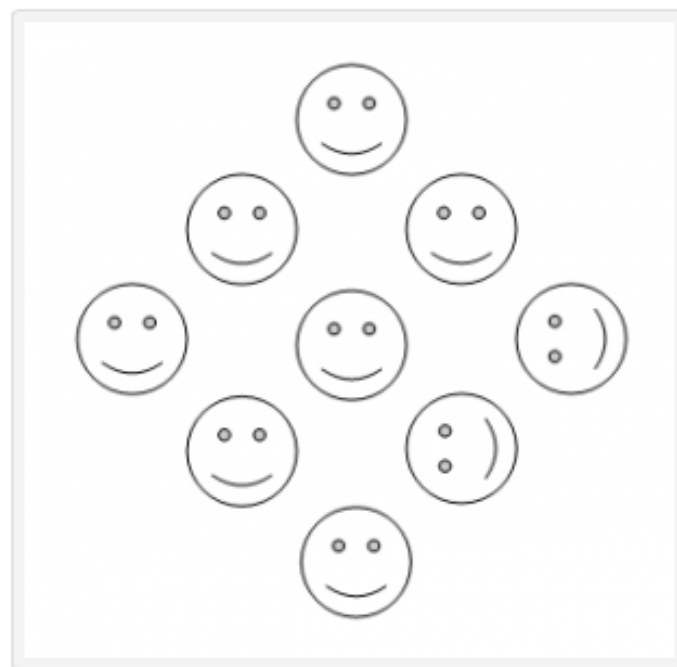
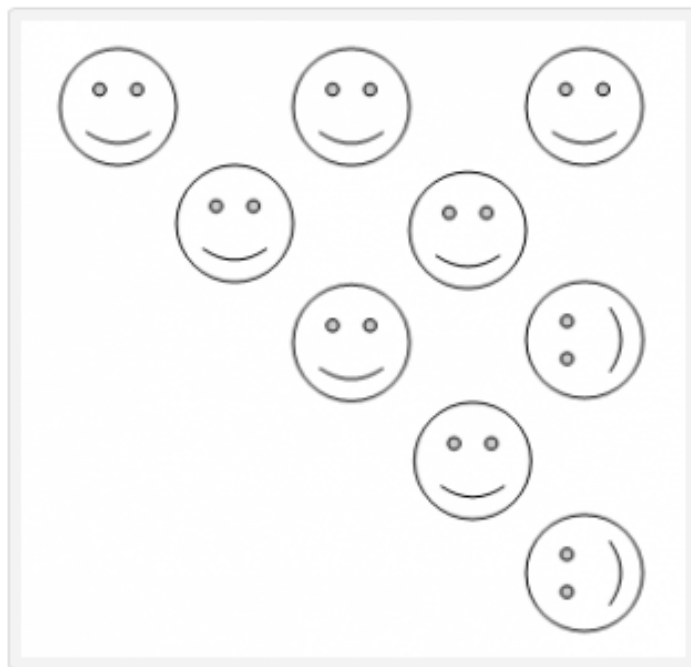

Monetos – trikampis (ats.)

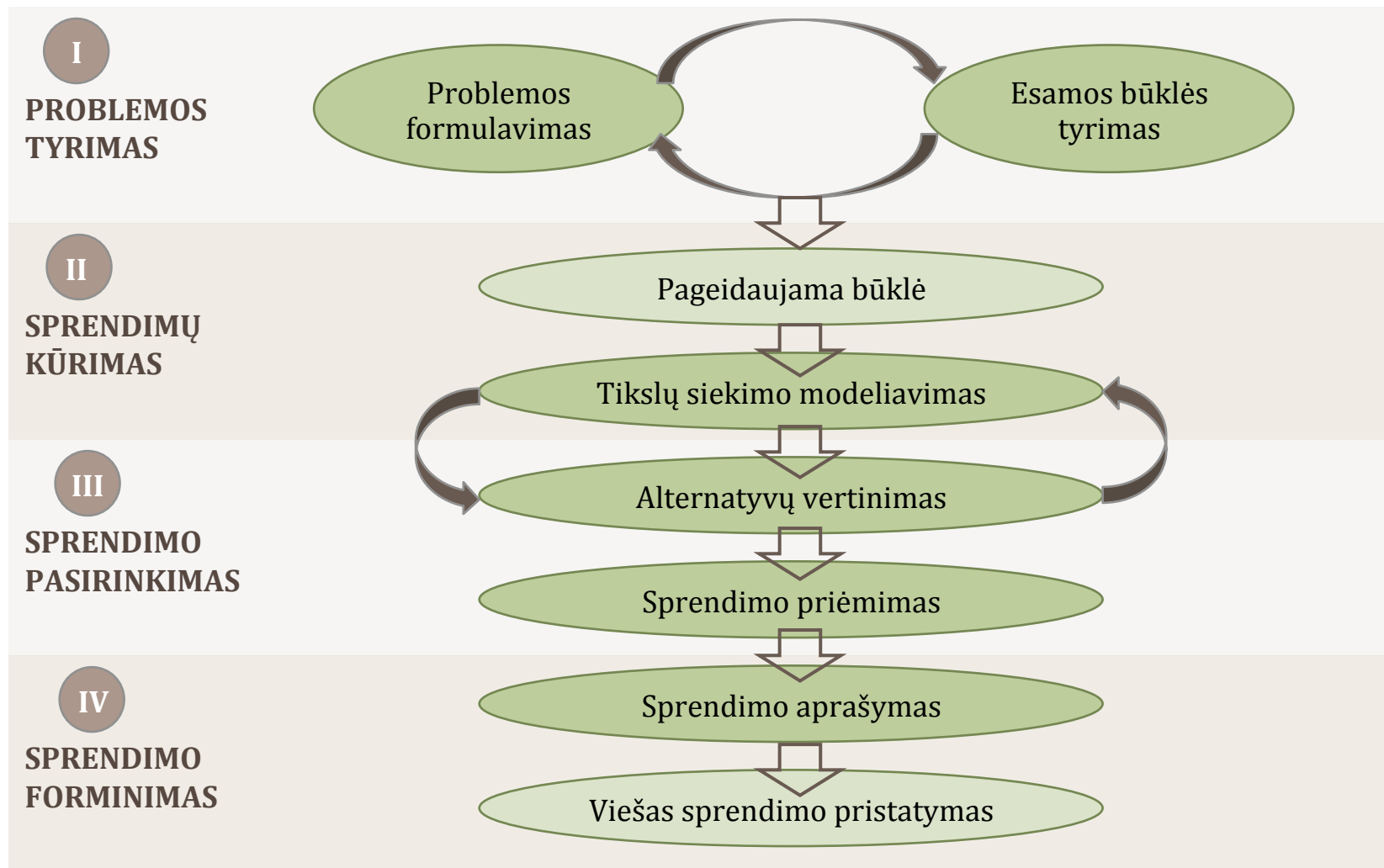
Linksmoji užduotis

Atsakymas:

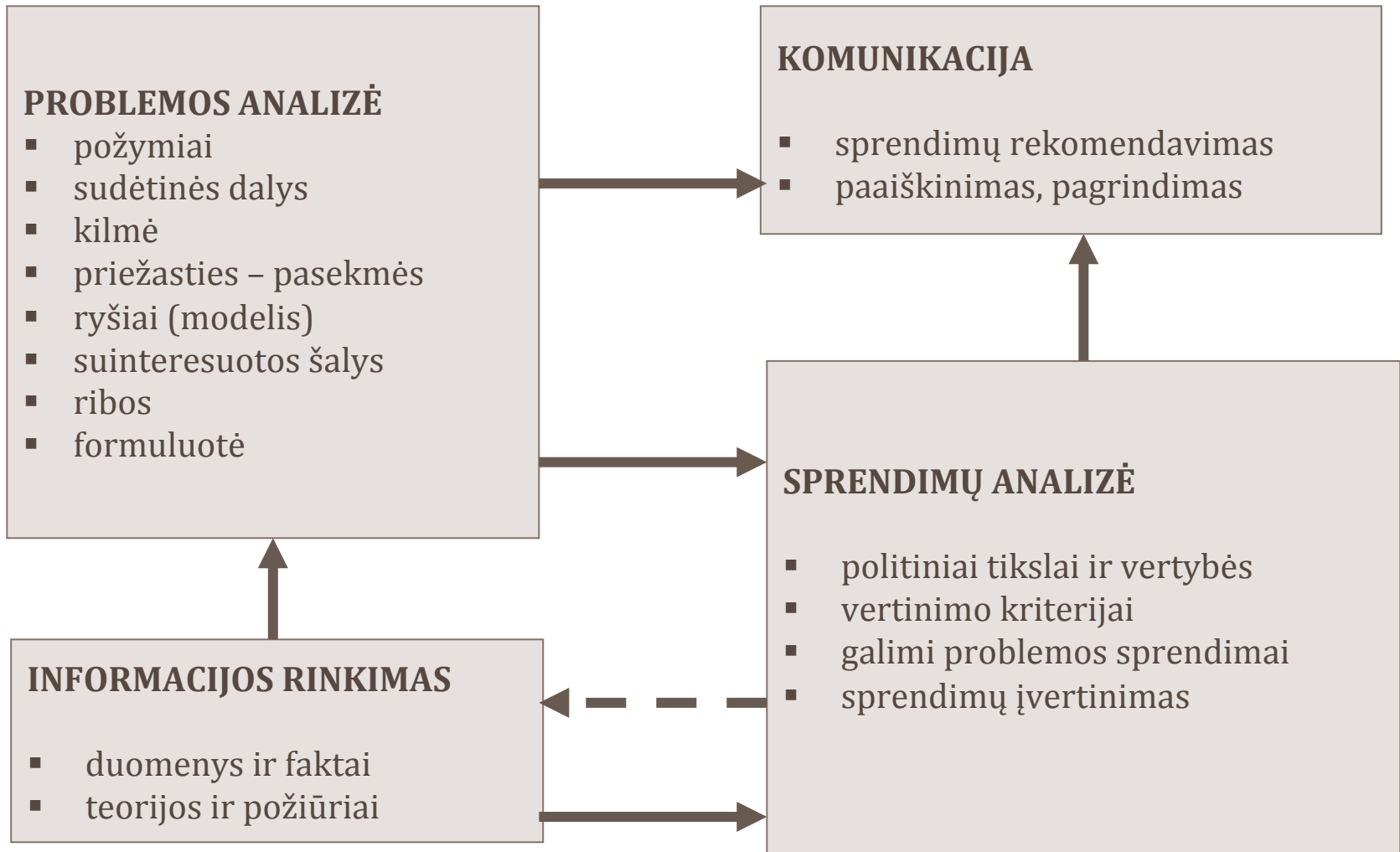

Tiesinės politikos analizės žingsniai

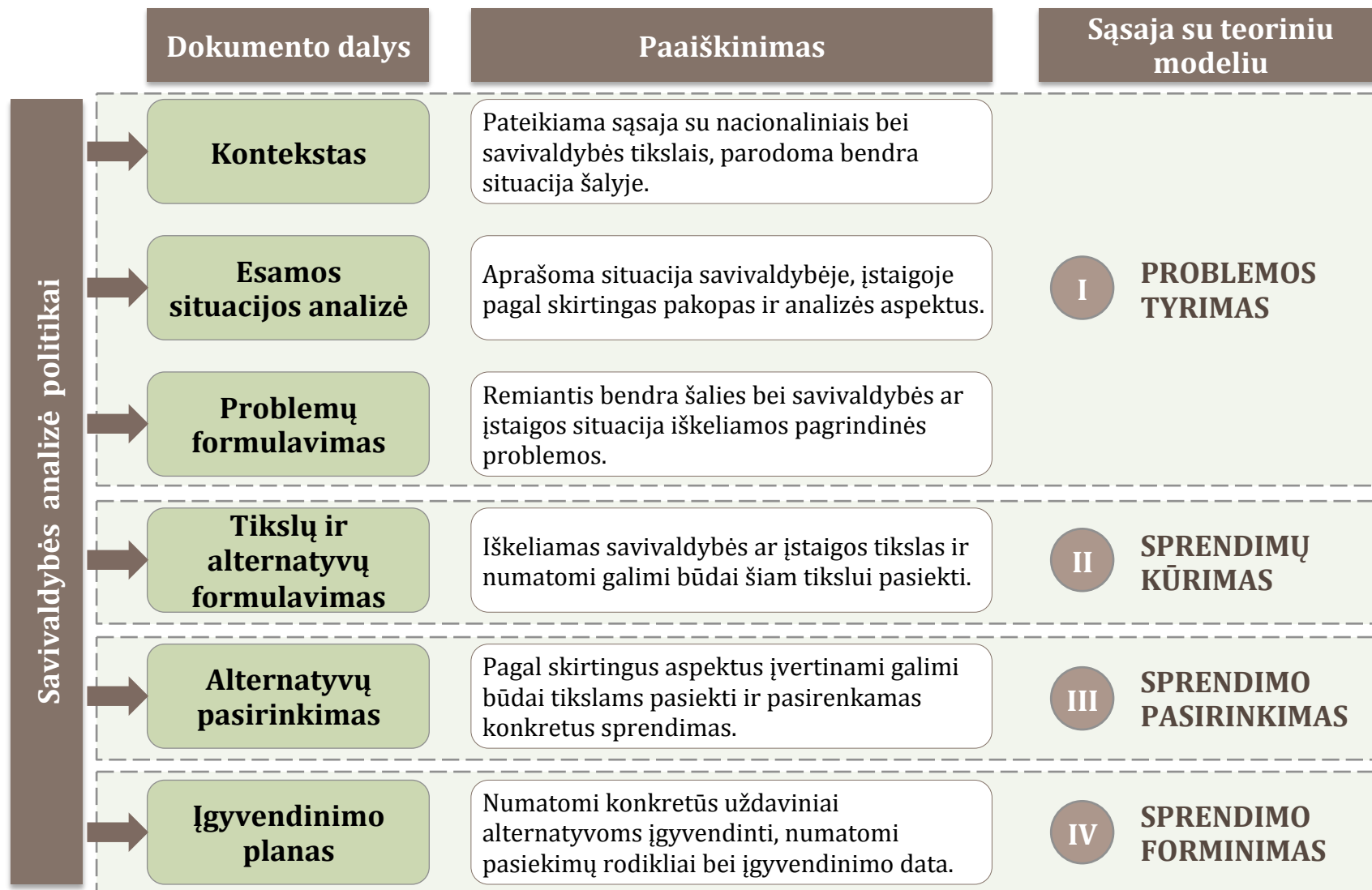

Šaltinis: Vaiva Vaicekauskienė, 2007

Dažniausiai tai vyksta ne taip nuosekliai...

Vis dėlto, dirbant tvarkingai...

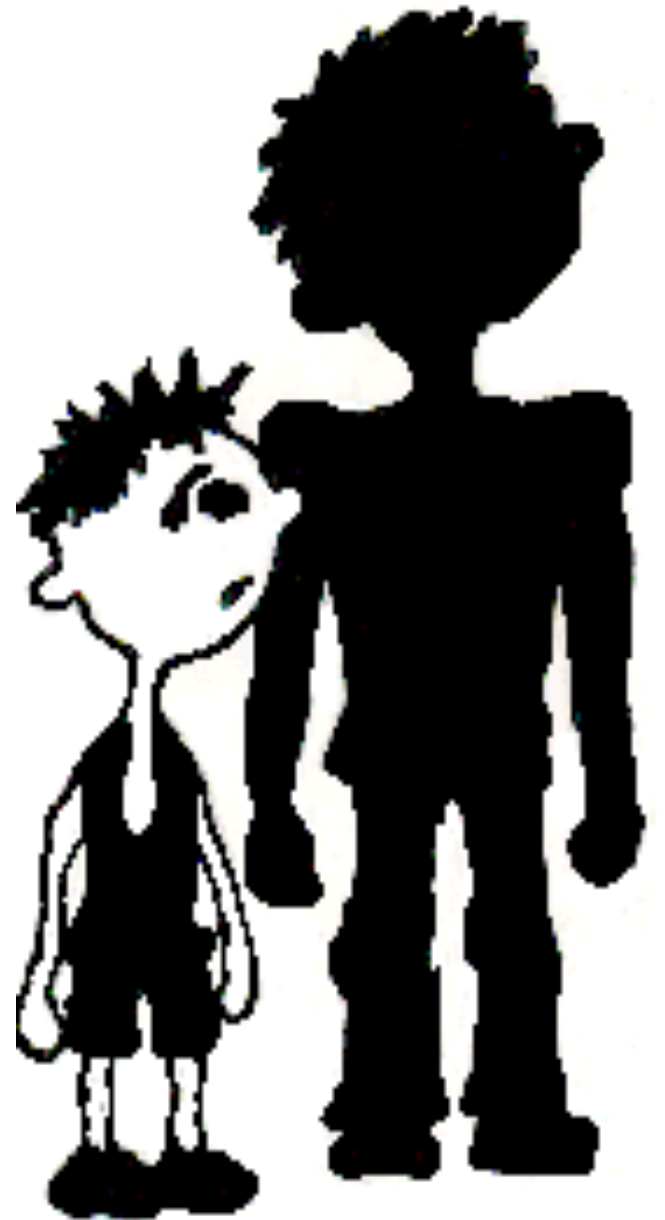

Problemos tyrimas

Problema yra ...

... nesutapimas to,
kaip yra
ir
kaip turi būti

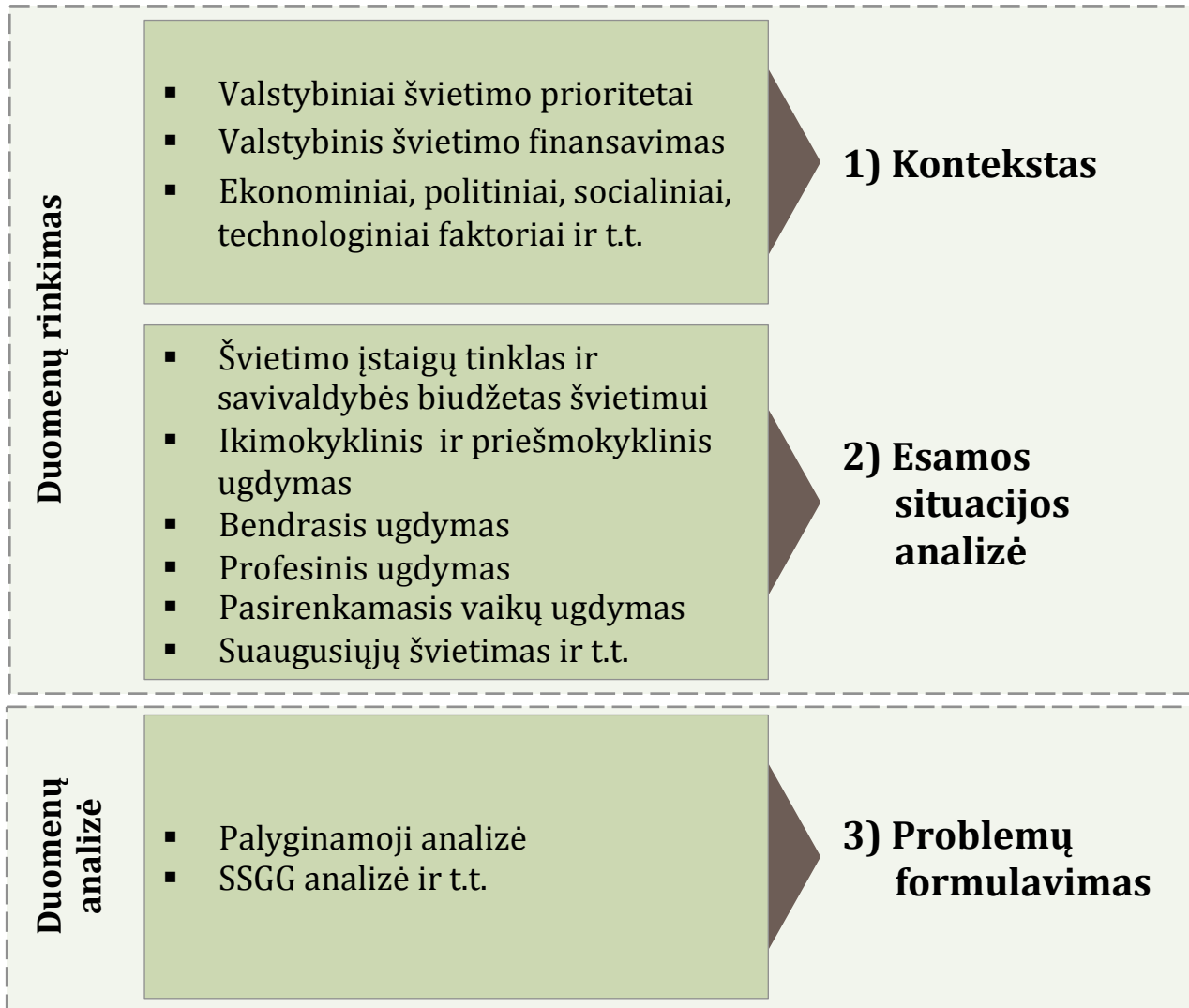

Iš kur žinome, kaip turi būti ?

1. Palyginame su programiniais tikslais (rodikliai)
2. Palyginame su idealais (vertybės)

I. Problemos tyrimas susideda iš 3 analizės dalių

**Identifikuotos
aktualiausios
savivaldybės
problemos**

1. Konteksto apžvalgos metu svarbu tinkamai įvertinti bendrą vaizdą valstybės mastu

Švietimo politikos kontekstui savivaldybės lygmenyje įtaką daro valstybinio lygmens politiniai sprendimai. Politikos analizei bei konteksto apžvalgai savivaldybės lygmeniu ypač svarbu gebėti tiksliai suprasti valstybinio lygmens dokumentų sprendimų nuostatas.

Valstybinio lygmens sprendimai

Švietimo įstatymas

Valstybinė švietimo strategija

Koalicijos programa

Savivaldybės kompetencijos

Savivaldybės, pagal švietimo įstatymą įgyvendindamos valstybinę švietimo strategiją, nustato ilgalaikius švietimo plėtros tikslus ir priemones jiems pasiekti.

Tinkamai įvertinus valstybinio lygmens sprendimų nuostatas savivaldybės kontekste, galima nustatyti aktualiausias savivaldybės švietimo sektoriaus problemas ir parinkti tinkamas priemones joms spręsti.

Konteksto analizei aktualūs teisės aktai

Politikos analizei yra svarbūs, švietimo prioritetų nustatymo, lėšų skyrimo ir funkcijų tarp politikos veikėjų bei organizatorių paskirstymo klausimai, kurie yra reglamentuoti įstatymais:

- ↳ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas;
- ↳ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas;
- ↳ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas;
- ↳ Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas;
- ↳ Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija;
- ↳ Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa;
- ↳ Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“;
- ↳ Kiti įstatymai, teisės aktai ir nutarimai.

ES ir Lietuvos prioritetinės sritys švietimo kontekste

„Lietuva 2030“

- Veikli, solidari, besimokanti visuomenė;
- Orientacija į kūrybiškumo, pilietiškumo, lyderystės ugdymą;
- Veiksmingos mokymosi visą gyvenimą sistemos kūrimas;
- Visų besimokančių asmenų polinkius ir gabumus atskleidžiančių programų kūrimas, judumo skatinimas;
- Socialinės atskirties mažinimas

OECD „Inovacijų strategija“

- Naujovių kūrimo galių žmonėms suteikimas (kurio pagrindas – platus išsilavinimas, platus įgytų gebėjimų spektras, lankstus jų atnaujinimas);
- Kelio naujovėms atvėrimas;
- Žinių kūrimas ir taikymas;
- Valdymo tobulinimas

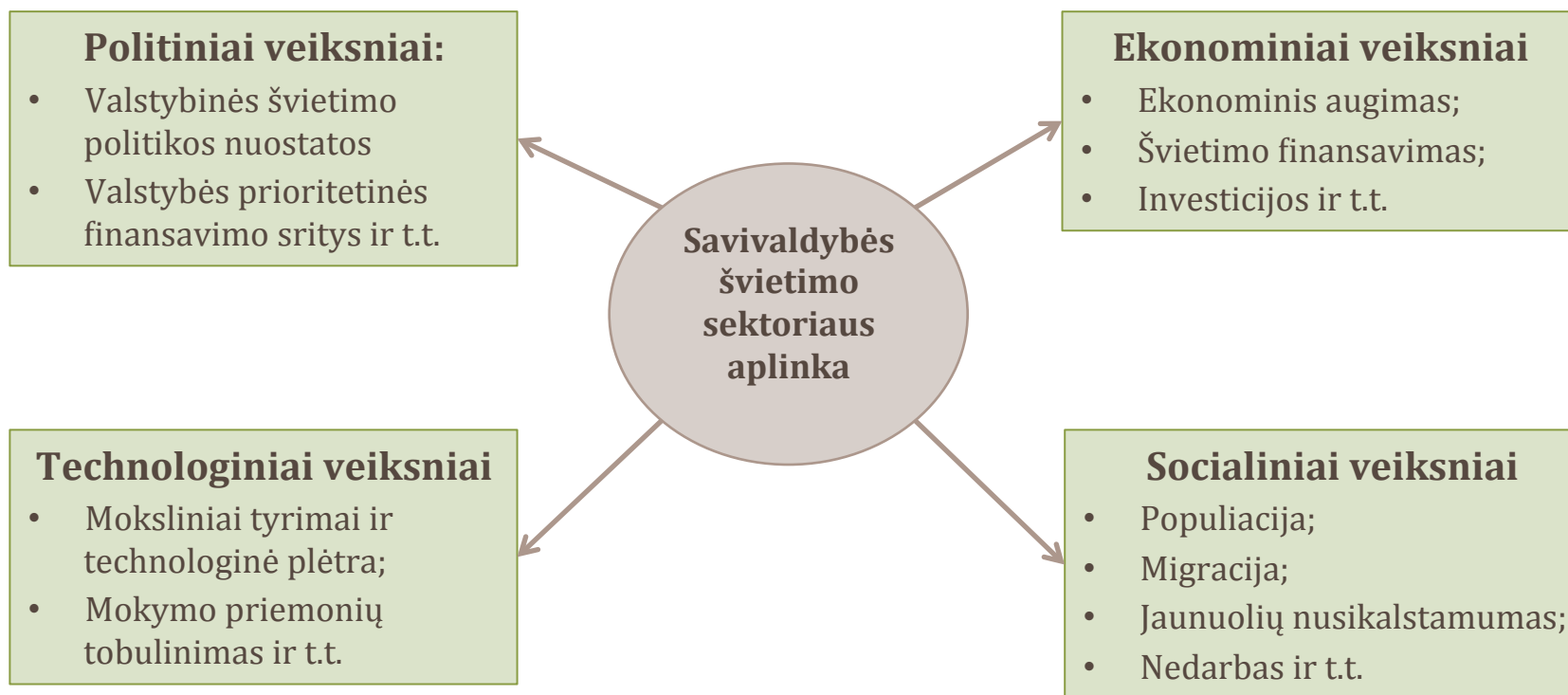
„ES 2020“

- Mokymasis visą gyvenimą ir judumas;
- Švietimo ir mokymo kokybės bei veiksmingumo gerinimas;
- Vienodų galimybių, aktyvaus pilietiškumo skatinimas;
- Novatoriškumo ir kūrybingumo aspektų visuose švietimo ir mokymo lygiuose stiprinimas

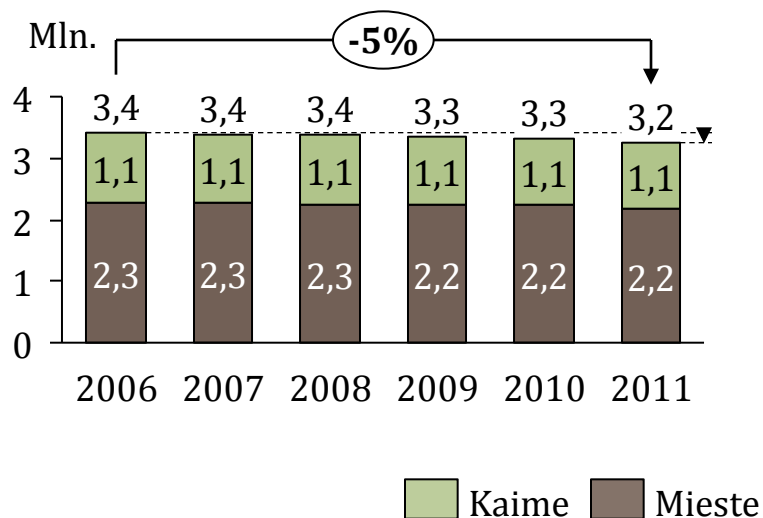
Konteksto apžvalga PEST metodu

PEST metodas naudingas atliekant strateginę analizę ir siekiant identifikuoti potencialias vystymosi kryptis. Šis metodas koncentruojasi į **išorės** veiksnių (politinių, ekonominių, socialinių ir technologinių) įtaką analizuojamai politikai, aplinkai ir pan. Šiuo metodu gali būti efektyviai nustatytos savivaldybės švietimo sektoriaus tendencijos.

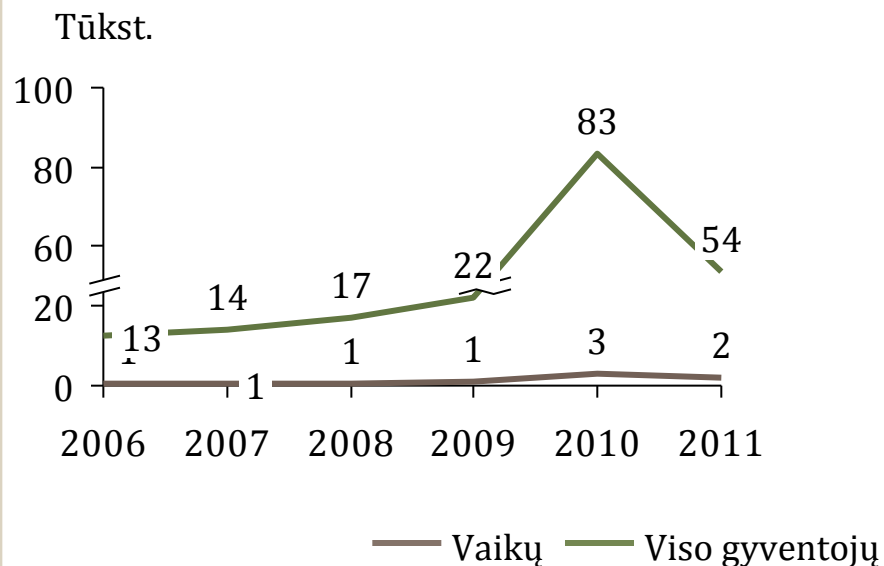

Socialinio aspekto konteksto pavyzdys

Gyventojų skaičius miestuose ir kaimuose 2006 - 2011 m.

Tarptautinė migracija 2006-2011 m.

- Lietuvoje gyventojų skaičius sumažėjo 5% nuo 2006 m.;
- Per 6 metus Lietuvą paliko daugiau nei 200 tūkst. gyventojų, tarp jų apie 9 tūkst. 1-5 metų vaikų.

Kodėl kontekstas yra svarbus?

Situacijos aprašymas

2012 m. savivaldybėje ikimokyklinio ugdymo įstaigų lankomumas siekė 45%, o 2013 m. lankomumo procentas sumažėjo iki 39% ir vis daugiau tėvų nusprendžia likti su vaikais namie.

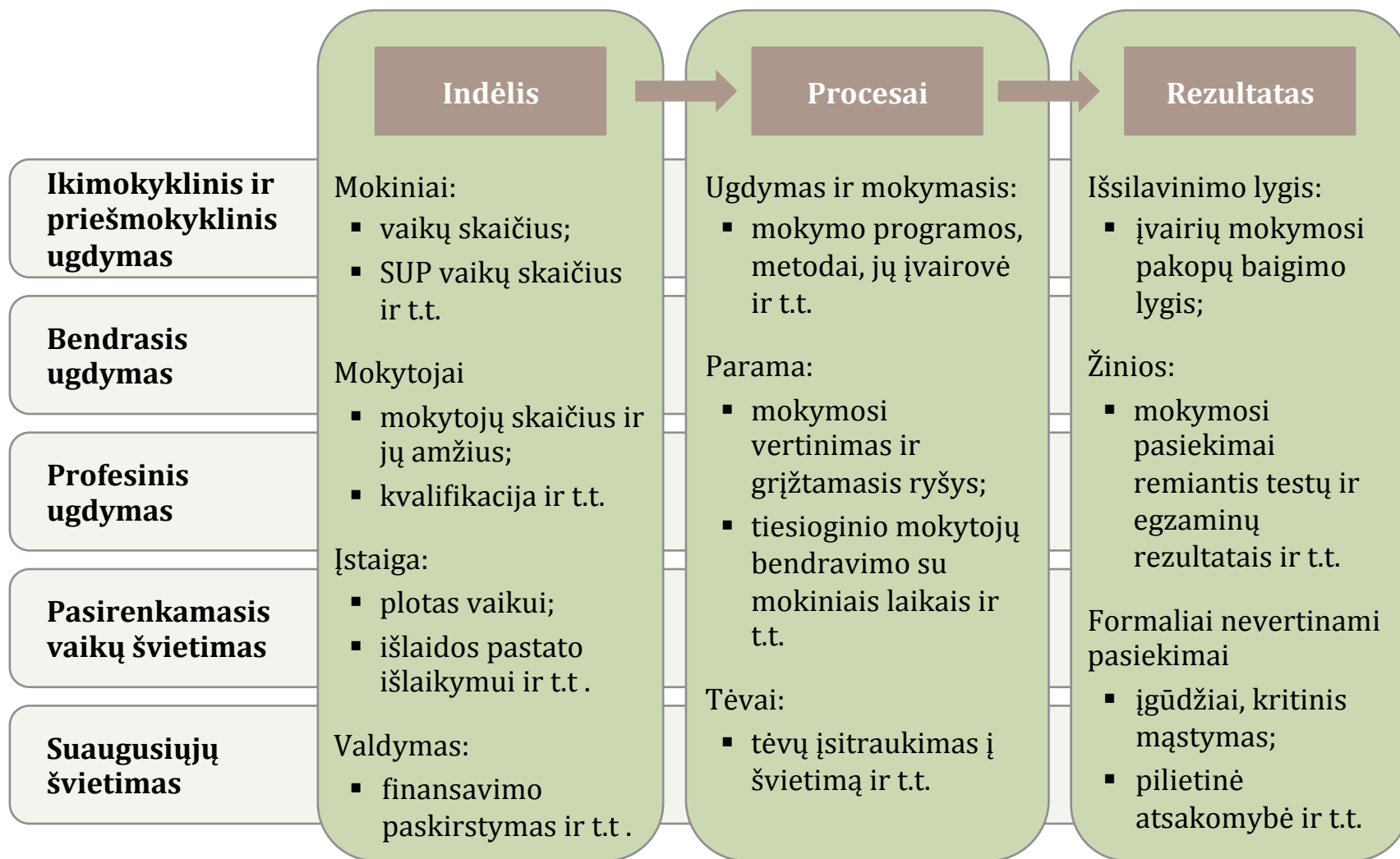

Kokių veiksmų turi imtis savivaldybė?

- 2012 m. valstybės skiriamas mokinio krepšelis sumažėjo nuo 2555 litų iki 1800 litų.
- 2012 m. nedarbo lygis savivaldybėje pakilo nuo 10% iki 17%.
- 2012 m. savivaldybė įvedė 1,5 lito dienos mokestį už ikimokyklinio ugdymo paslaugas.

Kontekstas leidžia susidaryti platesnį situacijos vaizdą bei nustatyti, ar problema egzistuoja savivaldybės ar šalies mastu. Nuo to priklauso ir tolimesni žingsniai.

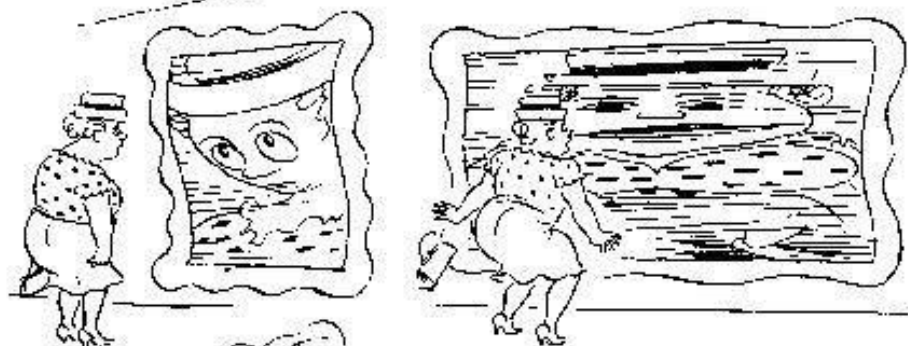
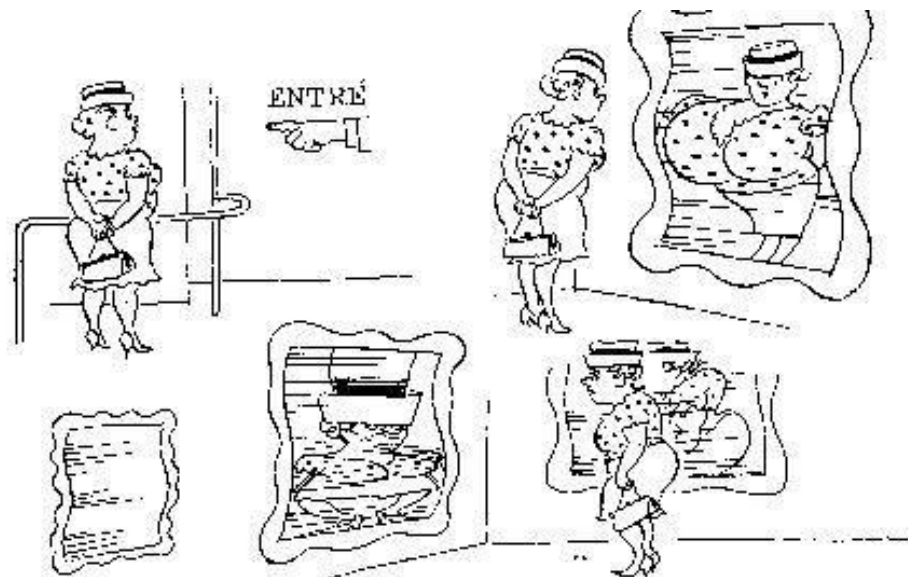
2. Remiantis savivaldybės švietimo stebėsenos rodikliais atliekama atskirų pakopų analizė

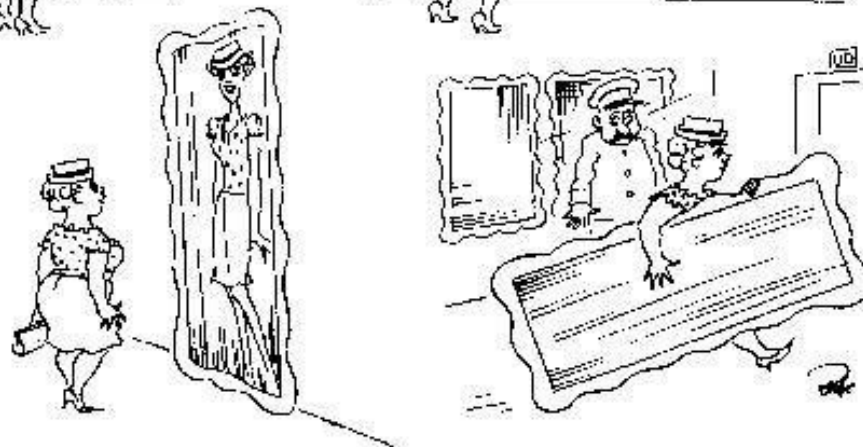
Galimi esamos situacijos analizės tyrimo būdai

1	Duomenų rinkimas	▶ Būklę atspindinčių statistinių duomenų rinkimas iš RŠVIS, SD, savivaldybės švietimo skyriaus
2	Dinaminis ir lyginamasis	▶ Būklės vertinimas stebint jos pokyčius bėgant laikui, lyginant su padėtimi kitur, lyginant su tikslais
2	Žodinis, aprašomasis	▶ Žodinės ir aprašomosios informacijos rinkimas (pasakojimai, gandai, nuomonės, dokumentai, straipsniai ir t. t.)
4	Naujos informacijos kūrimas	▶ Naujos informacijos kūrimas naudojant esamus tyrimus bei RŠVIS sistemoje esančius rodiklius
5	Atliktų tyrimų analizė	▶ Jau atliktų tyrimų rezultatų analizė: ŠMM atlikti šalies, regionų tyrimai
6	Modeliavimas	▶ Sistemos veikimo ir esamos būklės susidarymo konceptualus modeliavimas

Statistika
atspindi
tikrovę.

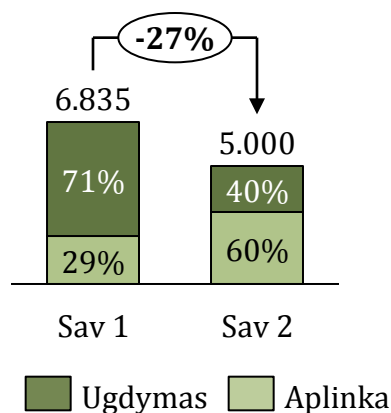
Bet
atspindžiai
būna įvairūs.
Ką kas nori
matyti?

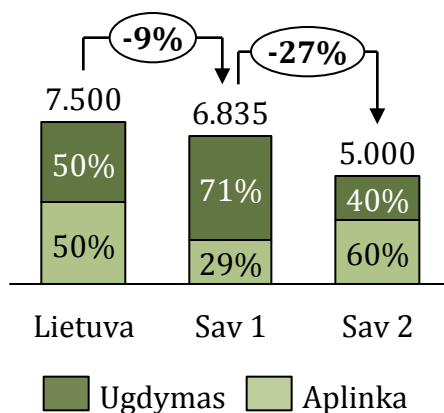
Lyginamasis metodas leidžia geriau suprasti bendrą situaciją

1 Lyginimas su panašaus tipo savivaldybėmis

Vienam vaikui skiriamos ugdymo ir aplinkos lėšos (lt/metus) (indėlis)

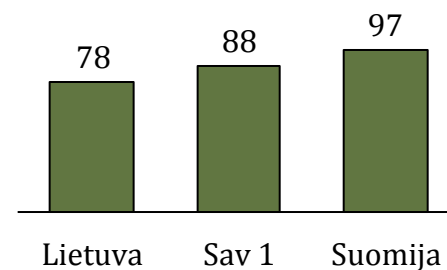

2 Lyginimas su šalies vidurkiu

3 Lyginimas su gerąja užsienio praktika

Priešmokyklinio ugdymo lankomumas (%) (procesas)

Surinkti duomenys parodo situaciją, tačiau siekiant įvertinti situaciją bendrame kontekste, savivaldybės duomenis reikia lyginti su Lietuvos, kitų savivaldybių ar gerosios užsienio praktikos pavyzdžiais.

3. Remiantis atlikta analize, išskiriamos daugiausiai iššūkių keliančios švietimo sritys savivaldybėje

	Išimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas	Bendrasis ugdymas	Profesinis mokymas	Pasirenkamasis vaikų švietimas	Suaugusiųjų švietimas
Mokiniai					
Mokytojai					
Veiklos efektyvumas					
Išstaigų įvairovė					
Ugdymas					
Rezultatai					

Šviesoforo principas. Įvairūs švietimo ir ugdymo įstaigų veiklos aspektai įvertinami pagal tobulinimo poreikį, jiems priskiriamos viena iš trijų situaciją indikuojančių spalvų: žalia spalva – politikos tęstinumo arba nedidelių pokyčių reikalaujančios sritys, geltona spalva – vidutinių pokyčių reikalaujančios sritys, raudona spalva – didelių pokyčių reikalaujančios sritys.

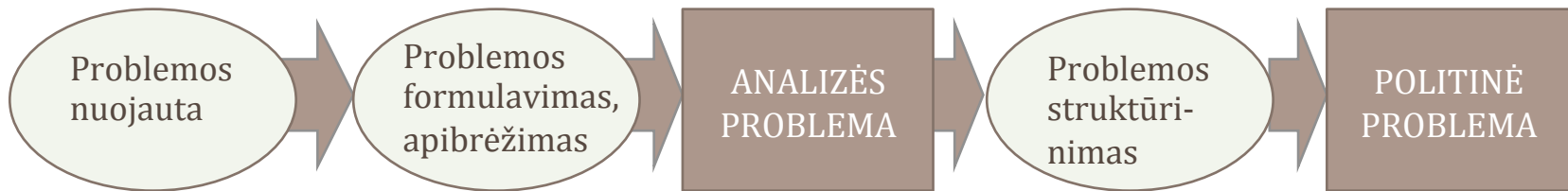
Esamos situacijos analizė apibendrinama sudarant savivaldybės SSGG analizę

SSGG analizė padeda susintetinti savivaldybės išorės galimybes bei grėsmes ir savivaldybės vidines stiprybes bei silpnybes. Savivaldybės išorės galimybes bei grėsmės nustatomos atlikus PEST analizę, o vidinės stiprybės bei silpnybės – esamos situacijos analizę.

	Naudingos	Žalingos
Vidinės	S <i>Stiprybės</i>	S <i>Silpnybės</i>
Išorinės	G <i>Galimybės</i>	G <i>Grėsmės</i>

SSGG analizės pagalba aiškiai išskiriamos išorės galimybės bei grėsmės ir vidinės stiprybės bei silpnybės. Šios analizės pagalba turi būti siekiama formuluoti tokias problemas ir pasirinkti tokius sprendimus, kurie, **išnaudodami** savivaldybės stiprybes bei galimybes, padėtų efektyviai **sumažinti** savivaldybės silpnybes bei grėsmes.

Problemos analizė – pirmasis ir lemiamas politikos analizės žingsnis

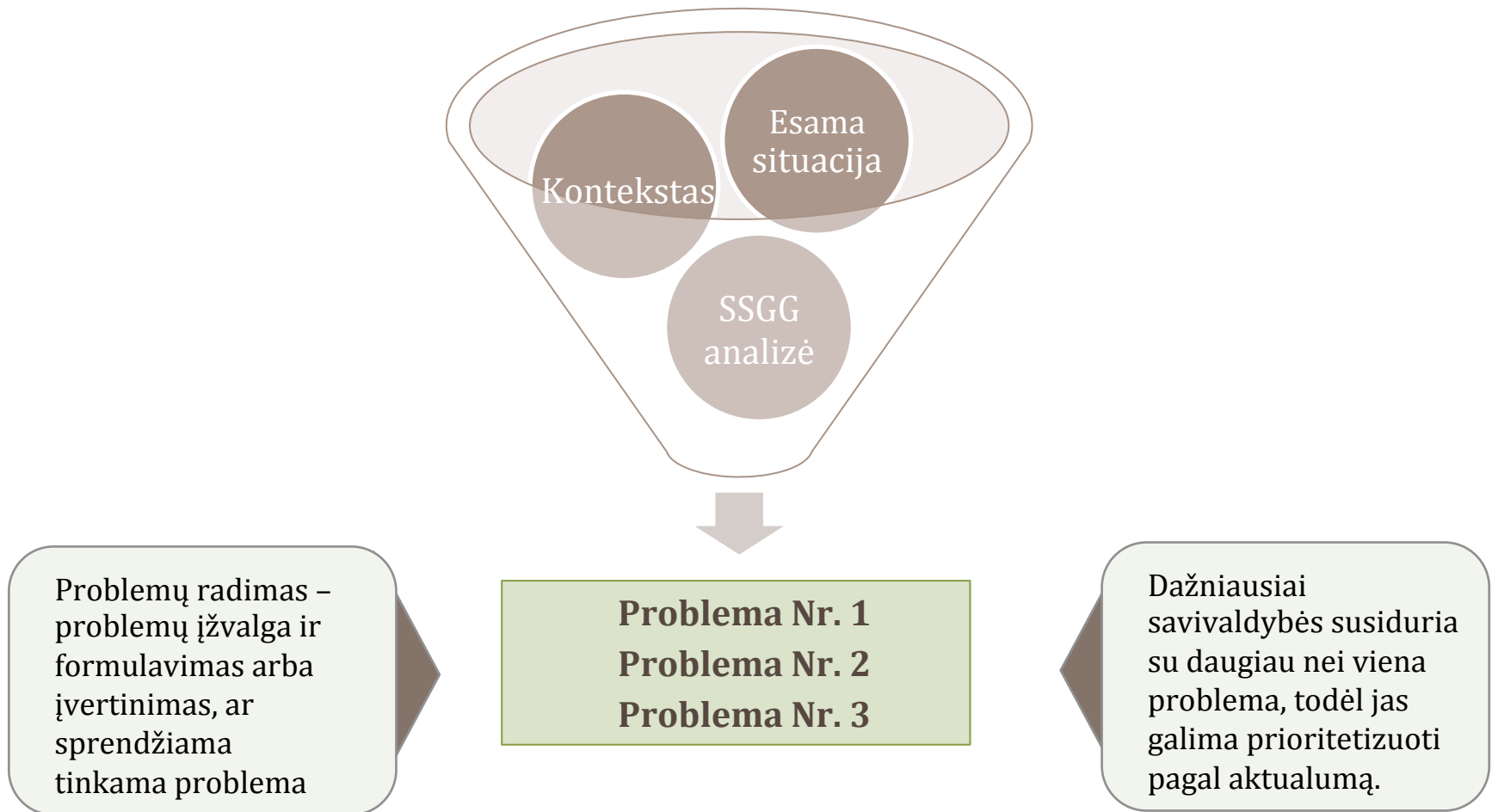
Problemų apibrėžimo nurodant nepasitenkinimo šaltinį būdai:

1. **padėties blogėjimas;**
2. **trūkumas arba perteklius;**
3. **kliūtys;**
4. **netinkamų veiksmų, išteklių ir priemonių naudojimas.**

Galimos klaidos problemos formuluotėje:

1. **Sprendimo pateikimas problemos formuluotėje**
2. **Priežasties ir pasekmės ryšių nurodymas problemos formuluotėje**

Remiantis bendra šalies bei savivaldybės situacija formuluojamos pagrindinės problemos

Problema.

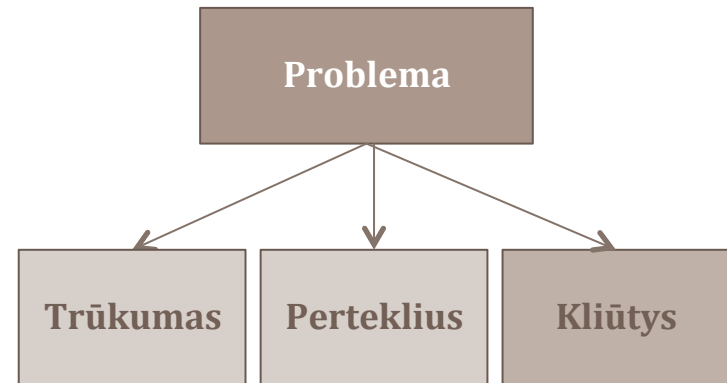

Problema?

Problemos formulavimas – lemiamas politikos analizės žingsnis

► Problemos formuluotė:

- apibrėžia reiškinių ar įvykių interpretaciją;
- pagrindžia analizės/tyrimo būtinumą;
- nustato problemos aptarimo sąlygas;
- suteikia kryptį įrodymų/duomenų rinkimui.

► Politikos problemų ypatybės

- **Savitarpio priklausomybė:** skirtingų sričių problemos dažnai taip susijusios, kad izoliuota vienos analizė nepadeda išpainioti viso kamuolio
- **Subjektyvumas:** tie patys duomenys interpretuojami skirtingai
- **Dirbtinumas:** politikos problemos yra daugiau proto, nei realybės produktai, nes priklauso nuo žmonių vertinimų ir neegzistuoja be jų
- **Dinamiškumas:** kiekviena problema turi ne tik daug apibrėžimų, bet ir daug galimų sprendimų, kurie keičiasi

Šaltinis: Vaiva Vaicekauskienė

Dažniausi problemų formuluočių trūkumai

Sprendimo pateikimas problemos formuluotėje

“... naujos mokyklos statomos per daug lėtai...”

“... kuo daugiau tam tikro tipo mokyklų savivaldybėje, tuo mažesnis jų užpildomumas...”

“...kai kurios mokyklos perpildytos...”

Priežasties-pasekmės ryšių nurodymas problemos formuluotėje

“...dėl konkurencijos trūkumo mažų mokyklų mokinių pasiekimai žemesni už šalies vidurkį...”

“...kaimo mokyklų mokinių pasiekimai žemesni už šalies vidurkį...”

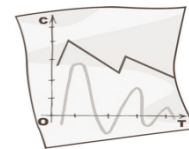
Mąstymas ir informacijos rinkimas

„Jeigu reikėtų paprastai įvardyti, kuo jūs užsiimate atlikdami politikos analizę, - tai iš tiesų būtų tik dvi veiklos – **mąstymas** (kartais mąstymas „balsu“, o kartais – su kitais dalyviais) ir **informacijos**, kurią vėliau pavadinsite „įrodymais“, **rinkimas**. Jei lygintume šias dvi veiklas, mąstymas, be abejo, yra svarbesnioji, tačiau informacijos rinkimas reikalauja kur kas daugiau laiko.“

E.Bardach

„Praktinis politikos analizės vadovas“

Duomuo - kiekybinė statistinė arba kokybinė aprašomoji fakto(-ų) išraiška.

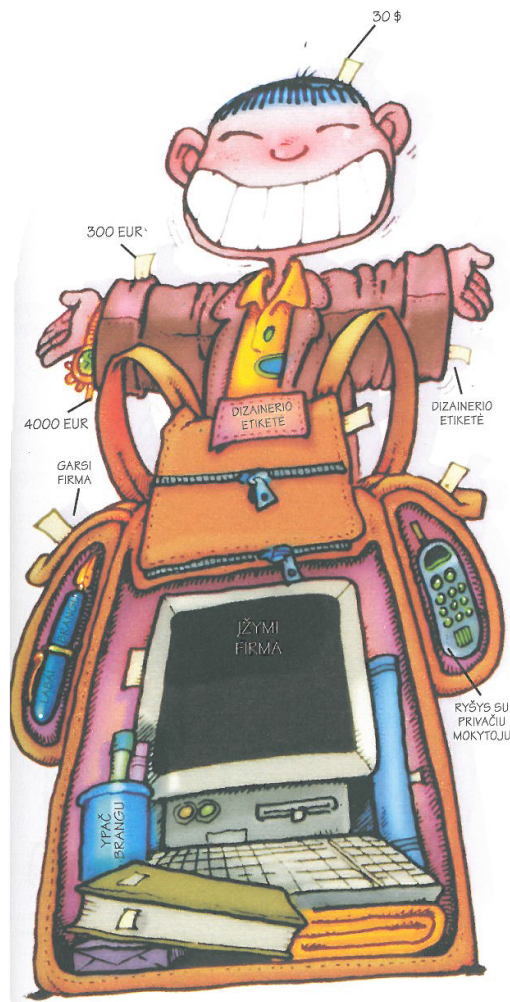
Informacija - įprasminti duomenys, padedantys interpretuoti pasaulį (būsenas, reiškinius etc.)

Įrodymai - poveikį nuomonei, nuostatoms ir sprendimams galinti daryti informacija.

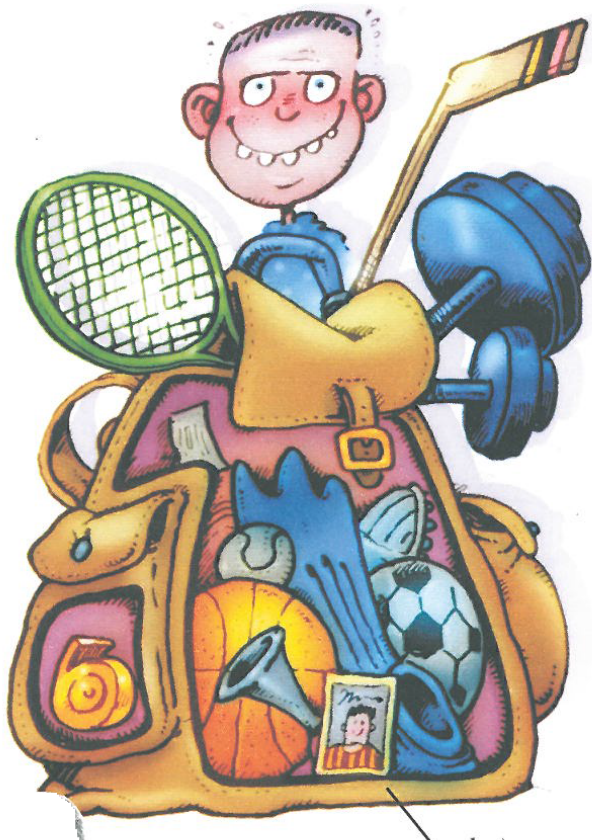

Duomuo, informacija ar įrodymas?

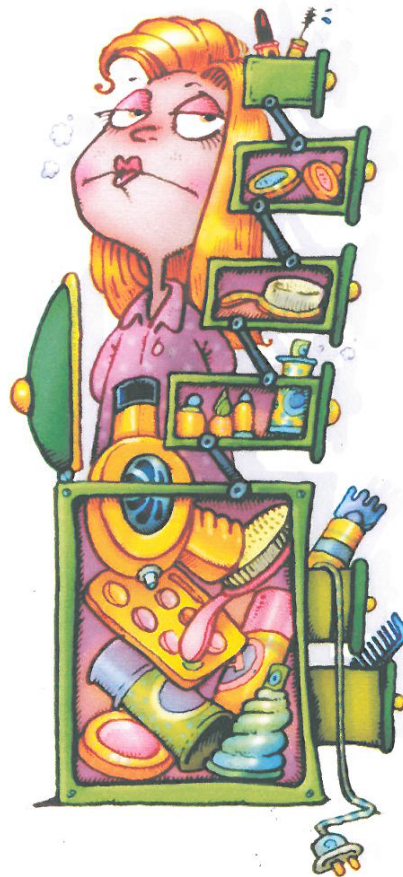

Iliustracijų šaltinis: Marinkovič, Petrovič, Živkovič (2004). Mokykla

Duomuo, informacija ar įrodymas?

ARVYDO SABONIO NUOTRAUKA SU AUTOGRAFU

Iliustracijų šaltinis: Marinkovič, Petrovič, Živkovič (2004). Mokykla

Ko dažniausiai siekiama įrodymais?

- Įrodyti **problemos egzistavimą**
- Įvertinti **problemos pobūdį ir mastą**
- Suvokti **aplinkybes ir kontekstą** (problemai darančių įtaką veiksnių mastą, sąveikų ir poveikio stiprumą, sprendimų įgyvendinimo galimybes etc.)
- Įvertinti **politiką** (priemonių veiksmingumą, adekvatumą etc.)

Šaltinis: Vaiva Vaicekauskienė

Praktinė užduotis

Praktinė užduotis:

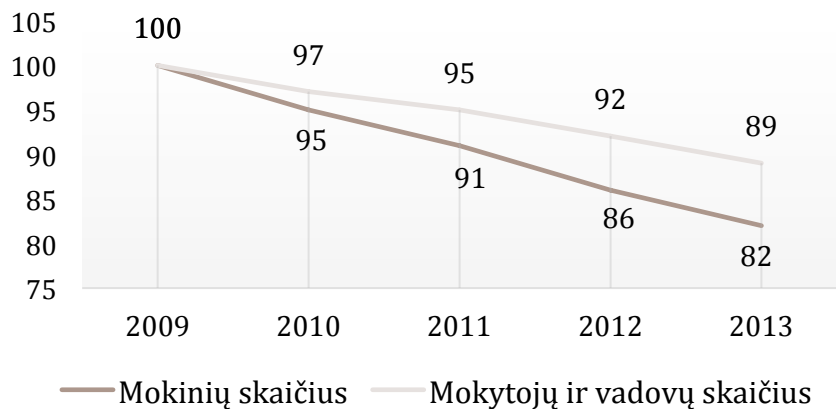
- Kaip interpretuoti duomenis: grupė suskirstoma į dvi mažesnes grupes. Kiekvienai grupei pateikiama savivaldybės švietimo sektoriaus duomenų suvestinė. Pagal pateiktus duomenis bandoma nustatyti, kokia pagrindinė problema slypi už pateiktų duomenų.
- Aptarimas ir diskusija.

Laikas užduočiai – 20 min.

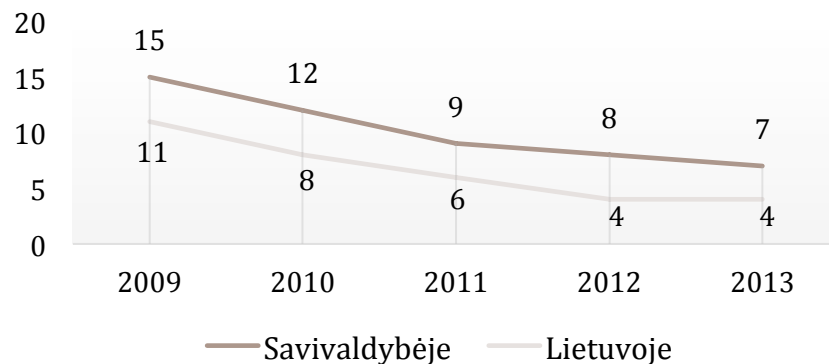

Užduotis Nr. 1

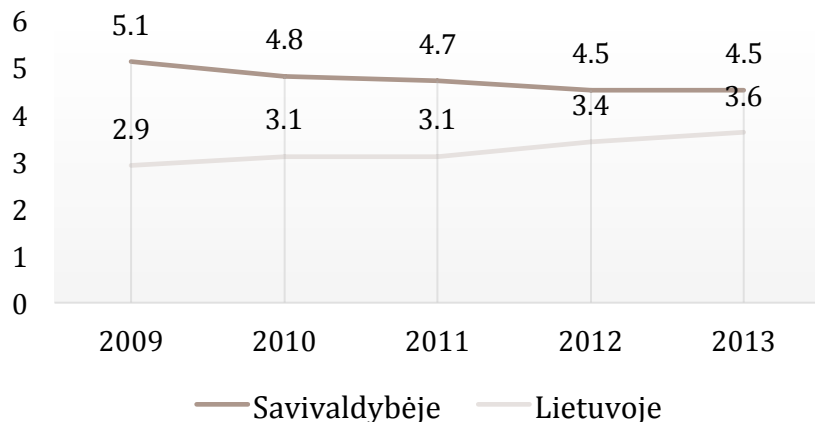
Mokinių ir mokytojų skaičiaus kaita, proc.

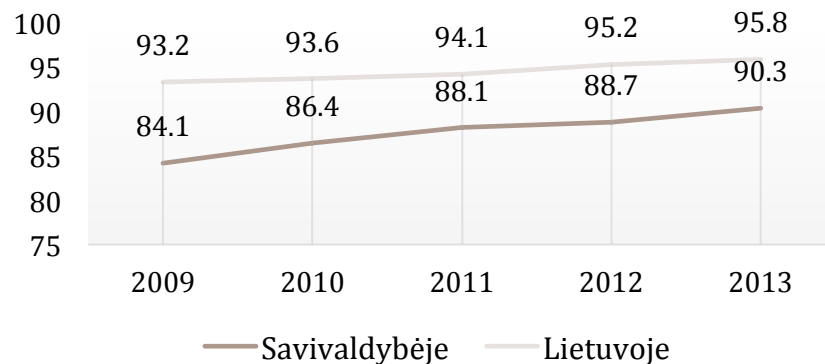
Vidutinis mokinių, dirbančių vienu kompiuteriu skaičius

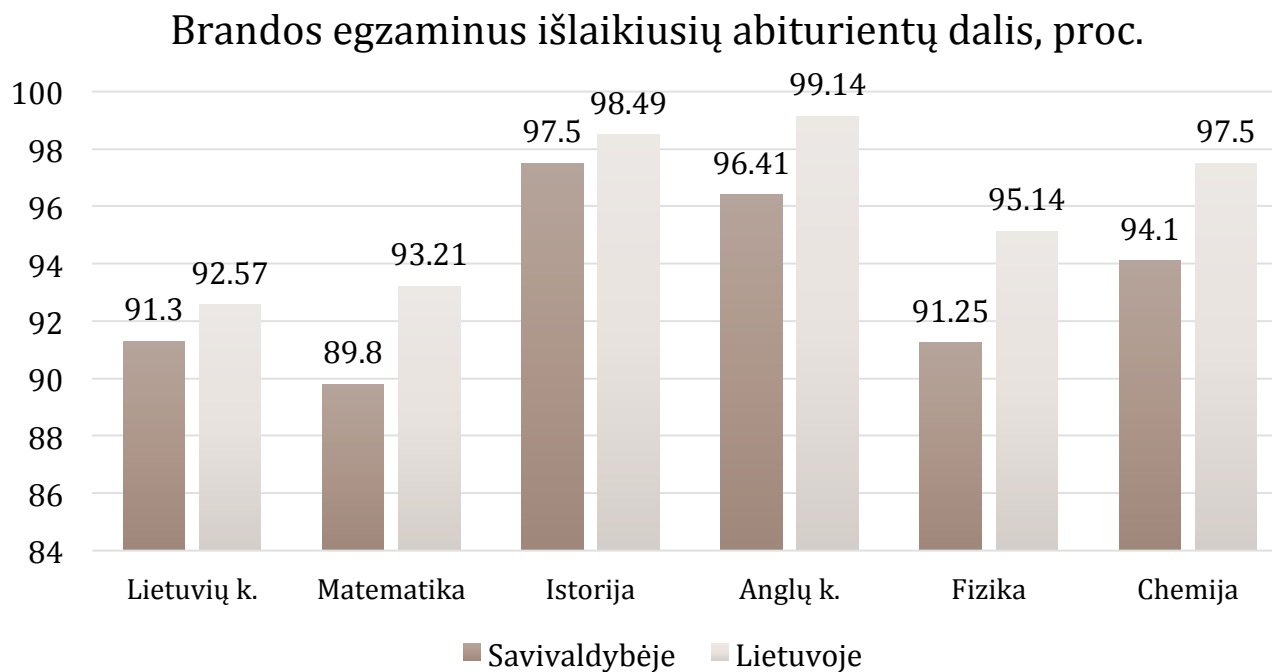
Mokymo patalpų vienam mokiniui m2

Mokytojų dalis su aukštuoju išsilavinimu, proc.

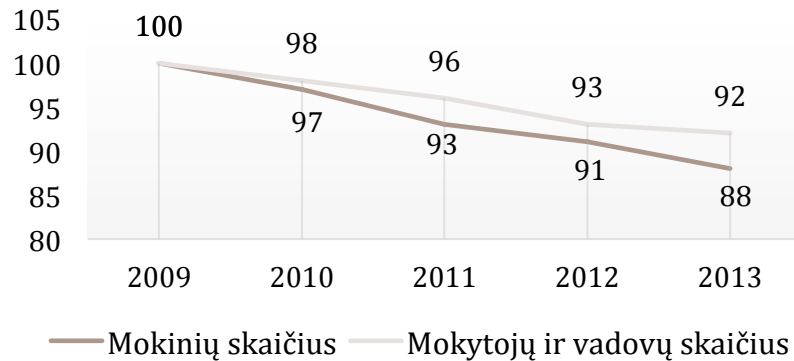

Užduotis Nr. 1

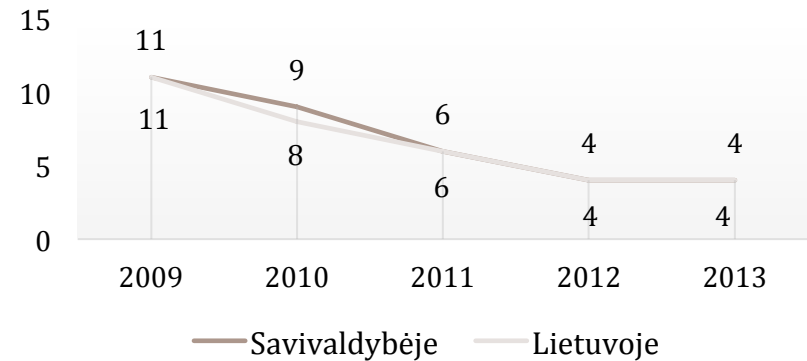

Užduotis Nr. 2

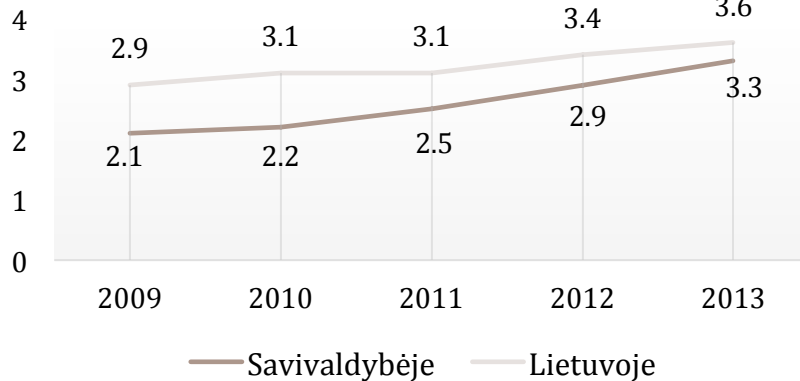
Mokinių ir mokytojų skaičiaus kaita, proc.

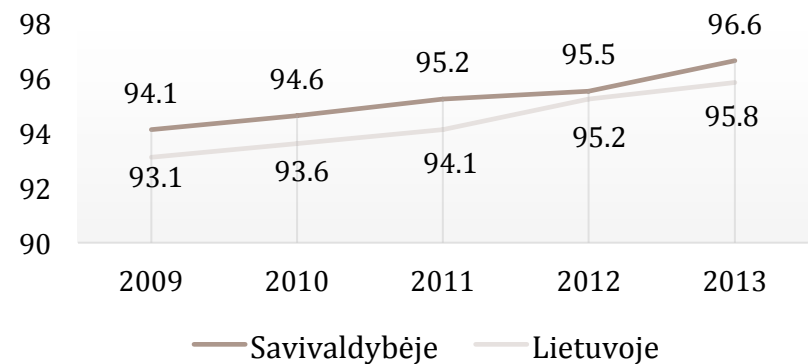
Vidutinis mokinių, dirbančių vienu kompiuteriu skaičius

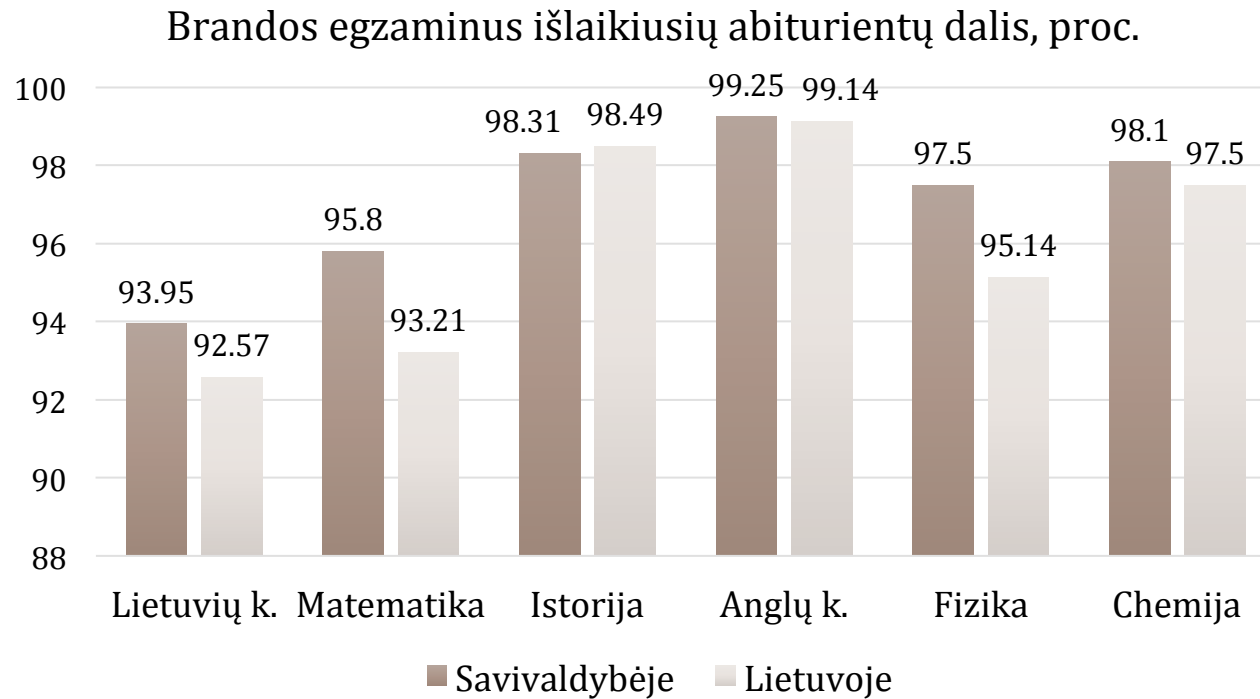
Mokymo patalpų vienam mokiniui m2

Mokytojų dalis su aukštuoju išsilavinimu, proc.

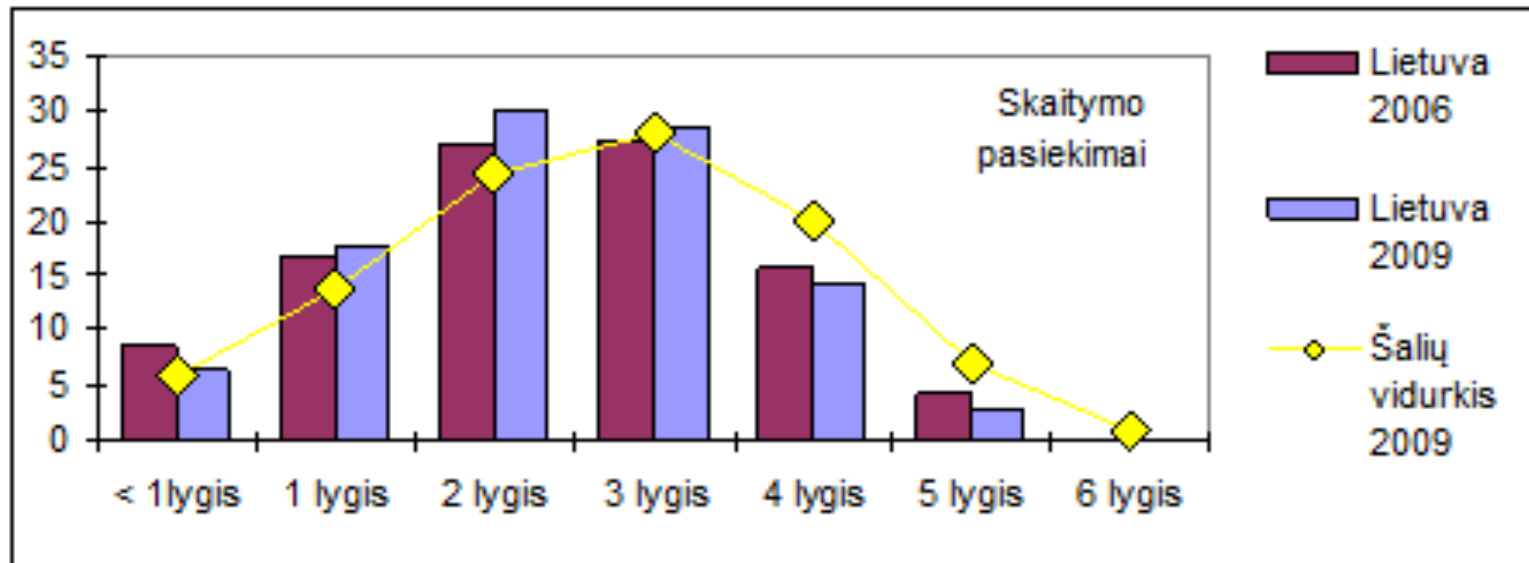

Užduotis Nr. 2

Duomenys kaip nerimo šaltinis ir problemos egzistavimo įrodymas. I pvz.:

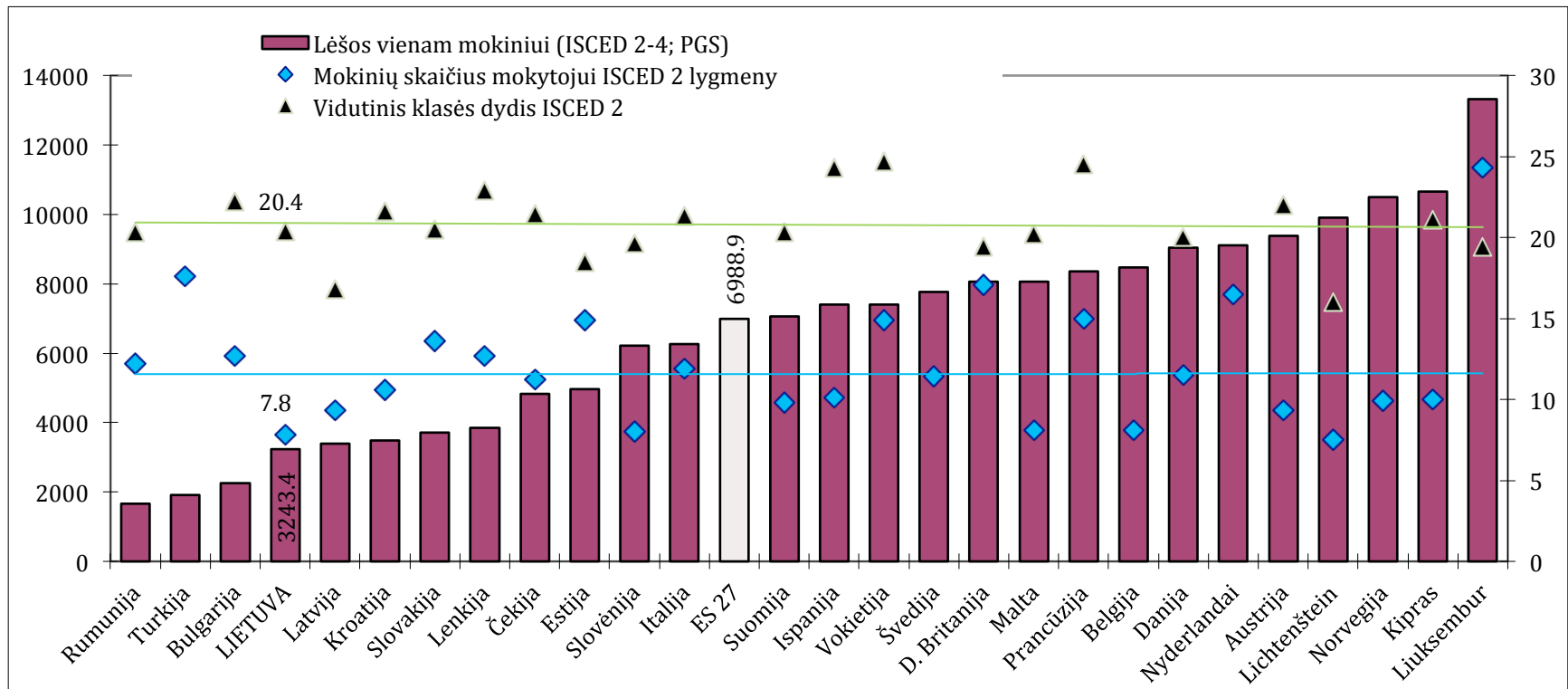
Lietuvos 15-mečių pasiekimų kaita tarptautiniame OECD PISA tyrime

Kokią problemą/problemąs čia išvelgiate?

Duomenys kaip nerimo šaltinis ir problemos egzistavimo įrodymas. II pvz.:

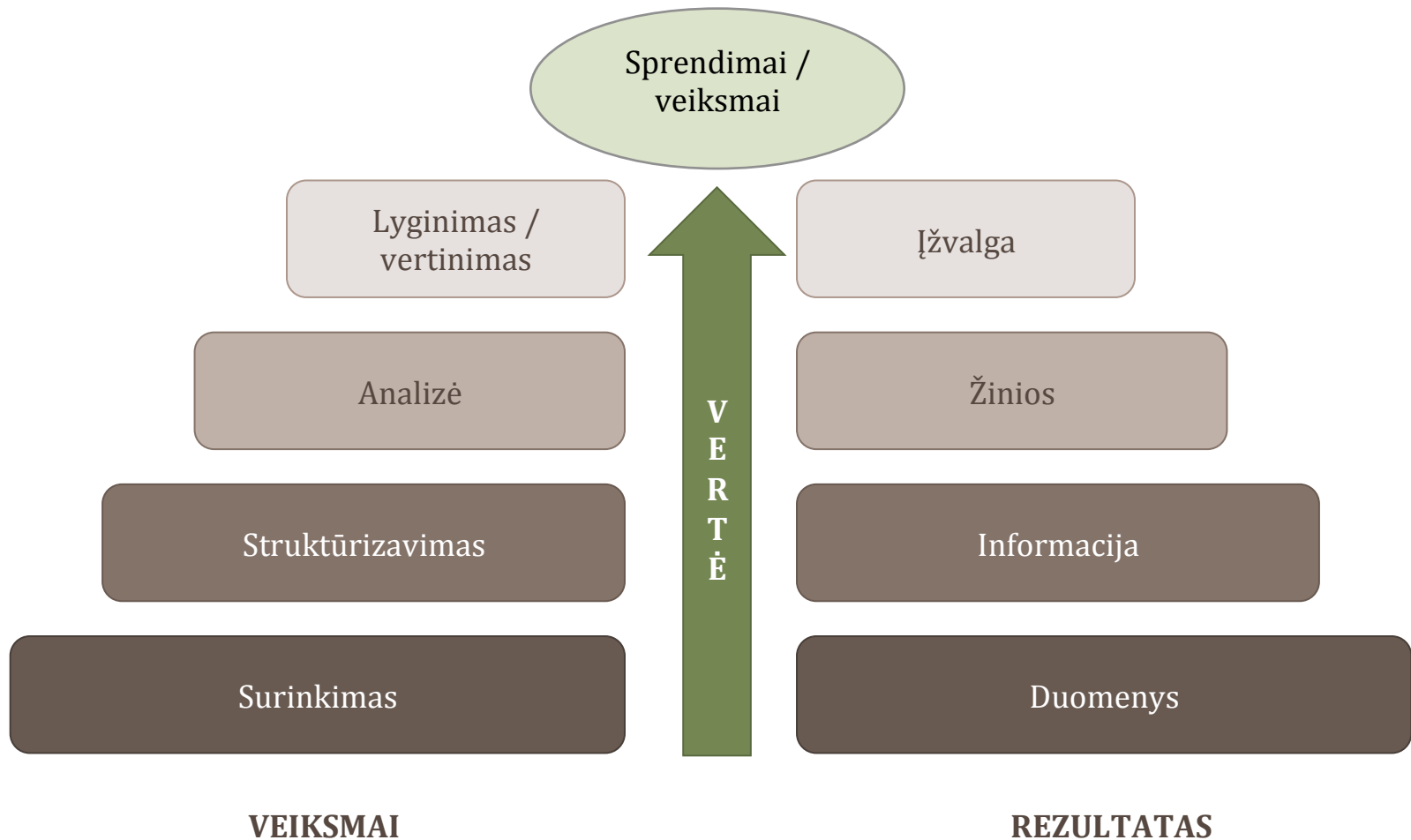
O kokia čia problema?

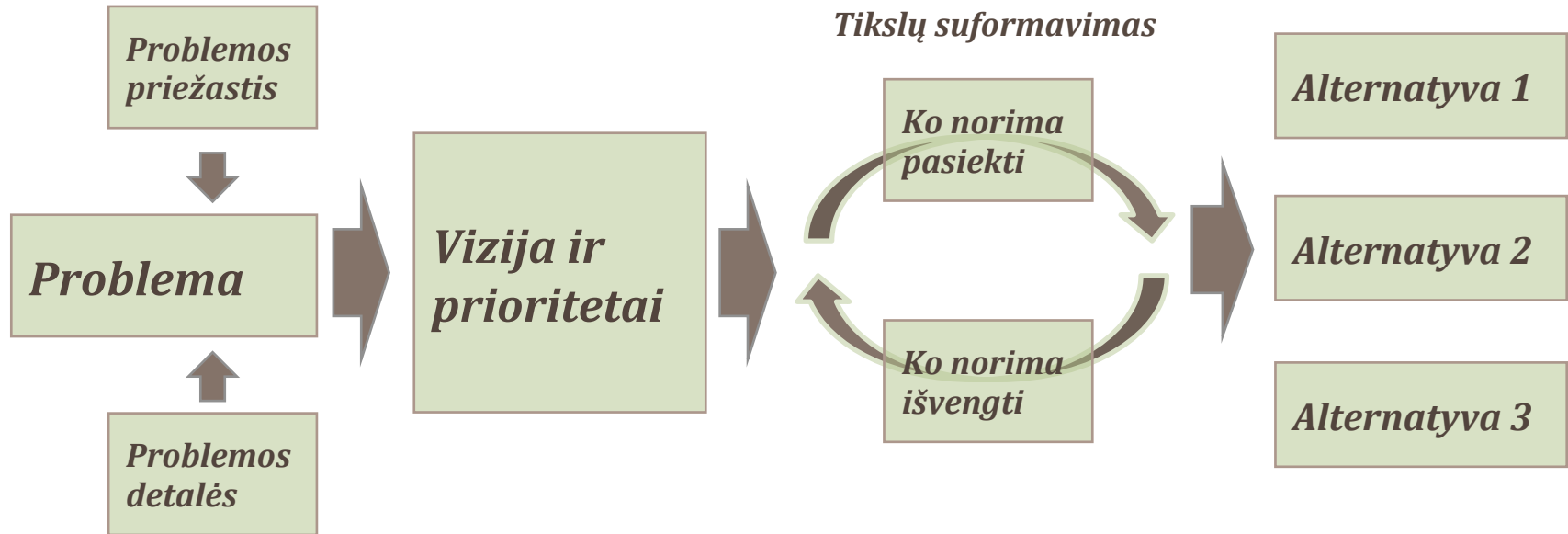

Sprendimų kūrimas

Identifikavus problemą, galima ieškoti jos sprendimo būdų

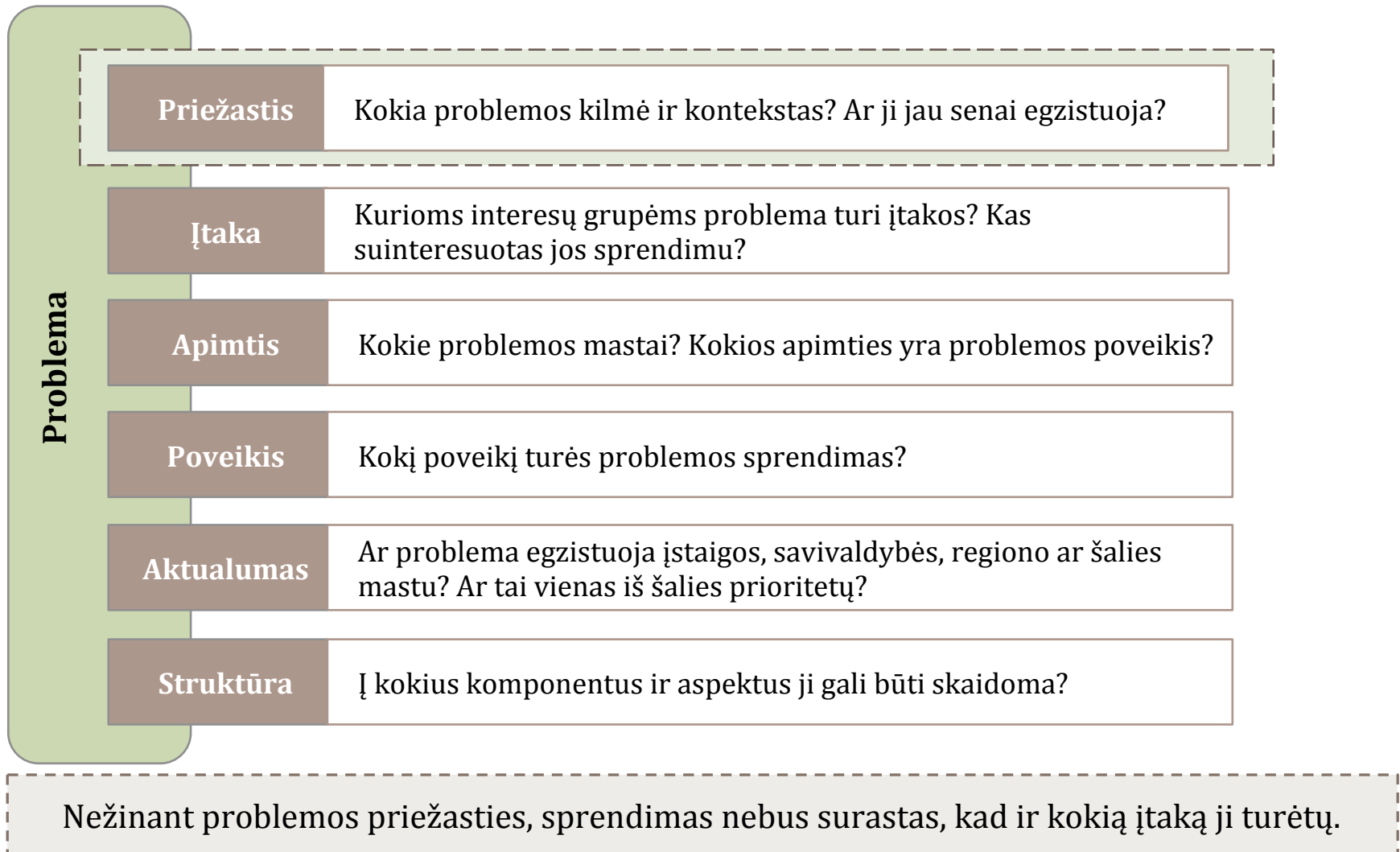
II žingsnis. Sprendimų kūrimas

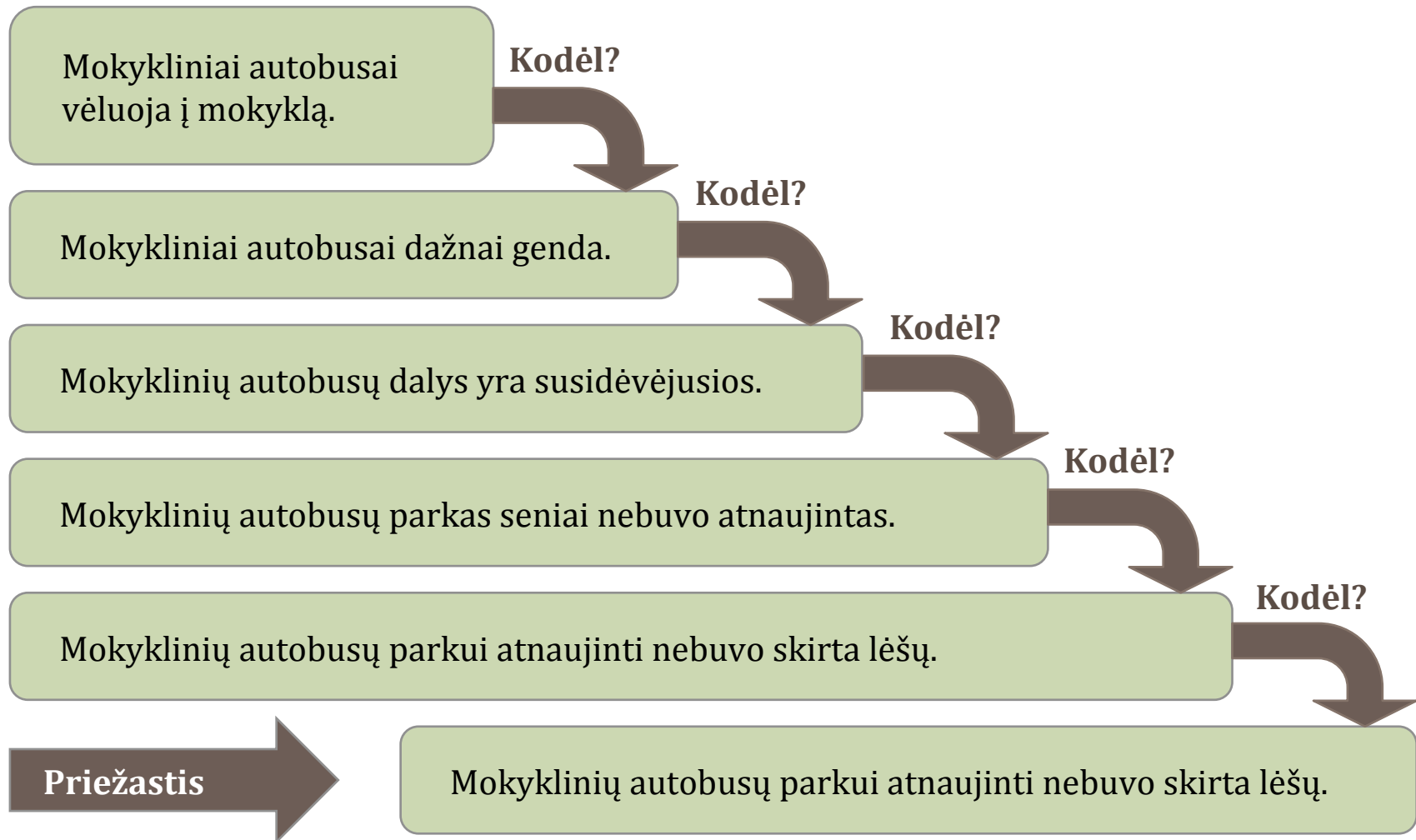
Remiantis analizės išvalgomis bei identifikuotomis problemomis, nustatomi pagrindiniai savivaldybės švietimo ir ugdymo srities prioritetai ateinančiam planavimo periodui. Šioje dalyje taip pat išskiriamos prioritетinių sričių tobulinimo alternatyvos. Siekiant rasti problemos sprendimo alternatyvas labai svarbu nustatyti pagrindinę problemos priežastį ir jos detales.

Šaltinis: Vaiva Vaicekauskienė, 2007

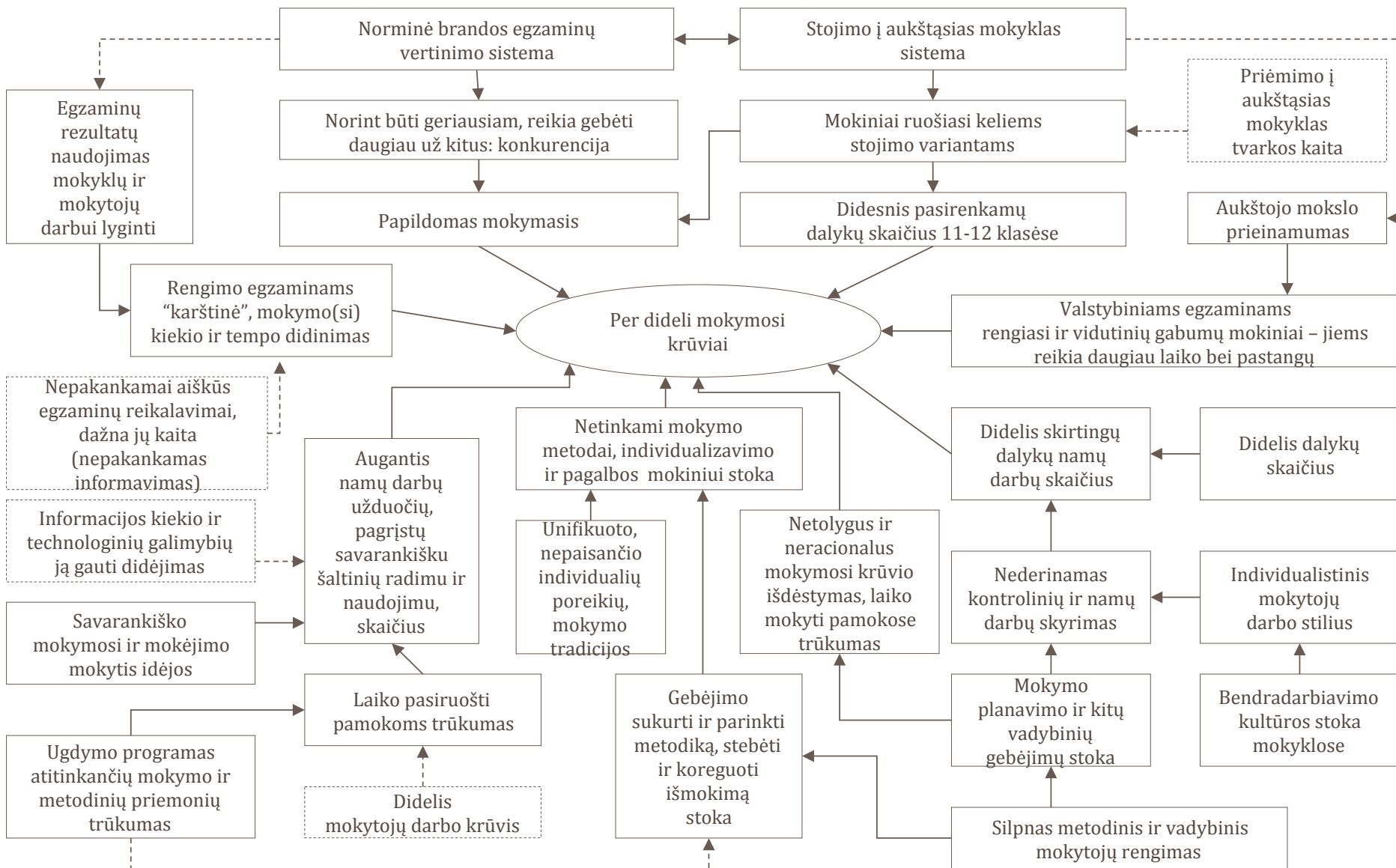
Detaliai analizuojant problemas, galima įvardinti sprendimų alternatyvas ir jų prioritetus

„5 Kodėl“ metodas leidžia įvardinti kertinę priežastį dėl kurios kyla atitinkama problema

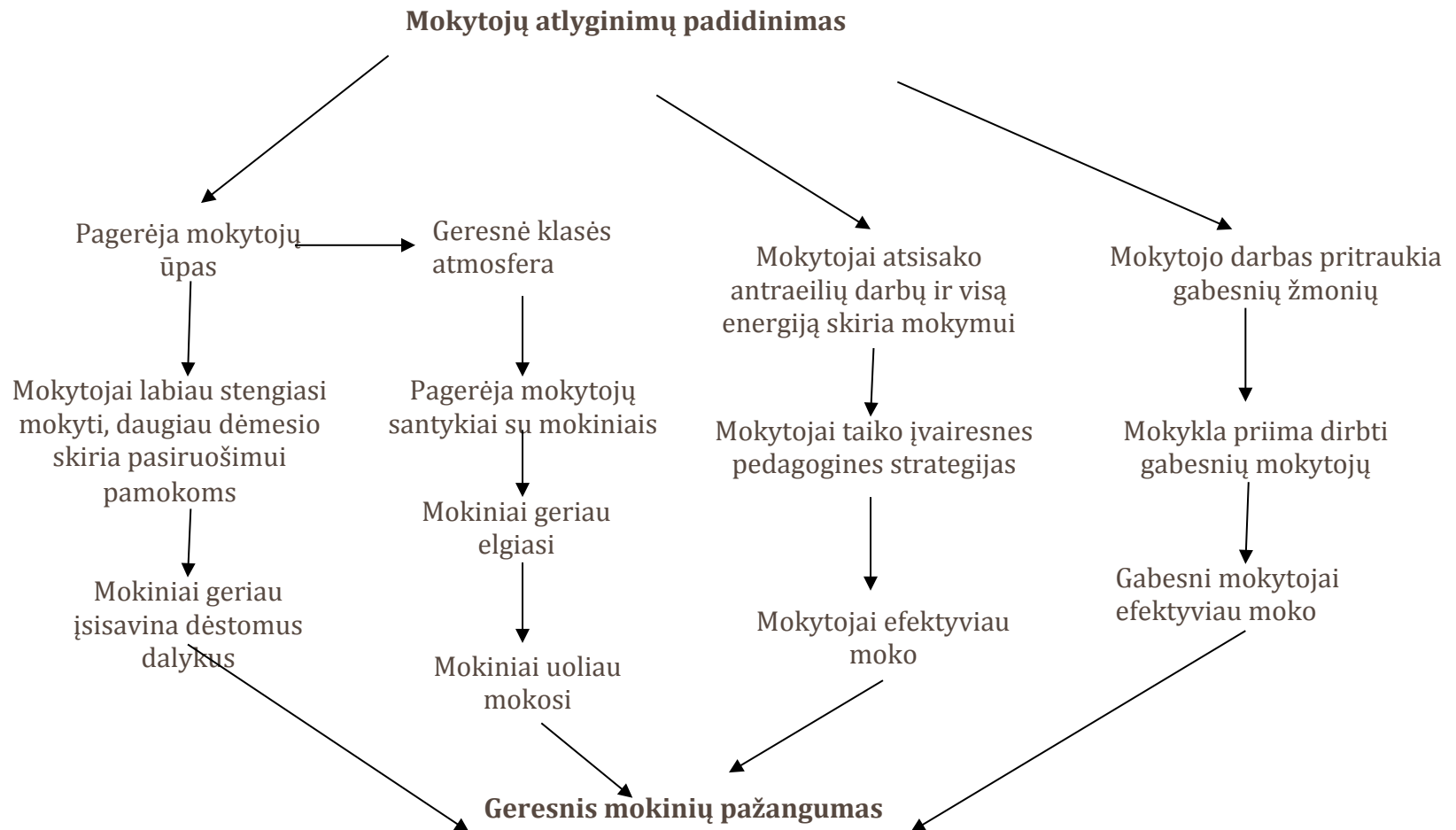

Priežastis ir pasekmė

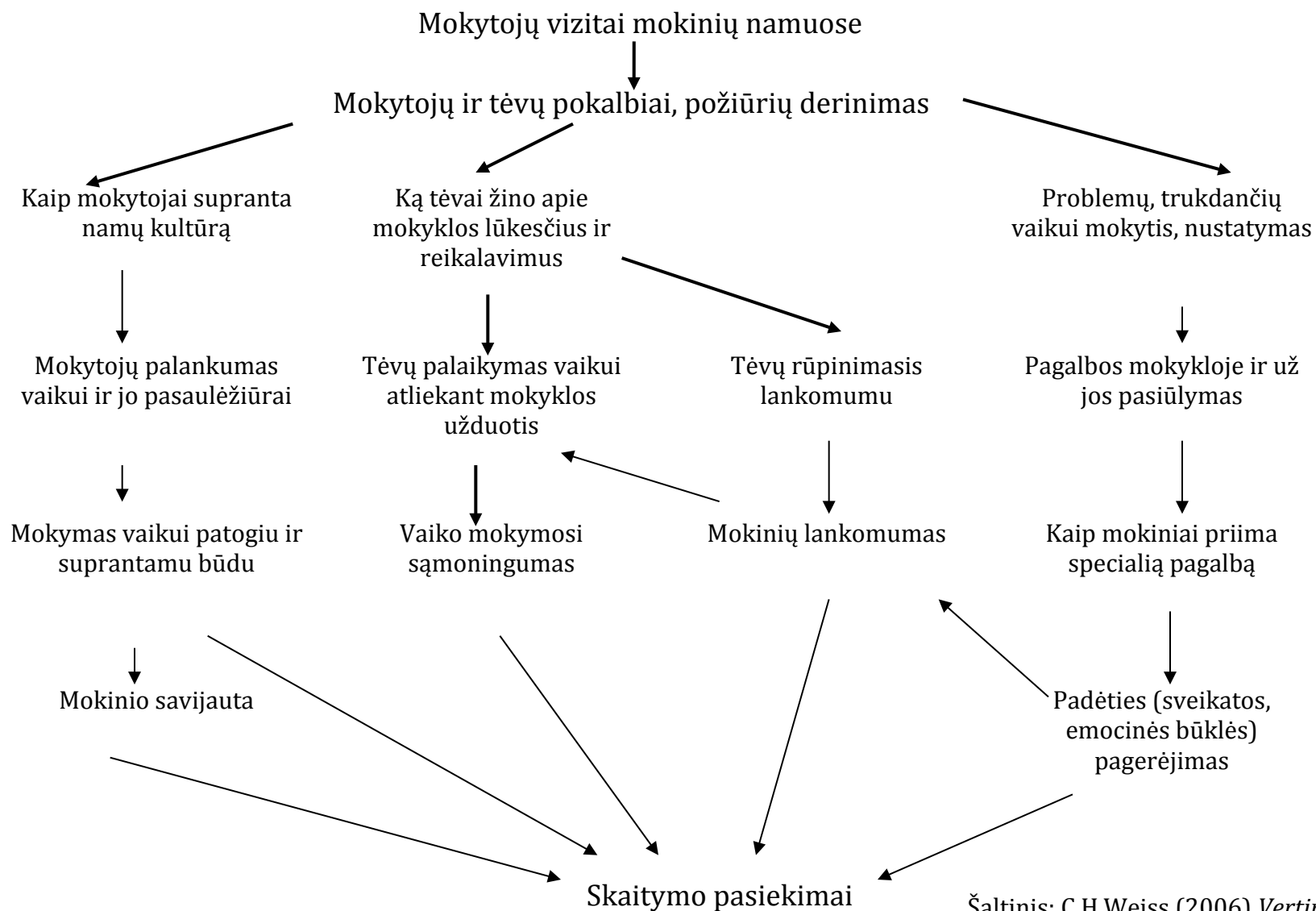
Sukurkite kaitos teoriją - scenarijų

Pvz. "Mokytojų atlyginimo padidinimo galimos sąsajos su mokinių pažangumu"

Šaltinis: C. H. Weiss "Vertinimas" (psl.72)

Mokytojų lankymasis mokinių namuose (pavyzdys)

Šaltinis: C.H.Weiss (2006) *Vertinimas*

Priežastis ar pasekmė?

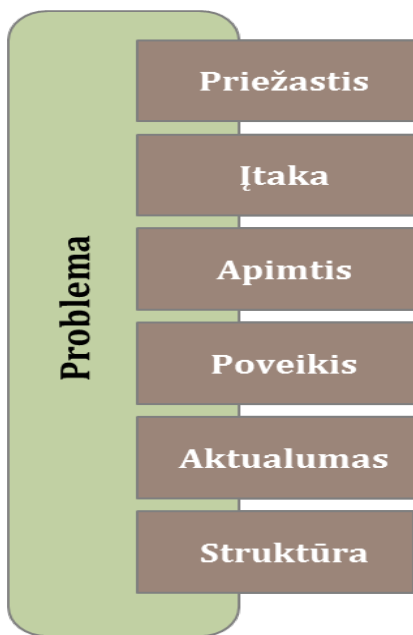

- Daugiau nei 30% mokinių neišlaikė valstybinio istorijos egzamino
- Šiuo metu mokyklose daugelis vadovėlių yra nekokybiški
- Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lanko 37% ikimokyklinio amžiaus vaikų
- Mokyklos nėra prisitaikiusios prie šiuolaikinės visuomenės poreikių
- Mokinio krepšelio suma sumažėjo 10%

Žinant problemos priežastį, galima nustatyti tinkamą pagrindinį klausimą.

Pagrindinis klausimas...

Tinkamas pagrindinis klausimas yra toks, pagal kurį, sudarę sprendimų medį, galime iškelti pagrįstas pirmines hipotezes

Konteksto analizė ir
trumpas aprašymas

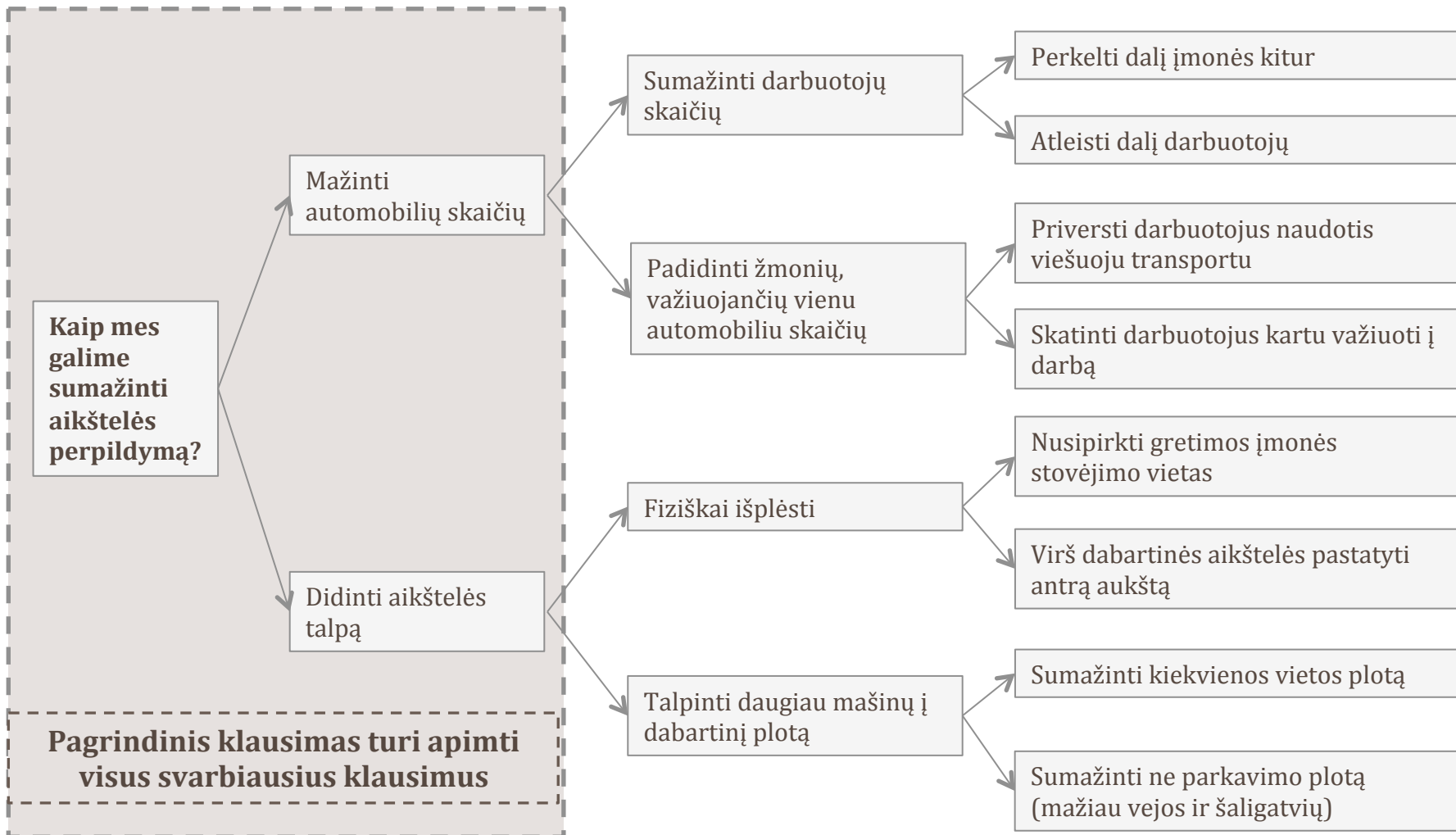
Klausimas, kurį
norime atsakyti

**Reikėtų naudoti tik į
veiksmus nukreiptus
žodžius**

- ✓ Nėra pernelyg abstraktus
- ✓ Nėra pernelyg siauras
- ✓ Nėra nukreiptas netinkama kryptimi
- ✓ Savyje neturi paslėptos hipotezės
- ✓ Nėra kelių klausimų samplaika

Tik iškėlus tinkamą pagrindinį klausimą galima spręsti reikiamą problemą

Sprendimų kūrimas yra kūrybingiausia analizės dalis, todėl jam naudojamos labai įvairios metodikos

1. Bendrųjų politinių strategijų panaudojimas

Standartiniai veiksmai, kurių imasi valdžia sprendama politines problemas. Jų sąrašas yra patogus idėjų šaltinis. Pvz. rinkos laisvės didinimas, pasiūlos subsidijavimas ir kt.

2. Problemos kilmės ir struktūros modelio panaudojimas

Jeigu sukurtas išsamus bei pakankamai adekvatus tikrovei modelis, sprendimas gali glūdėti jame, tereikia pašalinti trukdžius arba pakeisti kai kuriuos elementus naujais.

3. Kaitos teorijos kūrimas

Tai ne mokslinė teorija, bet hipotezių apie priežasčių ir pasekmių ryšius „žemėlapis“, naudojamas strategijoms ir politinėms priemonėms planuoti.

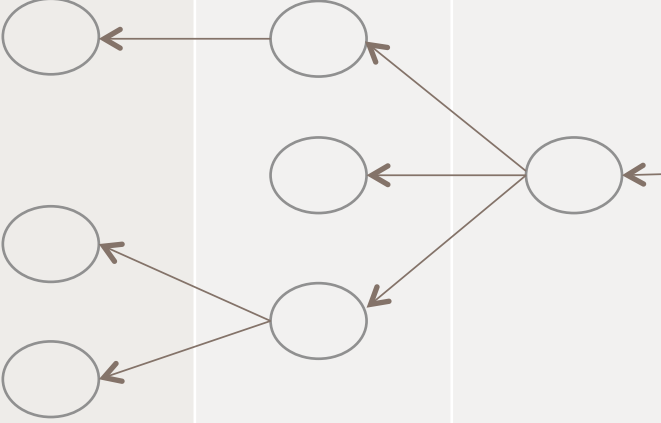
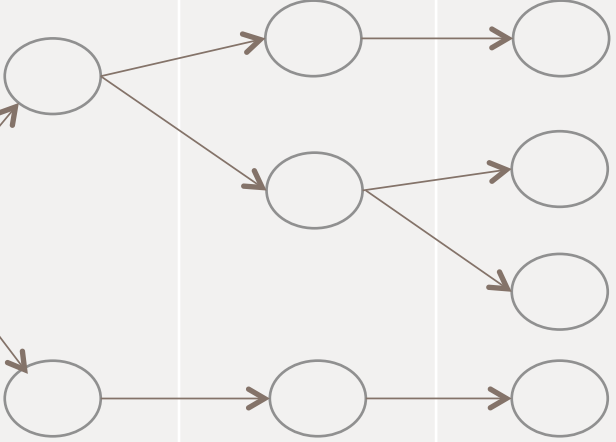
4. Pasinaudojimas sėkmingos praktikos pavyzdžiais

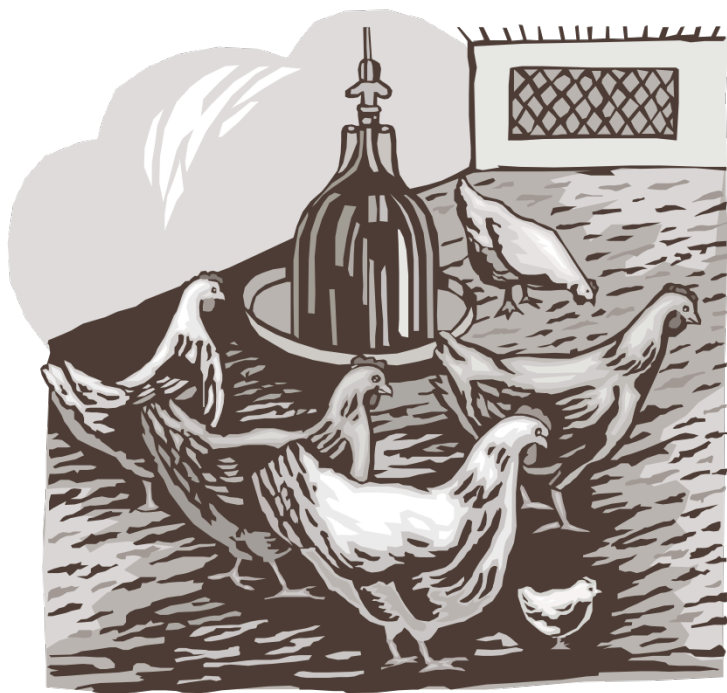
Pasidomėti, ką panašiose situacijose darė kiti. Išskaidžius jų naudotą strategiją į sudedamąsias dalis ir jas pakoregavus, galima sukurti ne vieną naują strategiją.

Šaltinis: Vaiva Vaicekauskienė, 2007

Analitinis problemų radimo ir formulavimo būdas

PROBLEMA:(suformuluota taip, kaip suvokiame)						
PRIEŽASTYS (kilmės istorija arba problemą lėmę veiksniai)			 SIMPTOMAI (požymiai)	PASEKMĖS (kas nutiks, jei toliau nieko nedarysime)		
tolimiausios	tolimesnės	tiesioginės		tiesioginės	tolimesnės	tolimiausios
						
Problemos istorija ar ją lemiančių veiksmų sistemos įsivaizdavimas padeda suprasti problemą ir kurti jos sprendimus			Įrodymai (pvz., statistiniai duomenys, rodikliai)	Įsivaizduojamos ar numatomos nepageidaujamos pasekmės lemia mūsų nerimą. Jomis pagrindžiame argumentus, kad problemą reikia spręsti.		

Kūrybiško problemų sprendimo pavyzdys

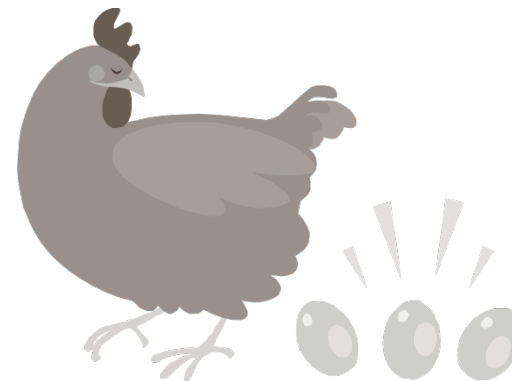
Problema:

Kaime, kuriame nėra tvorų, vieno kaimyno vištos nuolat „ganosi“ kito kaimyno sklype ir iškapsto jam visas sėklas bei daigus.

Kaip jas išgyvendinti?

1. Susirašomi faktai (apie kaimyną ir vištas)

1. Vištos yra plunksnuotos.
2. Vištos deda kiaušinius.
3. Vištos nededa kiaušinių.
4. Šeimininkas laiko vištas dėl kiaušinių.
5. Šeimininkas laiko vištas dėl plunksnų.
6. Šeimininkas laiko vištas savo malonumui.
7. Vištas sugauti gali šunys ir vištvanagiai.

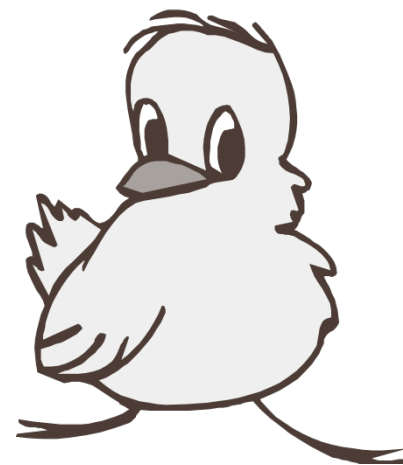
2. Problema detalizuojama

1. Vištų šeimininkas nėra motyvuotas vištas laikyti savame kieme.
Dabar reformuluokime šį teiginį į klausimus *kaip?*:
 - Kaip motyvuoti vištų šeimininką?
 - Kaip priversti vištų šeimininką laikyti vištas savo kieme?
 2. Kaip rasti šunį, kuris išpjautų vištas?
 3. Kaip privilioti į kiemą vištvanagius?
 4. Kaip priversti vištas nedėti kiaušinių, jei jos lesa mūsų kieme?
 5. Kaip priversti vištų šeimininką rūpintis savo vištomis?
 6. Kaip priversti vištas dėti kiaušinius mūsų kieme?
-

3. Kuriamos sprendimo idėjos

1. Pasiskolink šunį, kuris išpjautų vištas.
2. Pastatyk savo teritorijoje gūžtas, kuriose vištos galėtų dėti kiaušinius.
3. Pastatyk joms atskirą vištidę.
4. Nepaleisk vištų, kol jos nesudės kiaušinių.
5. Tegul vištų savininkas pamato, kad vištos deda kiaušinius.
6. Tegul jis pamato, kad vištos pridėjo kiaušinių.
7. Tegul jis pamato kiaušinius.

4. Sudaromas pasirinkimo kriterijų sąrašas

1. Vištos turi dingti iš mūsų kiemo.
2. Vištų šeimininkas pats turi jas pašalinti.
3. Mes neturime patirti didelių nuostolių.
4. Norime išlaikyti kiek įmanoma gerus santykius su kaimynu.
5. Dėl to mums neturi atsirasti daug darbo.
6. Norime kažką gauti už vištų lesinimą.
7. Norime, kad aplink mus vaikštinėtų mielos vištos.

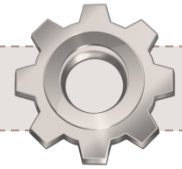
5. Pasirenkama visus kriterijus atitinkanti sprendimo idėja ir sudaromas veiksmų planas:

- Išsiaiškink, kur geriausia sudėlioti kiaušinius.
- Nusipirk kiaušinių.
- Išdėliok kiaušinius, kai būsi tikras, kad kaimynas to nemato.
- Išėik su pintine, kai būsi tikras, kad kaimynas tave mato.
- Jam matant atsargiai surink kiaušinius atgal į pintinę.

Praktinė užduotis

Praktinė užduotis:

- Savivaldybės iškeltų problemų medžių piešimas. Grupė padalijama į dvi mažesnes grupes. Kiekviena iš dviejų grupių piešia problemos medį (3-4 lygių). Tada palyginami abiejų grupių variantai, sudaromas bendras medis.

Matematika

Linksmoji užduotis

$$6612 = 2$$

$$8888 = 8$$

$$9367 = 2$$

$$5789 = 3$$

$$1239 = ?$$

Kokį skaičių reikia įrašyti klaustuko vietoje?

Matematika (ats.)

Linksmoji užduotis

$$6612 = 2$$

$$8888 = 8$$

$$9367 = 2$$

$$5789 = 3$$

$$1239 = 1$$

Po lygybės ženklo parašytas skaičius yra keturženklame skaičiuje esančių „kilpų“ skaičius.

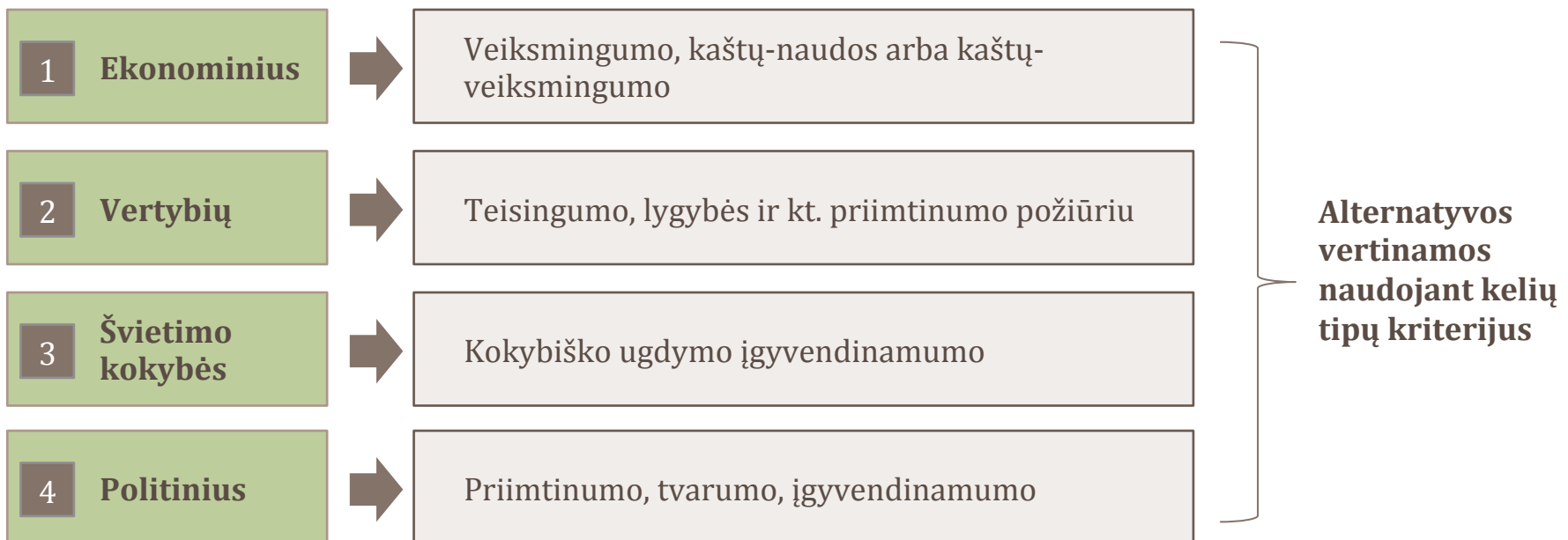

Sprendimo pasirinkimas

III žingsnis. Sprendimų pasirinkimas

Jeigu sukurti keli alternatyvūs problemos sprendimai, prieš pasirenkant juos reikia įvertinti. Alternatyvių sprendimų – strategijų – rekomenduojama turėti nuo 3 iki 7.

Kriterijų rinkinys ir jų lyginamasis svoris priklauso nuo pasirinkimo ar susitarimo, kuriuos turėtų lemti problemos pobūdis ir sprendimo tikslai.

Vertinimo kriterijų parinkimo principai

Tinkamas	Įvertinamas	Išskaidomas	Optimalus
			
Kriterijai turi tikti sprendžiamai problemai	Kriterijai turi sudaryti sąlygas visapusiškai įvertinti problemą, bet nedubliuoti vienas kito (negali būti gretutiniai)	Kriterijus turi būti įmanoma išskaidyti iki pamatuojamų vienetų: bendrasis kriterijus -> žemesnio lygmens daliniai kriterijai -> rodikliai.	Kriterijų negali būti per daug (skirtinguose šaltiniuose nurodoma riba yra nuo 7 iki 12 dalinių kriterijų)

Politinių aplinkybių kriterijai padeda nustatyti sprendimo įgyvendinimo realumą

Nors dažniausiai sprendimų alternatyvos vertinamos pagal pasekmes, vienos rūšies kriterijai – politinių aplinkybių – taikomi ir patiems sprendimams vertinti. Politinių aplinkybių kriterijai padeda nustatyti pasirinkto sprendimo realumą.

Politis priimtinumas

Ar sprendimas turėtų šalininkų?

Kokia viešoji nuomonė apie jį?

Ar šis laikas yra palankesnis sprendimui už ankstesnį?

Įvykdomumas

Koks būtų pritariančių ir oponuojančių skaičiaus santykis?

Ar sprendimo šalininkai yra pakankamai atkaklūs ir įgudę?

Ar pakaktų išteklių?

Tvarumas

Ar ši politika gyvybinga ir atspari konteksto pokyčiams?

Ar sprendimas atrodytų priimtinas ir pasikeitus politiniams veiksėjams?

Ar visuomenės palaikymas ilginiui nesumažėtų?

Strateginių alternatyvų vertinimas

Alternatyva A

Alternatyva B

Alternatyva C

Pliusai

Kokią tikėtiną naudą įmonei atneš alternatyvos įgyvendinimas?

Minusai

Kokios yra alternatyvos įgyvendinimo rizikos, silpnosios pusės?

Finansinis
vertinimas

Kiek finansų reikalaus alternatyvos įgyvendinimas, iš kur galima gauti reikiamą kapitalą, kada investicija atsipirks?

Suformulavus strategines alternatyvas svarbu nustatyti tinkamus kriterijus, pagal kuriuos bus vertinamos alternatyvos.

Dažniausiai naudojamos ir labiausiai ištobulintos yra metodikos, susijusios su ekonominiais vertinimo kriterijais – veiksmingumu ir efektyvumu

1

Kaštų-naudos analizė

Pasirenkama strategija, kurios nauda – piniginiiais vienetais - atmetus kaštus yra didžiausia.

2

Kokybinė kaštų-naudos analizė

Atliekama tada, kai ne visi poveikiai gali būti išreiškiami piniginiiais vienetais. Tokiu atveju pateikiami teoriniai argumentai „už“ arba „prieš“.

3

Kaštų-veiksmingumo analizė

Atliekama tada, kai visos sąnaudos ir poveikiai gali būti išreiškiami kiekybiškai, tačiau ne visi – piniginiiais vienetais

	Kaštai	Nauda	Grynoji nauda	Rekomenduojama B strategija
A strategija	1 mln. Lt.	10 mln. Lt.	9 mln. Lt.	
B strategija	10 mln. Lt.	30 mln. Lt.	20 mln. Lt.	
C strategija	10 mln. Lt.	8 mln. Lt.	-2 mln. Lt.	

Tačiau gali būti vertinami ir papildomi efektai visai visuomenei

Situacija: kintant visuomenės poreikiams, mokyklos nusprendžia investuoti į elektroninio ugdymo turinio mokymo priemonių plėtrą mokykloje.

Socialinis efektas

- Sprendimas gali paveikti mokytojų bei mokinių kasdieninę veiklą.

Mišrus poveikis:

- Atleidžiama dalis darbuotojų, kurie neturi IT kompetencijų;
- Organizuojami įvairūs mokymai.

Technologinis efektas

- Sprendimas turi įtakos technologijų plėtrai Lietuvoje.

Teigiamas poveikis:

- Auga elektroninių prietaisų poreikis, todėl didėja gamyba bei ieškoma inovatyvių pasiūlymų mokykloms.

Galutinis efektas

- Sprendimas turės bendrą efektą tiek mokyklai, tiek visuomenei.

Teigiamas poveikis:

- Visuomenė prisitaiko prie naujų ugdymosi poreikių ir užtikrinamas kokybiškas vaiko ugdymas mokyklose.

Prieš priimant sprendimą, turi būti apsvarstyta ne tik galutinis efektas, bet ir įgyvendinimo galimybės

Trys alternatyvios analitiko etinės pozicijos

	Etinių pozicijų sritys		
	Analitinis nuoseklumas	Įsipareigojimas klientui	Geros visuomenės samprata
Nešališkas technokratas	Siekia nešališkai patarti. Mėgsta gerai apibrėžtus analizės metodus – ekonominius, statistinius, operacinius	Klientai yra tik neišvengiamas blogis – laikykis nuo jų atokiau	Siekia įvardinti sprendimo pasirinkimą lemiančias vertybes. Jei jos konfliktuoja – palieka rinktis klientui.
Kliento advokatas	Klientui nemeluoja ir nieko nenutyli, tačiau viešai interpretuoja laikydamiesi kliento požiūrio	Tiki, kad teisę dalyvauti politikoje jiems suteikia klientai – politikai ar pareigūnai, todėl yra lojalūs ir konfidencialūs	Stengiasi pasirinkti tokius klientus, kurių gėrio sampratos panašios; jei negali – bando keisti šių įsitikinimus
Problemos advokatas	Orientuojasi į politikos rezultatus, todėl nebijo neaiškumo, prieštaravimo, nekategoriškų išvadų	Laiko savo dalyvavimą politikoje savaime teisėtu. Klientai gali suteikti galimybę, bet įsipareigojama savo idėjai	Analizė yra pažangos siekiant įgyvendinti asmeninį geros visuomenės idealą priemonė

Pagal: Weimer D., Vining A. (2005). *Policy analysis: Concepts and Practice*

Praktinė užduotis

Praktinė užduotis:

- Anksčiau atliktoje užduotyje buvo nubraižytas trijų lygių problemos medis. Išklausius sprendimų pasirinkimo teorijų medžiagą, prašome įvertinti problemos medyje pateiktų sprendimų įgyvendinamumą, potencialų poveikį, kaštus, naudą ir kitus aspektus. Įvertinkite, kuri nubraižyto medžio „šaka“ turi didžiausią potencialą, kuri įgyvendinama sunkiausiai ir t.t.

Laikas užduočiai – 30 min.

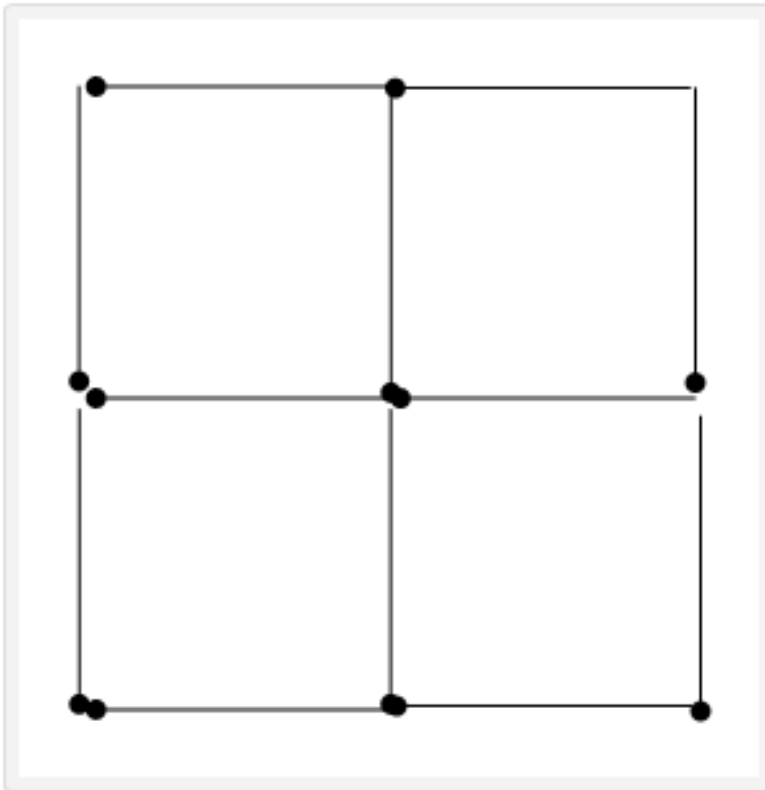

Degtukai – trys kvadratai iš penkių

Linksmoji užduotis

Perkelkite 4 degtukus taip, kad liktų vienodi 3 kvadratai.

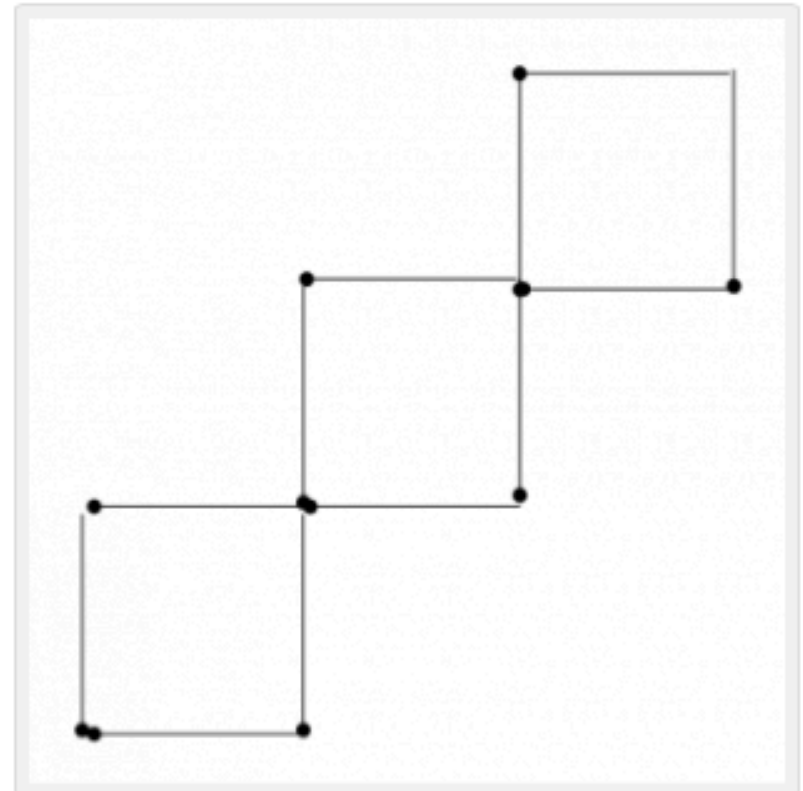
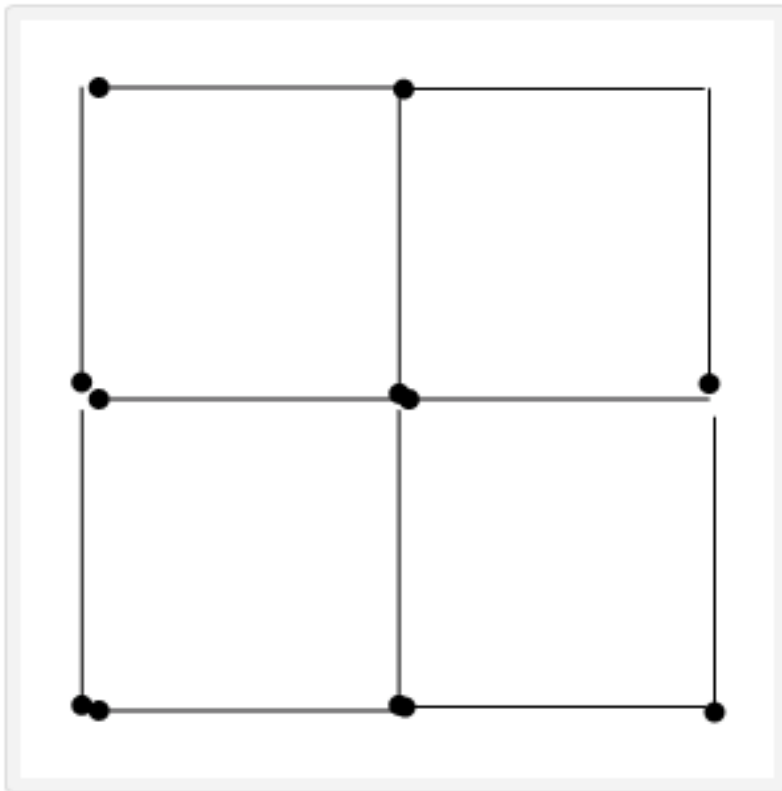

Degtukai – trys kvadratai iš penkių (ats.)

Linksmoji užduotis

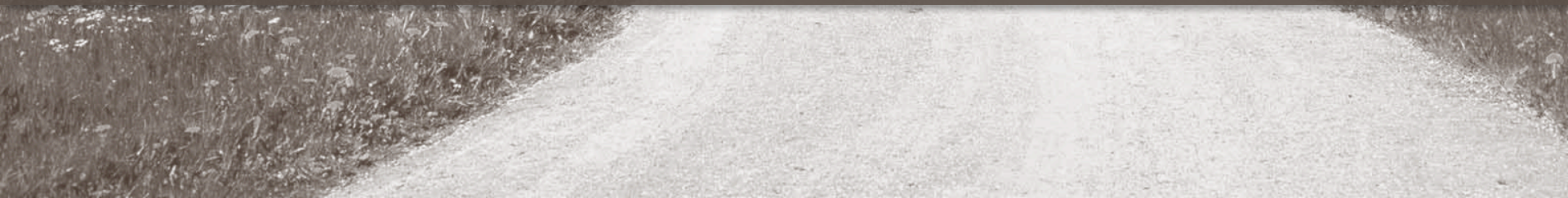

Perkelkite 4 degtukus taip, kad liktų vienodi 3 kvadratai.

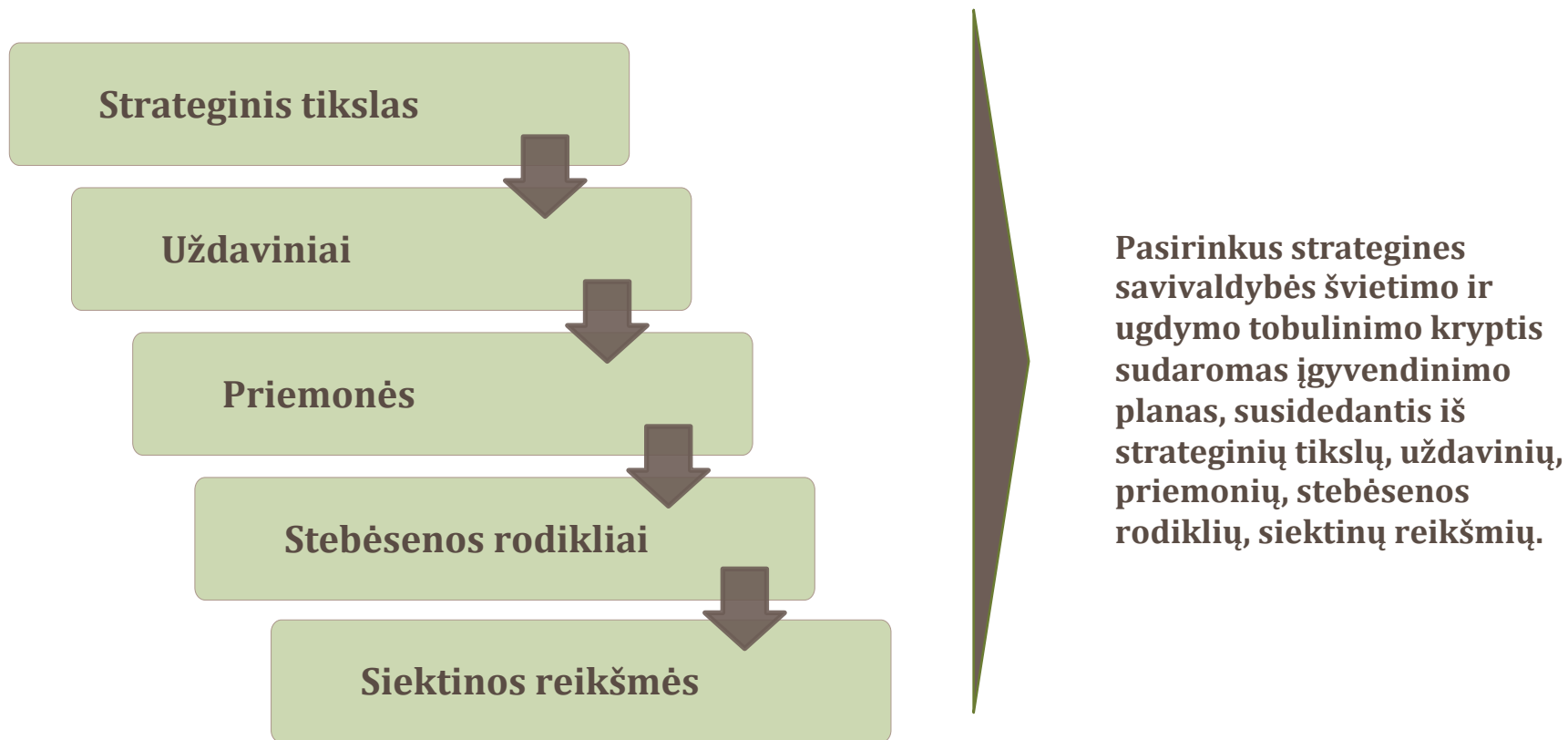

Įgyvendinimo planas

Pasirinkus optimalią alternatyvą, yra kuriamas įgyvendinimo planas

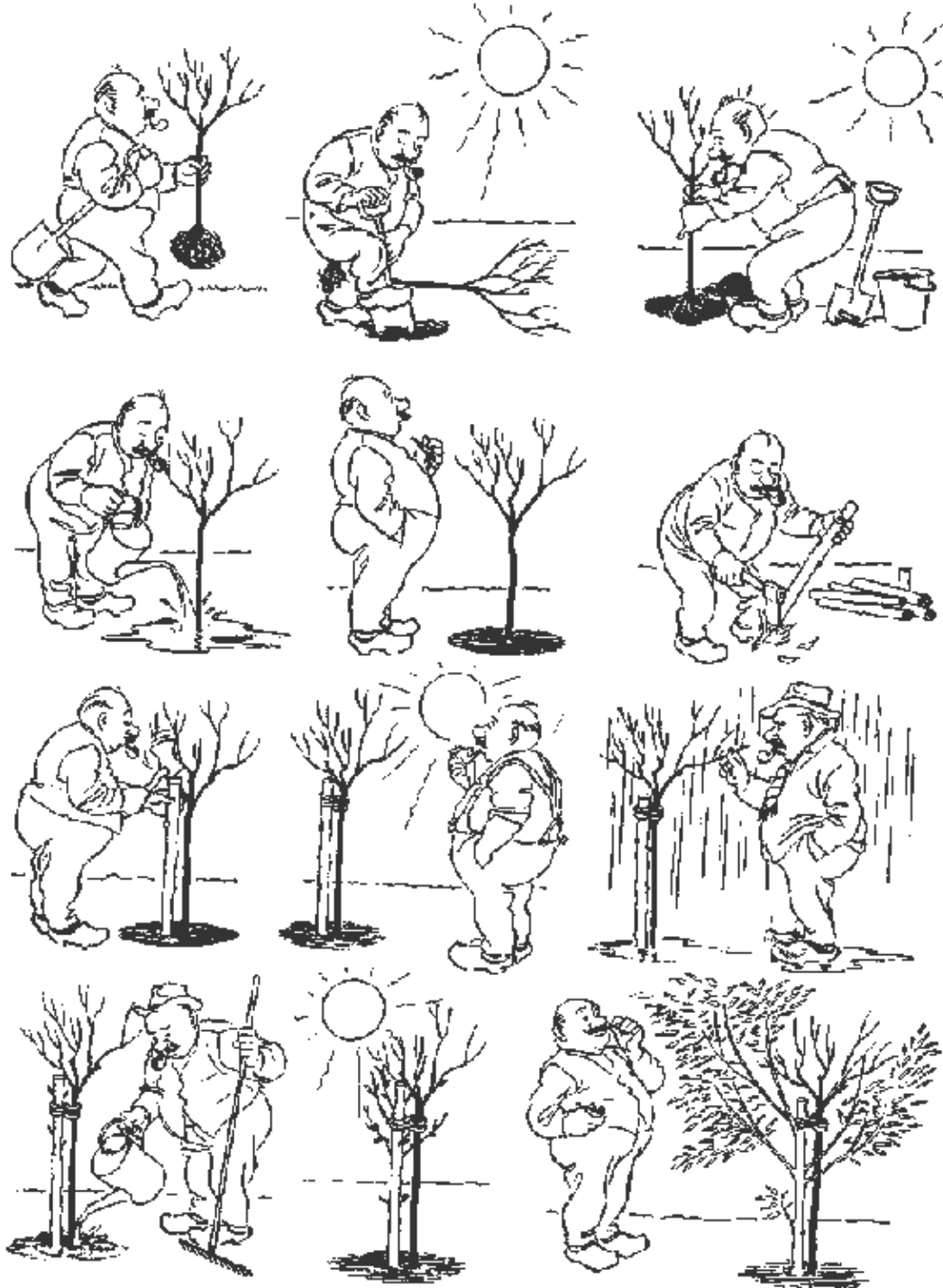

Tikslų, uždavinių, priemonių, stebėsenos rodiklių bei siektinų rezultatų įvardijimas didina galimybes, jog numatyti sprendimai bus įgyvendinti ir pasiektus rezultatus bus galima įvertinti.

Įgyvendinimo plano pavyzdys

Tikslas	Finansinis įstaigų savarankiškumas ir lyderystė
---------	---

Uždaviniai	Priemonės	Stebėsenos rodikliai	Siektinos reikšmės
1 Skatinti įstaigų lyderystę	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pertvarkyti mokyklas į VŠĮ 2. Steigti mokyklų tobulinimo fondą iniciatyvoms finansuoti 3. Užtikrinti aukštą vadovų kompetenciją 	<ol style="list-style-type: none"> i. Mokyklų su VŠĮ statusu skaičius ii. Mokyklų tobulinimo fondo kūrimo statusas iii. Pagal naują tvarką atestuočių vadovų dalis, proc. 	<ol style="list-style-type: none"> i. >10 ii. Fondas įsteigtas iii. 100 proc.
2 Kurti paskatas efektyviam turto valdymui	<ol style="list-style-type: none"> 1. Įvesti ūkio krepšelį Arba 2. Papildomų funkcijų savivaldybės turto valdymo skyriui suteikimas 	<ol style="list-style-type: none"> i. Įgyvendintas vienas iš alternatyvių siūlymų 	Netaikytina

Veiksminga programa,
kuria pasiekta ne to,
kas planuota

AČIŪ UŽ DĖMESĮ!